

Ljubodrag Simonović, „*Filozofski aspekti modernog olimpizma*“,
E-mail: comrade@orion.rs

OLIMPIZAM I SOCIJALNI DARVINIZAM

Apsolutizovanje “prava jačega”

Pjer de Kuberten pronašao je u Engleskoj, kao i mnogi drugi pripadnici bogataške mladeži Francuske druge polovine XIX veka, neprikosnoveni uzor. Ono sam čim se Kuberten zanosio nije bio engleski parlamentarizam i emancipatorske ideje, koje su stvorene u Engleskoj kao kolevci kapitalizma i najrazvijenijoj kapitalističkoj zemlji, već njena imperijalna moć. Kuberten odlazi u Englesku sa željom da otkrije tajnu engleske kolonijalne ekspanzije da bi doprineo obnavljanju “nacionalne snage” Francuske i pokrenuo je u nova kolonijalna osvajanja. U svojim predolimpijskim javnim nastupima Kuberten govori kao zagriženi nacionalista. Njegovi politički pamfleti završavaju se pokličem: “*Vive la France!*”. Kubertenov fanatizam nije samo posledica kompleksa ponižavajućeg poraza koji je Francuska doživela u ratu sa Pruskom (1870. godine), već pre svega izraz želje da se vladajućoj “eliti” omogući da nesmetano uvećava svoje materijalno bogatstvo u kome je Kuberten video osnov društvene moći i stabilnosti vladajućeg poretka. Lutajući po Engleskoj sa željom da pronade izvorište kolonijalne moći britanske imperije, Kuberten je naišao na knjigu “*Školski dani Toma Brauna*” (“*Tom Brown’s Schooldays*”) u kojoj je Tomas Hjuze, učenik engleskog reformatora i direktora škole u Ragbiju Tomasa Arnolda, izložio na svoj način pedagošku doktrinu svog učitelja. Kuberten će doći ne samo do zaključka da je Tomas Arnold sa svojom pedagoškom reformom u Ragbiju, koja se proširila po Engleskoj, “postavio kamen temeljac britanske imperije”, (1) već i do toga da je Arnold osnivač nove filozofije u kojoj je u potpunosti otelotvoren socijalno darvinistički i ekspanzionistički duh koji je, po Kubertenu, vladao u engleskom društvu – koji je postao integrativna duhovna snaga vladajuće imperijalne “elite” Britanije i kao takva izazov za vladajuću “elitu” evropskim kolonijalnih metropola. Kuberten: “Ako počnemo da proučavamo istoriju našeg stoleća, naići ćemo na moralnu pometnju stvorenu zahvaljujući otkrićima industrijske nauke. U životu se dešavaju značajne promene, i ljudi osećaju da tle ispod njihovih stopala neprestano podrhtava. Nema ničega u šta mogu da se pouzdaju, jer se sve oko njih pokreće i menja: u svojoj pometenosti kao da traže neku protivtežu materijalnim snagama koje poput kiklopskih bedema izrastaju oko njih, tumarajući nastoje da napipaju bilo koji elemenat moralne snage koji leže raštrkani po svetu. Smatram da je to filozofski izvor izvanredne renesanse telesnog u XIX veku. (...) Tada je došao Tomas Arnold, najveći učitelj modernih vremena, kome više nego ikome drugom pripada zasluga za današnji napredak i čudesnu ekspanziju njegove zemlje. S njim je sport uveliko prodro u javnu školu i preobrazio je, a od dana kada je prva generacija koju je on stvorio otišla u svet, britanska imperija dobila je novi

izgled. Verovatno da ne postoji tako očigledan primer istine da šaka odvažnih ljudi može da izmeni čitavo društvo.” (2)

Kuberten polazi od toga da je moderno doba oduzelo smisao životu. Međutim, on ne traži rešenje za “moralnu pometnju” koja vlada u društvu i “protivtežu materijalnim snagama” u sferi umnosti, već u sferi antiumnog osvajačko-tlačiteljskog aktivizma koji u sebi integriše ne samo rezultate tehničkog razvoja, već i industriju i nauku i sa kojim se uklanja sama potreba za postavljanjem pitanja o smislu života. Koristeći se iskonstruisanim mitom o Arnoldu, Kuberten nastoji da uspostavi duhovni pokret koji odbacuje emancipatorske tekovine evropske kulture i modernog društva, i koji treba da označi “novi” početak u razvoju evropskog društva i civilizacije uopšte. Kubertenov prokrustovski odnos prema Arnoldu ukazuje na to da Kubertenu nije bilo stalo do celine Arnoldove misli, već do onoga što pruža mogućnost za uspostavljanje nove vladajuće ideologije koja odgovara progresističkom duhu novog doba i ekspanzionističkim težnjama evropskog kapitalizma i koja ne trpi bilo koja (umna i moralna) ograničenja. On do ekstrema dovodi Arnoldovu pedagogiju, po kojoj jači imaju pravo da golom silom primoraju slabije na pokornost, i od nje stvara stvarno univerzalni princip društvenog života. Kubertena ne zanima krajnji cilj Arnoldove pedagogije, stvaranje “mišićavih hrišćana”, već kako da upotrebom sporta, kao otelotvorenja nesputanog dejstva socijalno darvinističkih zakona, stvori novu “gospodarsku rasu” kojoj poverava zadatak da stvori “novo (pozitivno) društvo” u kojem će biti uspostavljena totalitarna vlast buržoaske “elite” nad radnim “masama”, “nižim rasama” i ženama.

Govoreći o Kubertenovom odnosu prema Arnoldu, Iv Pjer Bulonj konstatuje: “Kuberten je toliko očigledno prihvatio Arnoldove teorije zato što je njegova društvena sredina tada nastojala da u sebi probudi težnju za sticanjem moći. Jačanje mišića, umeti hteti, imati smelosti, izlagati se opasnosti – eto o čemu se tada govorilo u francuskim političkim i vojnim krugovima, ali to je pomalo predstavljalo izraz jedne želje, težnje za sprovođenjem jedne patricijske reforme naravi. E, upravo tu atmosferu strogosti i naprezanja mišića i volje Kuberten je otkrio u Ragbiju, Kembridžu i Itonu, i taj elitizam je potpuno prihvatio.” (3) Arnoldov stav, da “nije neophodno da ima tri stotine, sto, pa čak ni pedeset učenika, ali je neophodno da svi njegovi učenici budu hrišćani-džentlmeni” Kuberten, po Bulonju, tumači na sledeći način: “Uvek se ima u vidu elita, jer je doprinos vrsne i malobrojne falange neuporedivo veći od doprinosa mnoštva ljudi osrednjih sposobnosti; prema tome, sve ustanove teže da još daju onima što već imaju, kao što stoji u Novom zavetu.” (4) Ova “utilitarna filozofija”, nastavlja Bulonj, “teži, zacemento, da izgrađuje samožive jedinice, i Kuberten nema nikakvih iluzija u tom pogledu, jer je sam rekao da se “praktični smisao engleskog učenika često graniči sa samoživošću.” (5) Ali, Kuberten “preuzima odgovornost za to što prihvata tu filozofiju” i to iskazuje na sledeći način: “Za stidljivog, slabog, apatičnog čoveka, život je nepodnošljiv... Nigde odabir nije tako nemilosrdan kao u školi. Postoje dve različite vrste ljudi: soj ljudi što drugima pravo gledaju u oči, ljudi snažnih mišića u čijem se držanju ogleda samopouzdanje, i soj bolešljivih ljudi s rezigniranim i skrušenim izrazom lica, koji se drže kao poraženi vojnici. E pa, u koledžima je kao i u svetu: slabe ličnosti bivaju odstranjene; takvo vaspitanje koristi samo jakim ličnostima.” (6)

Arnoldova koncepcija je "kroćenje" socijalnog darvinizma putem hrišćanskog moralizma; Kuberten zamenjuje hrišćanstvo olimpizmom koji postaje obogotvorenje socijalnog darvinizma: iz modernog olimpijskog agona odstranjena je kako borba između dobra i zla, tako i borba za slobodu. Međutim, Kuberten je osakatio i tako redukovani socijalni darvinizam i prilagodio ga svojoj političkoj koncepciji. On je "prevideo" da prirodna selekcija, što znači evolucija živog sveta na koju se on neprestano poziva, podrazumeva borbu životinja za opstanak koja uključuje suprotstavljanje slabijih jačima - što je osnov "kosmičke pravde" koja se sastoji u pravu svega što postoji da se bori za svoj opstanak. Upravo je borba za opstanak slabijih suprotstavljanjem jačima ono što Kuberten putem svoje "utilitarne pedagogije" nastoji da odstrani. Kubertenov progresistički evolucionizam postaje ne samo obračun s dijalektikom istorije, već i s dijalektikom prirode. Osnovni razlog za ovakvo Kubertenovo, po kriterijumima njegove koncepcije, kontradiktorno opredelenje je novi kvalitet ljudskog "soja potčinjenih": sposobnost i spremnost da se ujedine i da tako ujedinjeni postanu snaga koja je u stanju da se obračuna ne samo s vladajućom "elitom" moćnih, već i da stvore novi svet. Da bi iz društva uklonio borbu za slobodu, Kuberten je iz prirode odstranio borbu slabijih za opstanak. Bespogovorna pokornost slabijih jačima, koja je u potpunom protivrečju sa logikom *bellum omnium contra omnes* koja vlada u "prirodnom stanju", alfa i omega je Kubertenovog olimpijskog "pacifizma". Zbog toga je Kuberten protiv bilo kakvih oblika sindikalnog i političkog organizovanja radnika. Strah od ujedinjenih snaga potlačenih, koje on svodi na "masu", izvorište je njegovog fanatizma i osnov njegove političke strategije. Kuberten koristi socijalno darvinističku doktrinu kao sredstvo sa kojim treba da se opravda tiranija moćnih nad slabijima, istovremeno nastojeći da spreči da se, upravo na temelju dejstva socijalno darvinističkih zakona, ugrozi neprikosnovena vladavina aristokratske i buržoaske "elite". Praktično, Kuberten nastoji da obezbedi privilegovani položaj bogataškoj oligarhiji u odnosu prema "prirodnim zakonima" na kojima se temelji njena vlast. Borba za opstanak ne može više da ugrozi dominirajući položaj vladajuće klase (rase), već može samo da ga potvrdi. Tačnije, vlast buržoaske "elite" je "činjenica" koja predstavlja konačni rezultat dejstva socijalno darvinističkih zakona. Olimpizam, shodno tome, nije sredstvo za globalizovanje principa *bellum omnium contra omnes*, već je sredstvo kojim vladajuća "elita" treba da "nauči" potčinjene da poštuju poredak koji se zasniva na "pravu jačega". Olimpijsko "prosvetljivanje" postaje proizvodnja podaničkog karaktera i rasno inferiorne svesti. Istovremeno, takmičenje potčinjenih na sportskom polju sa njihovim gospodarima postaje kompenzacija za odricanje od borbe za slobodu.

Kuberten manipuliše s dva antropološka modela koji su dobijeni na osnovu položaja čoveka u odnosu prema sredstvima za proizvodnju, kao i pripadnosti rasi i polu: buržoaska bela "elita" bogataša ima antropološke osobenosti koje se bitno razlikuju od onih koje imaju radnici, "obojene rase" i žena. Najviša ljudska vrlina - "strasna želja za gospodarenjem ili posedovanjem" (7) po Kubertenu je ekskluzivna antropološka osobenost (bele) bogataške "elite". On ističe da je jedan od najvažnijih ciljeva njegove "utilitarne pedagogije" razvoj zverinje prirode buržuja, budući da je on po svojoj prirodi "lenja životinja". (8) Otuda se glavna uloga sporta sastoji u tome da omogući da buržuj "prevaziđe" ograničenja njegove izvorne životinjske prirode i postane nad-zver i kao takav novi i najviši stupanj u razvoju

živog sveta. Najviša vrlina radnika, žene i "nižih rasa" je "dobrota", što znači bespogovorna pokornost gazdama, *pater familias*-u i kolonijalnim gospodarima. Za razliku od Aristotela koji konstatuje da ima "protivljenja" ropstvu i kod onih koji su "od prirode stvoreni da se pokoravaju", (9) Kuberten, iz praktičnih razloga, i to izbacuje iz njegove antropološke koncepcije. Slično kao kod Konta, kod Kubertena su potlačeni nagrađeni moralnom "superiornošću" kojom treba da izazovu sažaljenje svojih gospodara. "Dobrota" potlačenih dobija ulogu omekšivača beskrupulozne i bezgranične pohlepe vladajuće "elite", a njihov "moralni" aktivizam postaje glavni (kompenzacioni) oblik njihovog društvenog angažovanja. Kubertenovo dušebrižništvo nije inspirisano hrišćanskim moralizmom, već praktično-političkim motivima: radi se o nastojanju da se otupi oštrica gneva radnih slojeva i da se oni uklone sa polja političke borbe da bi se uspostavio socijalni mir. Opstanak parazitskih klasa odgovara prirodnom stanju stvari koje ne podleže bilo kakvom moralnom rasuđivanju. Kao što proždiranje ovce od strane vuka nije moralno pitanje nego "činjenica" u kojoj se realizuje prirodno stanje stvari, tako je i tlačenje "slabih" (siromašnih) od strane "snažnih" (bogatih) prirodni zakon protiv koga je "uzaludno buniti se". (10) O tome Hobs: "U ratu svih protiv svih ništa ne može biti proglašeno nepravednim. U takvom stanju same odredbe pravedan i nepravedan nemaju mesta." (11)

Govoreći o nastanku "učenja o pravu jačega" u antičkoj Grčkoj Miloš Đurić posredno ukazuje i na prirodu Kubertenove doktrine: "To učenje imalo je dva korena: filozofijsku teoriju i političku praksu kao aristokratsko-reakcionarnu revoluciju odozgo. Obimno filozofijsko obrazloženje tog učenja dao je Kalikle iz Aharne, Georgijin učenik, poznat iz Platonove Gorgije. Dok je Protagora smatrao da je pravednost nužna za održanje socijalnog života, Kalikle, kao sofist i retor Trasimah u Platonovoj Državi, s radikalnim patosom brani shvatanja po kojima je pravednost nedostojna slobodna čoveka, a nepravednost se pojavljuje kao znak snage i moći. Individualno samovoljstvo, snaga i moć, jednom rečju etika sile, beskrupulozna energija, to je ono što odgovara moralu gospodara, a pravednost i moralni zakon uopšte jesu moral robova, koji su kao svoje oružje izmislili slabiji, da njime zastraše svoje gospodare, jače i moćnije". I dalje: "Očevidne su posledice takva učenja u istorijskom životu Atine. Iz njega su njeni sujetni i vlastoljubivi demagozi dobivali hranu za svoju imperijalističku politiku, koja se najbolje ogleda u svirepom uništenju melske države i u kobnom pohodu na Sirakusu. Sa svojim voluntarizmom lava, ali i sa hedonizmom svinje, Kalikle se pojavljuje kao najraniji preteča Makijavelijeva "vladaoca" i Ničeova "nadčoveka". (12) Uprkos tome što materijalnom bogatstvu daje prvorazredi značaj, Kuberten ne zagovara hedonizam. Ne uživanje u stečenom bogatstvu, već borba za njegovo sticanje, pogotovu za odbranu uspostavljenog (pljačkaškog) poretka - glavni je zadatak vladajuće klase. Polazeći od, za bogatašku "elitu" bolnih istorijskih iskustava, Kuberten napada njene pripadnike zbog težnje za lagodnim životom. On u sportu pre svega vidi sredstvo za razvoj njihovog osvajačko-tlačiteljskog duha, istovremeno kada i sredstvo za jačanje borbene gotovosti buržoazije u vremenu u kome dolazi do razvoja slobodarskog radničkog pokreta. Potvrđivanje gospodarskog statusa tlačenjem slabijih, pod plaštom "borbe za progres", treba da bude osnovni izvor zadovoljstva moćnih i granica njihove samoživosti.

Kuberten je blizak duhu Makijavelijeve doktrine, ali između njihovih shvatanja postoje i značajne razlike. Tako Makijaveli tvrdi "da ima dva načina borbe: zakonima i silom. Prvi je svojstven čoveku, drugi životinjama. Ali pošto prvi često nije dovoljan, mora se pribeci drugome. Stoga vladalac treba da ume da se ponaša kao životinja i kao čovek." (13) Rukovodeći se rigidnim socijalnim darvinizmom, Kuberten odbacuje društvene norme i proglašava "pravo jačega" za neprikosnoveni osnov društvene integracije. Kubertenu je blizak Makijavelijev stav da su "svi naoružani proroci pobedili, a nenaoružani propali". (14) Međutim, kod Makijavelija pored "hrabrosti", i "usud" i "sreća" predstavljaju izvorište i oslonac uspeha vladavice. Istovremeno, Makijaveli u zakonima koji važe za prirodne pojave pronalazi analogiju koja potvrđuje neizbežnost i opravdanost zbivanja u društvu, što je u suprotnosti s Kubertenovim klasnim voluntarizmom. (15) Govoreći o "zločinačkom ili bezočnom putu" dolaska do vladavine, Makijaveli zaključuje: "Zaista, ne može se nikako smatrati vrlinom ubijanje svojih sugrađana, izdavanje prijatelja, nedržanje časne reči, odsustvo saučešća i vere. Sve to može da donese čoveku vlast, ali ne i slavu." (16) "Čovečnost", koja je uklonjena iz Kubertenovog olimpizma, za Makijavelija jedan je od najvažnijih uslova da bi vladalac mogao da se "ubroji među vrsne ljude". (17) Konstatujući u svom "*Pokliču da se Italija probudi i oslobodi stranaca*" da je "svakome dozlogrdilo tuđinsko gospodstvo", (18) Makijaveli poziva Lorenca de Medičija da ponese steg slobode "sa onim oduševljenjem i onom nadom sa kojom se kreće u pravedne ratove", (19) što predstavlja suprotnost Kubertenovoj olimpijskoj doktrini koja apsolutizuje "pravo jačega" i odbacuje pravo potlačenih na slobodu.

Na antiemancipatorsku prirodu Kubertenove olimpijske doktrine upućuje i uporedna analiza njegove doktrine s filozofijom Tomasa Hobsa, na koju se Kuberten samo prividno oslanja. Hobs tvrdi da je čovek egoistično biće koje se bori za samoodržanje i u tom kontekstu za gospodarenje nad drugima. Iz toga sledi da je žudnja za vlašću konstanta ljudske prirode. Istovetna shvatanja nalazimo kod Kubertena. Međutim, Hobs dalje tvrdi da je priroda stvorila ljude jednake i u pogledu telesnih i u pogledu duhovnih sposobnosti. Iz pretpostavljene prirodne jednakosti ljudi Hobs izvodi njihovo prirodno međusobno neprijateljstvo: pošto su jednaki, ljudi teže istim stvarima koje ne mogu zajednički posedovati. Sa nastankom države dolazi do okončanja "prirodnog stanja" u kojem vlada "rat svih protiv svih" (*bellum omnium contra omnes*) i do uspostavljanja društvenog mira putem "državnog suvereniteta". Hobs je "prirodnom stanju" suprotstavio "građansko stanje" u kome država drži građane u stalnom strahu od kazne i na taj način ih primorava na poštovanje "prirodnih zakona". Pored toga, tu su i moralni postulati : pravda, skromnost, milosrđe. Oni ne proističu iz ljudske prirode, već iz razuma koji ih otkriva kao nužne uslove zajedničkog života ljudi. Uspostavljanje državne zajednice temelji se na svojevrsnom sporazumu, ili ugovoru između građana, čime se oni odriču dela svojih prava radi opšteg dobra, koje se sastoji u mirnom i bezbednom životu svakog. Država se pojavljuje kao institucionalna zaštita osnovnih interesa građana od samovolje grupa i pojedinaca, i u tom smislu kao "mač pravde". Kod Hobsa je "opšti interes" forma u kojoj se nastupajuće građanstvo sučeljava sa samovoljom aristokratije kao vladajuće klase. On se suprotstavlja "pravu jačega" jer ono daje "prirodni" legitimitet vladajućoj moći, što znači da je čini nezavisnom od ljudske volje i obezbeđuje joj večnost. Međutim, njegove ideje su sastavni

deo političkog koncepta koji se ne bori za ukidanje klasne dominacije kao takve, već samo za ukidanje privilegovane vladavine aristokratije. Kuberten ne polazi od sučeljenih interesa egoističnih individua, već od klasnih (i rasnih) interesa. Za njega nije građanin konstitutivni činilac društva, već je to moć vladajuće (buržoaske) klase koja je u stanju da silom drži "radne mase" u pokornosti. Egoizam individue iz perioda formiranja građanskog društva i liberalizma postaje za Kubertena, u monopolističkom kapitalizmu, vladajući egoizam vladajuće klase. Umesto nastojanja da uspostavi ograde egoizmu, Kuberten gramzivost buržoazije proglašava osnovnom društvenog "progresa". Otuda njemu nije potreban razum, iz koga proističe "opšta volja", ni institucije nasilja ("suverenitet države") koje treba da spreče da sukob egoističnih interesa grupa i pojedinaca ugrozi društvenu egzistenciju. Kubertenov čovek ne samo da ne napušta "prirodno stanje", već čini sve da ga sačuva. Neprestano tlačenje slabijih od strane moćnih je, istovremeno, osnovni način da se sačuva borbena moć buržoazije - što je osnovna pretpostavka za očuvanje uspostavljenog (tlačiteljskog) poretka. Dok Hobs nastoji da stvori institucionalne okvire koji treba da sačuvaju društvo od razornog dejstva bespoštedne borbe između građana zbog njihovih privatnih interesa, Kuberten nastoji da integriše buržoaziju kao klasu i militarizuje je da bi ova mogla efikasno da se obračuna s radničkim pokretom i realizuje svoju "kolonijalnu misiju". "Pravo jačega", koje ima klasni, rasni i patrijalhalni karakter, postaje vrhovni princip društvene "integracije" i osnov "socijalnog mira". Za Kubertena stvar je rešena time što je buržoazija uzela vlast u svoje ruke i stekla monopol moći. Ono što on hoće je da tu vlast učini efikasnom, neprikosnovenom i večnom. Zbog toga Kuberten ukida građansko društvo i "pravnu državu" i proglašava buržoaziju za neposrednog nosioca apsolutizovane vladajuće moći. Na taj način Kuberten ukida privatnu i javnu sferu i parcijalni (klasni) interes buržoazije diže na nivo neprikosnovenog "interesa društva". Otuda one ideje i politički pokreti koji ograničavaju i ugrožavaju po Kubertenu legitimne egoistične interese buržoazije istovremeno ugrožavaju "interese društva". Nesmetani razvoj potrebe bogatih za bogaćenjem predstavlja motor društvenog "napretka": gramzivost (bogatih) najviša je ljudska vrlina. Koliko Kuberten odstupa od izvornih emancipatorskih ideja Hobsove doktrine vidi se i kada uporedimo njegov olimpizam sa Hobsovim shvatanjem slobode čoveka kao osnovnog "prirodnog prava", u šta spada pravo svakoga da se "svim sredstvima" i na "sve načine brani". (20) Isto tako, "svaki građanin ima pravo da odluči šta je dobro a šta loše delanje", "dozvoljeno je ubistvo tiranina", (21) što znači pravo na nemirenje s nepravdom. I deveti Hobsov "prirodni zakon", koji glasi "svi ljudi su po prirodi među sobom jednaki", (22) predstavlja za Kubertena najgore svetogrđe. Pored toga, Hobs nastoji da putem hrišćanskog "čovekoljublja" suzbije egoizam koji razorno deluje na društveni organizam. "Ljubi svoga bližnjeg kao samoga sebe" (23) postaje jedno od najvažnijih načela njegovog "Leviatan"-a, koji je svojevrsna hrišćanska država. Bog nije samo "stvaralac čitave prirode", već "deluje i u srcima ljudi". (24) Biblijski tekstovi postaju izvoriste božanske mudrosti kao najviše istine. (25) Ono što upućuje na bliskost Kubertena i Hobsa nisu Hobsove maksime *bellum omnium contra omnes* i *homo homini lupus*, koje važe za "prirodno stanje", već maksima *auctoritas, non veritas facit legem* koja težnju za istinom podređuje očuvanju postojećeg poretka. Međutim, i ovaj princip treba sagledati u odnosu prema Hobsovom shvatanju da je "dobrobit naroda" najviši cilj uspostavljanja države, (26)

koje se temelji na Ciceronovoj maksimi *salus populi suprema lex*, što je u potpunoj suprotnosti s Kubertenovom plutokratskom koncepcijom. (27)

Kubertenova filozofija predstavlja obračun i s emancipatorskim nasleđem filozofije Džona Loka koji insistira ne samo na "slobodi, jednakosti i nezavisnosti" čoveka koji, sledeći svoje neotuđivo "prirodno pravo", (28) dogovorno sa drugim ljudima stvara "građansko društvo" (*Civil Society*), odnosno, ujedinjuje se u "zajednicu" (*Community*) ili "državu" (*Gouvernement*), (29) već i na tome da "onaj ko pokuša da potčini drugog čoveka svojoj apsolutnoj moći, time stupa u ratno stanje s njim". (30) Pravo na slobodu i pravo na njenu odbranu predstavljaju za Loka osnov neotuđivih prirodnih prava čoveka - u odnosu prema Kubertenovom "pravu jačega" i "društvenom miru" koji se na njemu temelji. Imajući u vidu socijalno-ekonomske i političke prilike u Evropi u drugoj polovini XIX veka, Lokov poziv na odbranu slobode mogao bi da se shvati kao poziv radnicima da se dignu protiv tiranije vladajuće plutokratske "elite".

Olimpizam i paternalizam

Da bi se obračunao s ljudskim i građanskim pravima za koje se čovek u modernom društvu izborio, Kuberten ukida građanina kao konstitutivnog činioca društva i na njegovo mesto stavlja porodicu i rasu (naciju). Na taj način on ukida građansko društvo i svodi ga na apstraktni kolektivitet čiji je opstanak i razvoj uslovljen dejstvom prirodnih zakona i koji predstavlja kontinuirani razvoj životinjskog sveta. Praktično, Kuberten ukida društvo kao ljudsku i svodi ga na životinjsku (biološku) zajednicu, svojevrsni "civilizovani" čopor.

Na osnovu njegove "prirodnjačke" koncepcije, Kuberten proglašava patrijalhalnu porodicu, u kojoj su žena i deca podređena neprikosnovenom autoritetu *pater familias*-u, za "osnovnu ćeliju društva". (31) Porodica se pojavljuje kao prvi i temeljni oblik društvenog strukturiranja koji neposredno i spontano proističe iz prirodnog stanja i kao takva predstavlja osnov i prototip društvenog organizovanja. Hijerarhija u porodici temelji se na biološko-reproduktivnim ulogama i "pravu jačega" kao osnovu društvenog ustrojstva. Ona nije samo osnovna biološka ćelija društva, već pre svega "prirodni" i stoga neprikosnoveni osnov hijerarhijskog i autoritarnog strukturiranja društva. U njoj se stvara i razvija osećanje za "saradnju", što je osnovna pretpostavka za stvaranje društvenosti, odnosno, "društvenog konsensusa". O tome Kont: "Nijedna prirodna ekonomija ne može zaslužiti, bez sumnje, više divljenja od ove sretne spontane subordinacije koja, pošto je također konstituirala ljudsku porodicu, postaje zatim nužni tip razumne socijalne koordinacije". (32) Nije, stoga, slučajno što je borba za emancipaciju žene za Kubertena najgori zločin : razbijanje patrijalhalne porodice predstavlja rušenje (u prirodnom poretku utemeljnog) autoritarnog osnova i autoritarnog modela na kome se temelji kapitalističko društvo, što znači razbijanje hijerarhije moći na kojoj se zasniva društveni poredak. Braneći porodicu kao "svetu instituciju", Kuberten se obračunava sa idejom o "jednakosti polova" i o braku kao "slobodnoj zajednici", nazivajući ih "najsubverzivnijim teorijama" koje propovedaju sistem odnosa koji nije protivan samo logici, već i "poretku stvari". (33)

Shodno njenom "prirodnom" položaju u porodici, Kuberten je proglasio ženu za telesno i intelektualno "inferiorno" biće u odnosu prema muškarcu i kao takvu za simbol "slabosti". On najoštrije osuđuje učešće žena na olimpijskim igrama. Po njemu, javna sportska takmičenja u kojima učestvuju žene "poprimaju nešto monstruozno". (34) U svojoj poruci učesnicima IX olimpijskih igara, koje su održane u Amsterdamu 1928. godine, Kuberten je kategoričan: "Što se tiče učešća žena na igrama, ja sam i dalje odlučno protiv toga. Njima je protiv moje volje dopušteno učešće u sve većem broju takmičenja." (35) U intervjuu koji je dao nemačkom Radiju u avgustu 1935. godine, posvećenom nacističkim Olimpijskim igrama iz 1936. godine, Kuberten konstatuje: "Na osnovu onoga šta sam rekao, sledi da je pravi olimpijski heroj, po mom shvatanju, odrasla muška osoba". (36) Govoreći o olimpijskim pobednicima, Kuberten ponavlja: "Jedini pravi heroj, uvek sam to govorio, je odrasla muška osoba. Dakle, ni žena ni ekipni sportovi." (37) Svodeći kolektivna takmičenja na sportove "drugog ranga", Kuberten zaključuje: "I žene ovde mogu da uzmu učešće, ukoliko se proceni da je to nužno. Ja lično ne odobravam učešće žena u javnim takmičenjima, što ne znači da one ne mogu da se bave velikim brojem sportova, s tim da od toga ne prave javne predstave. Na olimpijskim igrama kao i u pređašnjim (antičkim, prim.aut.) vremenima, njihova prvenstvena uloga bi trebalo da bude da krunišu pobednike." (38) U Kubertenovoj doktrini sport je tvrđava primitivnog i bespoštednog seksizma, a olimpizam je njegova "humanistička" zastava.

Kuberten se tokom čitavog njegovog "olimpijskog" života fanatično borio protiv toga da žena stekne osnovna ljudska i građanska prava, kao i da uzme učešće u javnom životu. Žene koje se bore za ravnopravnost polova Kuberten naziva posprdnim imenima i svodi na "feministkinje". On ide dotle u degradaciji žene da lišava ženu sposobnosti da donosi razumne odluke: "Žena koja se pre rukovodi razumom nego emocijama nije samo nenormalna, već je monstruozna" - konstatuje "veliki humanista" Kuberten. (39) On proglašava kuću za prostor ženske "slobode" ("kućna ekonomija") i na taj način je svodi na svojevrsni geto. Osnovni cilj vaspitanja devojaka je njihovo telesno i duhovno pripremanje za materinstvo, za brigu o deci i *pater familias*-u, i za obavljanje kućnih poslova.

Kuberten je najviše osakatio čoveka time što mu je oduzeo sposobnost i pravo da voli i da bude voljen. Istinsko prijateljstvo među ljudima nije moguće. "Ljubav" žene prema mužu svodi se na mazohističko potčinjavanje njegovom autoritetu. Isto je i sa odnosima dece prema ocu. Odnos *pater familias*-a prema ženi i deci određen je njegovom ulogom kao ekonomskim stožerom i pokroviteljem porodice, kao i prirodom porodice kao nosiocem hijerarhijskog strukturiranja društvene moći: *pater familias* je osnovni nosilac autoritarnog ustrojstva društva. Priroda međuljudskih odnosa određena je prirodom vladajućeg poretka i ulogama koje ljudi u njemu imaju. Budući da čovek nije konstitutivni činilac društva nego je to rasa i porodica, uloge i na osnovu njih obaveze koje ljudi imaju kao pripadnici rase i pola predstavljaju osnov i okvir njihovih odnosa. *Pater familias* nema poštovanja prema ženi kao čoveku, niti gaji ljubav prema njoj. Seksualni odnosi između muškarca i žene predodređeni su prirodom njihovih biloških (reproduktivnih) funkcija, i odgovaraju odnosima koji su uspostavljeni između mužjaka i ženki. Ono po čemu se ljudi razlikuju od životinja je to što, kao pripadnici rase (nacije), imaju "socijalnu dužnost" da obezbede biološku reprodukciju rase, pri čemu je žena svedena na oruđe za rasnu reprodukciju, svojevrsni rasni (nacionalni)

inkubator. Obaveza muža je da oplodi ženu i da obezbedi egzistenciju porodici, a obaveza žene je da rađa decu i da ih podiže. Brak nije zajednica emancipovanih ljudskih bića, već institucionalizovani spoj organa za reprodukciju koje sjedinjuje nacionalna (rasna) dužnost. Ljubavni motivi i erotski izazovi isključeni su iz seksualnog odnosa. Žena nema pravo na seksualno zadovoljstvo u braku, pogotovu ne van njega, već tu potrebu pretvara u ljubav prema deci i bližnjima. Za razliku od nje, *pater familias* ne samo da ima pravo na seksualnu zadovoljštinu van braka, već je žena dužna da "revnosno sa suzama u očima" prihvati njegove "avanture" (40) i da mu se dodvorava tako što će, poput dresiranog pseta, "uvek biti na svome mestu". (41)

Zapanjujuće je sa kakvom lakoćom građanski tumači Kubertenovog dela prelaze preko njegovog krajnje nipodoštavajućeg odnosa prema ženi. Tako Bulonj konstatuje da je Kuberten bio "nepopravljivi ženomrzac" da bi ga, odmah zatim, proglasio "velikim humanistom"! (42) Ako se tome doda da je Kuberten pripadnike "obojenih naroda" sveo na "niže rase", a radnike Evrope na "masu" primitivaca, ostaje da je u Kubertenovom "velikom srcu" bilo mesta jedino za aristokratiju, buržoaziju i, naravno, za naciste. Njima je Kuberten poverio posebnu olimpijsku misiju: da nakon njegove smrti iz njegovog leša iskopaju srce i zakopaju ga u antičkoj Olimpiji. Nacisti ni ovog puta nisu izneverili Kubertena: znalacki i s oduševljenjem su izvršili povereni im zadatak.

Olimpizam i rasizam

Rasizam predstavlja jedan od kamena temeljaca modernog olimpizma. Ideja o "superiornosti rase i njenoj predodređenosti" koja je, po Kubertenu, nastala u antičkoj Grčkoj, (43) alfa i omega je olimpijske doktrine. Govoreći o Kubertenovom kolonijalizmu i rasizmu Bulonj konstatuje: "Osvajanje kolonija počiva, po njegovom mišljenju, na načelu božanskog prava, to jest na ubeđenju da se ljudske rase među sobom razlikuju po svojoj vrednosti i da beloj rasi, koja je po svojoj prirodi iznad drugih rasa, sve one treba da se podrede". (44) I dalje: "Tvrđiti da niko ne može s pravom da pristupi evropeizovanju drugih naroda, da su etničke religije po svojoj vrednosti ravne hrišćanskoj religiji, da je pripadnik crne ili žute rase drugačiji od belca, ali da kao čovek vredi koliko i on - to su", konstatuje Kuberten, "prijatni sofizmi čija se valjanost brani u salonu za pušače, ali koji nemaju vrednost, niti su efikasni: oni predstavljaju za dekadenciju vezani paradoks koji može trenutno da nam izazove osmeh na licu, ali koji nikada ne treba usvojiti kao pravilo ponašanja." (45) Ne "božansko", već "prirodno pravo", koje se zasniva na "pravu jačega", predstavlja osnov Kubertenovog rasizma. Držeći se socijalno darvinističkog evolucionizma, Kuberten dolazi do zaključka da je u toku borbe za opstanak bela rasa postala "najčistija, najjača i najinteligentnija", (46) što znači da su "niže rase" po svojim genetskim (telesnim i intelektualnim) osobenostima predodređene da budu potčinjene beloj "gospodarskoj rasi". Iz toga sledi da pripadnici "obojenih naroda" nemaju ni izvorna građanska ni ljudska prava: izvoriste njihovih "prava" su interesi kolonijalnih metropola i samovolja njihovih gospodara. Kuberten to i ne krije: "Teorija o tome da sve ljudske rase treba da imaju jednaka

prava dovodi do jedne političke linije koja ometa bilo kakav napredak u kolonijama. Ne srozavajući se, svakako, dotle da uvede u kolonijama ropstvo, ili čak i jedan lakši oblik kmetstva, viša rasa ima puno pravo da uskrati nižoj rasi izvesne povlastice koje donosi civilizovani život". (47) Odnos Kubertena prema južnoafričkom robovlasničkom i rasističkom poretku pokazuje u kojoj meri je Kuberten poštovao ljudska i građanska prava "nižih rasa". Nastojeći da opravda krajnje neljudsku eksploataciju afričkih starosedelaca od strane bele manjine, Kuberten piše: "Ne zaboravite pod kojim režimom su se razvijali južnoafrički rudnici. (...) Da nema ništa bliže ropstvu nego ta institucija tamo? Ali ona uopšte ne povređuje ljudsko dostojanstvo jer je engleska, razume se!" (48)

Kuberten je bio odlučni protivnik mešanja bele sa "nižim rasama" jer to vodi njenoj degeneraciji. "Borba za čistotu (bele) rase ostaje osnovni cilj svakog njenog pripadnika" - naglašava Kuberten. (49) Rasna "čistota" helenske rase njena je najvažnija karakteristika i ona čini izvoriste rasne snage i postojanosti Helena. Kuberten je na Čemberlenovom tragu: "Ljudske rase se, ustvari, razlikuju jedna od druge po karakteru, svojstvima, i povrh svega, po stepenu svojih individualnih sposobnosti, kao što se razlikuju hrt, buldog, pudla i pas Nove Zemlje. - Zar nema svaka čista rasa svoju sjajnu i neuporedljivu fizionomiju? Kako bi se jelinska umetnost mogla podići bez Jelina?... Nema ništa tako ubedljivog kao što je svest o svojstvu rase. Čovek koji pripada jednoj čistoj i određenoj rasi, neće izgubiti nikad svest o njoj. Anđeo hranitelj njegovog stabla uvek je na njegovoj strani, podupirući ga gdegod izgubi svoju podlogu, opominjući ga gdegod je u opasnosti da zaluta, primoravajući ga na poslušnost i navodeći ga na podvige za koje se nikad ne bi usudio, pošto ih smatra nemogućim. Rasa podiže čoveka iznad sebe ; ona ga naoružava izvanrednim - gotovo natprirodnim - snagama. Činjenica je neposrednog iskustva da je svojstvo rase od životnog značaja." (50) Kuberten, poput Gobinoa (51) i Čemberlena, (52) poziva belce da ne dozvole da njihova krv bude zagađena krvlju "nižih rasa", uključujući tu i Jevreje koje je Kuberten proglasio "Azijatima". Koji značaj Kuberten pridaje rasnoj krvi najbolje pokazuje njegov komentar o jevrejskom narodu iz njegove "*Opšte istorije*": "Neki autori, s druge strane, primećuju da ne bi trebalo da se govori o jevrejskoj rasi jer su se Jevreji, razbacani u toku osamnaest vekova po celom svetu, u toj meri izmešali sa drugim narodima da su izgubili osobine koje čine jednu rasu. To je progredno stanovište. Istina je da se kako uz pomoć vere tako i propagandom mnogi etnički elementi spajaju sa religijom Izraela. Ali tolika je prvobitna snaga jevrejske krvi da je nekoliko kapi sasvim dovoljno da joj obezbedi osvajanje doma." Ako se tome doda Kubertenova prethodna tvrdnja da su Jevreji "u dubini duše ostali Azijati", da su "surovi i uporni u sticanju", "vešti i lukavi u poslovima" i da je njihova uloga u istoriji "beznačajna" - jasno je da bi mešanje sa njima vodilo degeneraciji bele rase. (53) Ovde treba napomenuti da je Kuberten objavio ove redove desetak godina pre nego što su nacisti doneli "*Rasne zakone*" (15. septembar 1935. godine) kojima se zabranjuju brakovi između Nemaca i Jevreja.

Kuberten ne poziva, poput nacista, na uništenje "nižih rasa", ali iz njegove koncepcije o "prirodnoj selekciji" sledi da "gospodarska rasa" ima "prirodno pravo" da učini sve ono što je u njenom interesu, ne isključujući ni genocid nad drugim narodima i rasama. Kao što je pravo ljudi na život podređeno pravu vladajućeg poretka na stabilan razvoj, tako

je pravo "nižih rasa" na život podređeno pravu "superiorne rase" na opstanak. Osvajanje "životnog prostora" legitimno je pravo bele rase koje je utemeljeno u poretku koji vlada u životinjskom svetu - čiji je ljudsko društvo samo deo. To je jedan od razloga što Kuberten ne upućuje ni reči kritike britanskoj imperiji zbog njene genocidne prakse u Severnoj Americi, Australiji, Kini, Africi i Indiji, kao ni nacistima koji ne kriju da je istrebljivanje Jevreja, Slovena i Roma i osvajanje "životnog prostora" (*Lebensraum*) za "arijevsku nadrasu" njihov najvažniji zadatak.

Ukoliko je Kubertenova evolucionarna teorija tačna, što znači da je bela rasa u borbi za opstanak postala "najčistija, najinteligentnija i najjača", onda pobeda predstavnika "nižih rasa" nad najboljim predstavnicima "gospodarske rase" na sportskom polju nije moguća. Olimpijske igre, na kojima je dozvoljen pristup "nižim rasama", mogu da budu samo demonstracija "rasne superiornosti" belaca. Zbivanja na olimpijskim borilištima su, još za Kubertenova života, ubedljivo pokazala svu neodrživost Kubertenove rasne koncepcije, a samim tim i njegove socijalno darvinističke teorije. Jer, nije samo u pitanju telesna (mišićna) snaga onih koji su "došli iz džungle", i stoga predstavljaju "nepošteno takmičenje" (Hitler), (54) već je u pitanju i pobednička volja, glavni sastojak "volje za moć", koji je po Kubertenu ekskluzivna odlika bele (buržoasko) "elite". Maksimalna *mens sana in corpore sano*, pogotovu Kubertenova *mens fervida in corpore lacertoso*, govore u prilog "činjenici" da "crnci" imaju zdraviji duh i snažniji karakter od belaca. Ne treba smetnuti s uma da je za Kubertena boks otelotvorenje osnovnog principa na kome se temelji kapitalističko društvo - "*struggle for life*" - i kao takav glavno sredstvo za vaspitanje buržoasko mladeži. (55) Međutim, baš je u boksu, tom po Kubertenu "finom muškom sportu", u kome do najvišeg izražaja dolazi pobednička volja, munjevito donošenje odluke, "čelična hitrina" (Hitler), izdržljivost i hrabrost - što čini glavne odlike "gospodarske rase" - uspostavljena neprikosnovena vladavina "crnih" sportista.

Ako se na osnovu Kubertenove eugenetske koncepcije analiziraju "činjenice" sa sportskih borilišta, koje su još u Kubertenovo vreme jasno upućivale na vladajuću tendenciju u razvoju sporta, može se doći do sledećih zaključaka: prvo, razvoj civilizacije po principu prirodne selekcije nije doveo do telesne i karakterne "superiornosti" bele u odnosu prema "obojenim" rasama, već do njenog slabljenja; drugo, "čistota" bele rase nije dovela do njenog jačanja, već do njene degeneracije; i treće, mešanje belaca sa crncima vodi ka poboljšavanju genetskih osobenosti belaca i do slabljenja genetskih osobenosti crnaca. Kada se ima u vidu da su za Kubertena olimpijski pobednici "elita" čovečanstva, i kao takvi predstavnici *religio athletae* koji je simbolični izraz vladajućeg duha kapitalizma koji je otelotvoren u beloj kao "gospodarskoj rasi", paradoks je potpun: predstavnici "nižih rasa" postaju nosioci "pobedničkog duha" kojim se dokazuje "superiornost" bele rase! Ako se ovome doda da je za Kubertena "usavršavanje" bele rase osnovni pokazatelj "progres", jasno je da Kubertenova teorija evolucionog progresizma definitivno pada u vodu. Stalni sukob koji je u Kubertenovoj doktrini uspostavljen između evolucionizma, iz koga proističe apriorizam, i pozitivizma, koji insistira na "poštovanju činjenica", dostigao je svoj vrhunac u njegovoj rasnoj teoriji.

Jedna od najvećih nedoslednosti Kubertenove rasne koncepcije je u tome što on borbu za opstanak, koja vlada u životinjskom svetu, proglašava za obrazac odnosa koji bi

trebalo da vladaju u ljudskoj zajednici, istovremeno dok oduzima pravo "nižim rasama" da se bore za opstanak: "univerzalna" borba za opstanak se putem Kubertenove rasne teorije pretvara u privilegiju bele rase da večno vlada nad "obojenim rasama". Kuberten je i ovde primenio model koji je prisutan kod određivanja društvenog položaja buržoazije i radnika (žene): bela rasa je tokom evolucije stekla zverinja, a "obojene rase" - svojstva preživara. Iz toga sledi da je prirodno pravo vuka da proždere ovcu, i prirodna "obaveza" ovce da se tome ne suprotstavlja. Kuberten nije nastojao da putem sporta uključi "obojene rase" u borbu za dominaciju na svetskom prostoru, već da iskoristi sport kao sredstvo za njihovu bespogovornu integraciju u "svetski (kolonijalni) poredak" u kome je zauvek uspostavljena dominacija "više (bele) rase". On se ne zalaže za priznavanje prava predstavnicima drugih rasa da se, kao ravnopravni, takmiče sa predstavnicima bele rase, već za to da vladajuća bela "elita" "da pravo" "nižim rasama" da se takmiče na sportskom polju sa svojim gospodarima. Radi se o aktu "milosrđa" (*la charité*) "gospodarske rase" koji, u krajnjem, treba da odvuče pokorene narode sa polja slobodarske borbe i očuva kolonijalni poredak. U tom smislu Kuberten tvrdi da je sport "efikasno" sredstvo za kolonizovanje "nižih rasa" - navodeći primer engleske kolonijalne dominacije u Indiji kao uzor. (56) Govoreći o potrebi da se sport proširi među "urođenicima" Kuberten konstatuje: "Sportovi su u celini moćno sredstvo disciplinovanja. Oni proizvode sve vrste pozitivnih socijalnih kvaliteta, zdravlje, higijenu, urednost, *samokontrolu*." (57) Sport postaje način stvaranja podaničke svesti kod kolonijalizovanih naroda i način njihove integracije u duhovnu orbitu svojih gospodara na nivou "kultivisanih" robova. Nije slučajno što Kuberten u katoličkom "misionarstvu" pronalazi uzor za duhovnu kolonizaciju "nižih rasa". Efikasnost u pokoravanju radnika i "nižih rasa", a ne "ljubav prema sportu", temeljni je princip Kubertenove olimpijske filozofije. Olimpijski "pacifizam" znači da su se kolonijalizovani narodi zauvek odrekli kako borbe za oslobođenje od kolonijalne dominacije, tako i borbe protiv bele rase za ovladavanje svetom, odnosno, da se borba između "gospodarske" (bele) i "nižih rasa" prenosi na sportski teren, na kojem se borba odvija u formi "jednakosti na startu", sa kojom se ne menja, već se učvršćuje uspostavljeni "svetski poredak". Time je označen kraj evolucije, koja se zasniva na borbi između rasa, i započinje nova era u razvoju čovečanstva koja se sastoji u njegovom "usavršavanju", a zasniva se na "miru" i "saradnji između rasa". Novouspostavljeno "olimpijsko računanje vremena" upućuje na "činjenicu" da je bela rasa definitivno ovladala svetom i da to predstavlja kako kraj istorije, tako i kraj maštanja o budućnosti u kojoj će svi ljudi, nezavisno od rasne i nacionalne pripadnosti, da budu slobodni i jednaki. Kuberten podržava nacistički režim zbog toga što u njemu vidi snagu koja je u stanju da ostvari potpunu i konačnu dominaciju bele (evropske) nad "nižim rasama" i na taj način uspostavi "večni mir". Kuberten je blizak Hitlerovom "pacifističkom" stavu iz "*Mein Kampf*"-a: "Odista, pacifističko-humanistička ideja može biti sasvim dobra tek kad uzorni čovek pobedi svet i podvlasti ga toliko da postane jedini gospodar zemljine lopte." (58) Nacisti su otišli još dalje od Kubertena: njihov glavni proklamovani cilj nije bio samo uspostavljanje "večnog mira", već i poretka u kome će "svi narodi sveta biti srećni!" (59)

Protivrečnost Kubertenove koncepcije je u tome, što "vaspitanje" porobljenih da nauče da poštuju poredak u kome vladaju jači pretpostavlja da pobednici na sportskom polju

budu belci, a ne predstavnici "nižih rasa", inače sport postaje sredstvo za razbijanje mita o beloj kao "gospodarskoj rasi" i sredstvo za razvijanje svesti otpora kod obespravljenih. Da je Kuberten svestan te opasnosti govori i njegovo upozorenje kolonijalnim vlastima da kod "urođenika" treba dozvoliti razvoj samo onih sportova, sa kojima se ne razvija nacionalna svest i ne ugrožava autoritet kolonijalnih vlasti. (60) Imajući u vidu da je propagiranje sporta među "nižim rasama" i davanje mogućnosti da se takmiče sa svojim gospodarima na sportskom polju samo deo kolonijalne strategije "gospodarske rase", jasno je da se Kuberten ne zalaže za proširivanje sporta među "nižim rasama" po svaku cenu, već samo ukoliko koristi "superiornoj rasi" da osigura dominirajući položaj. Prihvatanje poraza na sportskom polju nužno je zlo - dok sport doprinosi opstanku kolonijalnih vlasti. Radi se o iznuđenom taktičkom potezu koji je odigran da bi se postigao strateški cilj: uništenje slobodarske svesti "nižih rasa" i njihova integracija u globalni kolonijalni poredak. Da se radi o privremenom potezu govori i Kubertenova eugenetska teorija. Davanje "prava" "nižim rasama" da se takmiče na sportskom polju sa "superiornom (belom) rasom" ne dovodi do "usavršavanja" "gospodarske rase", nego do njenog slabljenja. Nije li Hitlerov model olimpijskih igara, na kojima bi imali pravo učešća samo predstavnici "više rase", model olimpijskih igara kojima je Kuberten ustvari težio? Ukoliko se ima u vidu izvorna Kubertenova olimpijska ideja, po kojoj su olimpijske igre takmičenje između "civilizovanih nacija", kao i to da je on u rasističkim antičkim olimpijskim igrama video neprikosnoveni uzor za "njegove" olimpijske igre, jasno je da Kubertenov zavet da nacisti budu izvršiooci njegovog olimpijskog testamenta i čuvari njegove olimpijske ideje ima dublji smisao.

Olimpizam i pacifizam

Mit o "pacifističkom karakteru olimpizma" predstavlja opšte prihvaćeno polazište u prikazivanju Kubertenove doktrine. Kubertenu se uporno pripisuje "mirotvoračka" maksima "važno je učestvovati" i prećutkuje da je on ka olimpijskim vrhovima krenuo sa nacionalističkim (rasističkim) osvajačkim pokličima "*Rebronzer la France!*" i "*Enrichissez vous!*". To je razumljivo kada se ima u vidu da je Kuberten sa govornice Sorbone ustvari pozvao francusku buržoaziju da krene u ubijanje i pljačku afričkih i azijskih naroda. Međunarodno takmičenje na sportskom polju, pod plaštom "obnavljanja antičkih olimpijskih igara", trebalo je da pokrene val nacionalizma koji će izazvati promene pre svega u francuskom obrazovnom sistemu i razviti kod buržoaske mladeži želju za osvajanjem i tlačenjem. U svom izvornom smislu moderni olimpizam pojavljuje se kao integrativna duhovna snaga buržoaske klase koja treba da omogući njeno militarizovanje i pokrene je u nove kolonijalne pohode: "vođenje rata" privilegija je vladajuće "elite". Kuberten ne želi samo snažnu vojsku, već pre svega teži militarizovanju buržoaske klase u celini (poput aristokratije iz homerovskog doba), odnosno, razvoju borilačke volje buržoazije koja pre svega treba da se ispolji u njihovoj odlučnoj i beskompromisnoj borbi protiv proletarijata i kolonijalizovanih naroda. U tom smislu Kuberten nastoji da organizuje olimpijske igre, u obliku svojevrsnog viteškog turnira, i na

taj način institucionalizuje rat između "civilizovanih nacija" na sportskom polju. Moderne olimpijske igre trebalo je da budu osnovni način duhovne integracije evropskih kolonijalnih metropola radi uspešnog vođenja kolonijalne kampanje, koja je imala za cilj pokoravanje "nižih rasa" i globalizovanje kapitalizma. Kuberten je pred sobom kao uzor imao helenski svet koji je bio izdelfen na polise koji su se među sobom borili za dominaciju, ali istovremeno svi zajedno protiv "varvarskih naroda", što je bio osnovni način obezbeđivanja robovske radne snage - na čemu je počivala antička civilizacija. Kuberten, poput Aristotela, u (kolonijalnom) ratu vidi "prirodnu veštinu sticanja", s tim što on, za razliku od Aristotela koji primarni značaj daje lovu na "varvare", (61) primarni značaj daje osvajanju teritorija i globalizaciji evropskog kapitalizma. Urlike Prokop sa pravom konstatuje: "Efekti koje je Kuberten očekivao od sporta koji se temelji na konkurenciji ne odnose se, prema tome - kao što se to danas stalno tvrdi - na međunarodni mir. "Ideja jednakosti" ne sadrži ništa više nego formalnu jednakost šansi u takmičenju. Kuberten je bio isto tako malo pacifist koliko i grčki vladajući sloj u antici, koji je osnovao olimpijske igre, i za koji je sticanje snage kroz sport bio uslov opstanka u borbi s okolnim narodima, kao i (uslov) obezbeđivanja pokornosti brojnih robova."(62)

Reči nacističkog ideologa Ernesta Krika: "Mi više ne živimo u vremenu odgoja, kulture, humanizma i čistog duha, već u (vremenu) nužnosti, nacionalne časti i budućnosti. Zato se od ljudi u ovoj epohi kao zadaća i potreba života traži herojski, a ne idealistički stav." (63) - u potpunosti izražavaju Kubertenovo, kao i vladajuće stanovište evropskih imperijalističkih krugova. Još na početku njegovog olimpijskog puta (1894. godina) Kubertenova ideja-vodilja je "činjenica" da u postojećem svetu "nije uspostavljena vladavina duha". (64) Desetak godina kasnije Kuberten ističe da "borba za život" nije svojstvena samo današnjem svetu, već da će ona sasvim sigurno vladati i u sutrašnjem svetu "uprkos svim lepim projektima o društvenoj organizaciji i kolektivističkoj harmoniji". (65) Zalaganje za vladavinu principa "prirodne selekcije" u društvu i cinično izrugivanje pacifističkim idejama socijalista, upućuje na zaključak da je za Kubertena rat ne samo neminovna, već i dobrodošla sudbina čovečanstva. Na bliskost Kubertenove i nacističke doktrine ukazuje i Hitlerov programatski spis iz avgusta 1927. godine u kome on izlaže osnove nacističke filozofije: "Opstanak i budućnost naroda na zemlji leže: 1. u njihovoj sopstvenoj rasnoj vrednosti; 2. u značaju koji pridaju ličnosti; 3. u saznanju, da čitav život u ovom univerzumu jeste borba. Propast današnjeg doba ja vidim upravo u poricanju ova tri velika zakona, a nipošto u malim neuspelim akcijama našeg trenutnog političkog vođstva. Umesto narodnim i rasnim vrednostima, milioni pripadnika našeg naroda klanjaju se danas ideji internacionalizma. Umesto snage i genijalnosti ličnosti nameće se, polazeći od suštine jedne besmislene demokratije, većina broja, dakle uistinu slabost i glupost. A umesto da se shvati i prihvati nužnost borbe, propoveda se teorija o pacifizmu, prijateljstvu među narodima i večnom svetskom miru." (66) Interesantno je da Hitler pacifizam, ideju o prijateljstvu među narodima i o večnom svetskom miru proglašava "zločinima" marksizma, te "duhovne zaraze" koja je "obuhvatila gotovo čitav naš (nemački) narod". (67) Kuberten naziva Hitlera "jednim od najvećih graditelja modernog doba", (68) jer u njemu vidi simbol totalitarne moći "gospodarske rase" koja je vođena "pravom jačega" uspela da se "efikasno" obračuna s demokratskim institucijama i slobodarskim radničkim pokretom, i koja je u

stanju da inicira "novi početak" u razvoju civilizacije koji će omogućiti ostvarenje ideje o pozitivnom društvu - i da pokori svet. Osnovni ciljevi fašizma : "organizovanje monopolističke proizvodnje", "razbijanje socijalističke opozicije" i "obnavljanje imperijalističkog ekspanzionizma" (69) su kameni temeljci moderne olimpijske doktrine.

Očigledno je da je maksima *si vis pacem para bellum*, koja se kod Kubertena pojavljuje pod geslom "naoružanog mira" (*la paix armée*), u potpunom protivrečju sa socijalno darvinističkom doktrinom koja predstavlja temelj njegove olimpijske doktrine. Težnja za kolonijalnim osvajanjima i borba između najmoćnijih zemalja oko podele kolonijalnog plena, ukazuju na neminovnost ratnih sukoba i potrebe za razvojem borbeno-militarističkog duha kod (buržoaske) omladine, što predstavlja najvažnije konkretno izvorište socijalno darvinističke doktrine i militarizma. U prilog tome govori i sledeći Kubertenov "antropološki" argument: "Kada bi se pokušalo, da se mladi neposredno pridobiju da zavole mir, doživelo bi se ozbiljno pedagoško razočarenje. (...) Međunarodni mir čedo je uzdržanosti i tolerancije, obe vrline tuđe normalnoj mladeži. Omladina je željna borbe, i ona to mora da bude." (70) Ono što daje posebnu dimenziju Kubertenovoj doktrini je njegovo shvatanje rata kao najvišeg ispita "muške zrelosti" i najčistijeg oblika u kome se realizuje "prirodna selekcija" ("slabe ličnosti bivaju odstranjene") - na kojoj se zasniva "usavršavanje" čovečanstva. Borba za slobodu predstavlja, stoga, prepreku "evoluciji" i "progresu" i kao takva je najgori zločin. Sve ovo čini bespredmetnim Kubertenovo nastojanje da napravi razliku između "ratoborne" i "ratničke" omladine. (71) Pacifističko vaspitanje buržoaske mladeži isključeno je iz Kubertenove "utilitarne pedagogije".

Najdalje dokle doseže moderni olimpijski "pacifizam" je zalaganje da moderne olimpijske igre, poput antičkih igara, budu "sveto primirje" (*la trêve sacrée*) za vreme koga će mirovati oružje da bi se zaraćene strane - radi se o predstavnicima "civilizovanih nacija" koje se bore oko podele kolonijalnog plena - poklonile najvišim božanstvima postojećeg sveta. Kuberten: "U pravilnim, u tu svrhu tačno utvrđenim vremenskim razmacima, privremeno bi svađe i prepirke bivale prekinute, a nesporazumi zaboravljeni. Ljudi nisu anđeli i ne mislim da bi čovečanstvo nešto dobilo kad bi većina njih to postali. Ali stvarno je jaka ličnost onaj čovek koji poseduje volju dovoljno snažnu da bi samog sebe i zajednicu kojoj pripada primorao da za kratko vreme potpuno zaboravi na svoje interese ili na strasne želje za gospodarenjem ili posedovanjem, ma koliko one inače bile opravdane. Što se mene tiče, ne bih imao ništa protiv toga da vidim kako usred rata sukobljene vojske obustavljaju za kratko vreme ratne operacije iz poštovanja prema poštenim i viteškim duhom prožetim sportskim igrama koje bi bile organizovane za vreme tog primirja." (72) Međutim, videli smo da Kubertenov olimpizam, poput nacističkog, otvara mogućnost da se uspostavi "večni mir" po okončanju potpune kolonizacije sveta od strane evropskih kolonijalnih metropola i podele kolonijalnih poseda. U tim uslovima olimpijske igre treba da postanu ono što su bile izvorne antičke olimpijske igre i srednjovekovni viteški turniri feudalaca: sredstvo za jačanje borbene gotovosti vladajuće klase ("gospodarske rase").

Privrženost čoveka borbi i ratu (pogotovu kolonijalnim osvajanjima) predstavlja za Kubertena najvredniju ljudsku odliku i on o njoj govori sa najvišim estetskim nadahnućem. Boks je za Kubertena "fini muški sport", (73) a kontakt s oružjem, kao osnov vaspitanja deteta, predstavlja "divnu tradiciju". (74) Francuska kolonijalna osvajanja

posebna su inspiracija za Kubertena. Njih Kuberten opisuje sledećim izrazima: "veličanstveno delo", "briljantna ekspedicija", "najdivnija od kolonijalnih epopeja"... (75) Kuberten je oduševljen nacističkim Olimpijskim igrama: one su postigle "veličanstveni uspeh" i "krasno poslužile olimpijskoj ideji". U njima Kuberten vidi simbol "lepote", "hrabrosti", "nade" i iznad svega "progresivno stvaralačko delo". (76) Njihova najvažnija odlika je da su bile "obasjane hitlerovskom snagom i disciplinom" i zato što su tako "srećno organizovane" treba da budu uzor budućim olimpijskim igrama. (77)

U govoru održanom juna 1914. godine na Sorboni (pod naslovom "*Sport i moderno društvo*") u prisustvu predsednika francuske republike Rajmonda Poankarea, povodom dvadesetogodišnjice donošenja odluke o osnivanju modernih olimpijskih igara, Kuberten ponavlja tezu koja predstavlja jedan od osnova njegove "pacifističke" olimpijske doktrine i sportske pedagogije: "Sport je važan faktor u kolonijalnim osvajanjima u tom smislu što kolonizacija bez dobre sportske pripreme predstavlja opasnu nepromišljenost. Mnogi istorijski neuspesi i mnogi uspesi mogu se objasniti činjenicom da je takva priprema postojala u jednom, a nedostajala u drugom slučaju." (78) Tek što je okončan Prvi svetski rat u kome su ubijeni i osakaćeni milioni ljudi, Kuberten drži u Lozani, februara 1918. godine, govor u kome, između ostalog, kaže da je istorija omogućila Francuskoj da u poslednjih četrdeset godina zabeleži "najdivniju od kolonijalnih epopeja" i da "vodi omladinu preko opasnosti od nekog pacifizma i neke slobode dovedene do ekstrema", sve do mobilizacije iz avgusta 1914. godine "koja će ostati jedan od najlepših spektakala koje je demokratija dala svetu". (79) Kada se ima u vidu da je za Kubertena misao (koja se pripisuje Velingtonu) da je "bitka na Vaterlou dobijena na sportskim poljima koledža Itona" bila jedno od najvažnijih polazišta za uobličavanje njegove olimpijske filozofije, jasno je da se ne radi o anahronizmu. Govoreći o Kubertenu, svom duhovnom uzoru i bliskom prijatelju, Karl Dim, jedan od vodećih ideologa nacističkog olimpizma i neprikosnoveni autoritet u vladajućoj pedagoškoj misli savremene Nemačke, konstatuje: "U modernom dobu oživeo je ovaj militaristički duh Igara. Kuberten, njihov obnovitelj, imao je vojničku krv u svojim venama. On se gnušao pacifizma i svih nebuloznih utopija o miru. Njegova pedagoška, istorijska, politička dela nam ukazuju na jedan neustrašivi karakter, onaj pravog ratnika". (80)

Pokušavajući da prikažu Kubertena u pacifističkom svetlu, liberalno opredeljeni ideolozi olimpizma (poput Mekaluna i Bulonja) tvrde da je Kuberten odbacivao nasilje kao legitimno sredstvo za društvene promene, ali prećutkuju da je Kuberten smatrao nasilje legalnim i legitimnim sredstvom buržoazije za sprečavanje demokratskih društvenih promena i očuvanje uspostavljenog poretka. Kuberten se čitavog olimpijskog života zalagao za vladavinu bogataške "elite" nad radnim "masama", pri čemu su dozvoljena i opravdana sva sredstva sa kojima, u datom trenutku, treba odbraniti poredak. Bulonjov stav da je Kuberten bio protiv nasilja jer "nasilje rađa nasilje", (81) što treba da opravda njegov odnos prema Pariskoj komuni i Ruskoj revoluciji, u potpunoj je suprotnosti s Kubertenovom olimpijskom doktrinom koja se temelji na socijalnom darvinizmu : prirodna selekcija koja se zasniva na "pravu jačega" neprikosnoveni je osnov društvenog poretka. Ničim ograničeno ekonomsko, vojno, političko, duhovno i seksualno nasilje buržoazije nad radnim "masama", kolonijalizovanim narodima i ženom osnov je Kubertenove olimpijske doktrine. Kuberten

sa oduševljenjem pozdravlja Tjerov masakr pariskog proletarijata nakon pada Pariske komune; **(82)** divi se "veličanstvenim delima" kolonijalnih falangi koje su ognjem i mačem osvajale novi "životni prostor" evropskom kapitalu; bespoštedno se obrušava na ruske revolucionare koji nastoje da izvuku zemlju iz ratne klanice koju su stvorili kapitalistički monopoli u kojoj su stradali milioni ruskih radnika i seljaka, kao i na antifašiste koji su pozivali na bojkot nacističkih Olimpijski igara i osuđivali nacistički varvarizam. **(83)** Ako je Kuberten u nečemu bio do kraja dosledan, onda je to zagovaranje nasilja kao legitimnog sredstva buržoazije za ostvarivanje njenih interesa i uskraćivanje bilo kakvog prava potlačenima da se suprotstave tiraniji. O tome Marks: "...današnji buržuj smatra sebe zakonitim naslednikom nekadašnjeg feudalnog gospodara, koji je svako oružje u sopstvenoj ruci upereno protiv plebejca smatrao opravdanim, dok je ma kakvo oružje u rukama plebejca već unapred značilo zločin". **(84)** Ovde i napomena da Kuberten nije bio samo protiv oružane borbe potlačenih, već i protiv bilo kog oblika političke borbe radnika, "nižih rasa" i žene za ostvarivanje njihovih ljudskih, građanskih, nacionalnih i sindikalnih prava.

To što Kuberten nije bio protiv nasilja ne znači da je, poput Ničea, bio zagovornik gole sile kao isključivog sredstva za držanje radnih "masa" u pokornosti. Umesto za vladavinu putem isukanog mača, Kuberten se, ovog puta kao "dobar katolik", opredeljuje za duhovno porobljavanje potčinjenih - kao glavne socijalno profilaktičke mere za obezbeđivanje njihove nesmetane eksploatacije. Politički realista Kuberten uviđa da je pridobijanje potlačenih da "dobrovoljno" prihvate postojeći poredak daleko isplativije za vladajuću "elitu" nego insistiranje na stalnoj represiji koja kod njih razvija svest otpora prema poretku i primorava ih da se organizuju i bore protiv tiranije, i zato princip "vladavine u glavama" potlačenih proglašava za najviše načelo njegove "utilitarne pedagogije". Za razliku od vladajuće građanske ideologije, Kuberten polazi od "činjenice" da je kapitalizam nepopravljivo nepravedan poredak i poziva obespravljene da se pomire sa "neminovnom" nepravdom i odreknu se nade da je moguće stvoriti bolji svet. "Naučiti radnike da poštuju poredak u kome vladaju snažniji" glavni je razlog što vladajuća "elita", po Kubertenu, treba da "dozvoli" radnicima da se bave sportom. Sport postaje prvorazredno političko sredstvo za uništavanje otpora nepravdi i za "mirenje" potlačenih sa postojećim stanjem stvari, što je najvažniji uslov za uspostavljanje pozitivnog društva. Kuberten je oduševljen sa "nacističkim olimpizmom" pre svega zbog toga što su nacisti uspjeli da, u toku priprema i za vreme odvijanja Berlinskih olimpijskih igara, "pridobiju" gotovo čitavo nemačko stanovništvo i duhovno ga integrišu u uspostavljeni poredak. "Hitlerovska snaga i disciplina" postaju za Kubertena simbolični pokazatelj šta "šaka odvažnih ljudi" može da učini putem sporta i olimpizma u razvijanju militantnog nacionalizma i rasizma, što znači u uništavanju slobodarske (klasne) svesti potlačenih i stvaranju od njih sredstva za ostvarivanje interesa vladajuće "elite".

Odbranbeni rat i antikolonijalna borba isključeni su iz Kubertenove teorije rata. Kuberten se poziva na antičku Grčku "previđajući" da je još u antičkoj Grčkoj uspostavljena jasna razlika između osvajačko-pljačkaškog i odbranbenog (slobodarskog) rata. Analizirajući Homerov odnos prema ratu, Miloš Đurić konstatuje: "Odvratnost pesnikova prema ratu ogleda se i u tome što je u Hektoru stvorio borilački lik visokog moralnog dostojanstva i čoveštva. Glavna moralna vrednost Hektorova karaktera sastoji se u tome što

on ne ratuje, kao njegovi protivnici, iz osvete, iz pohlepe za plenom, iz ratobornosti i pustolovstva, nego radi odbrane otadžbine i porodice." (85) Atina je zadobila primat i, što je mnogo važnije, poštovanje u helenskom svetu kao stegonoša borbe protiv persijskih zavojevača. Periklov pravi značaj je u tome što je postao simbol borbe Helena za slobodu, za razliku od Alkibijada koji je postao simbol gramzivosti i sunovrata imperijalističke Atine. Nije slučajno što su grčko-persijski ratovi bili period u kome je došlo do najvišeg uspona grčke duhovnosti: borba za slobodu bila je onaj potsticaj koji je omogućio buđenje najkreativnijih snaga u grčkom narodu.

Kubertenov agon ima antislobodarski karakter. On je sveden na borbu između ljudi, rasa, nacija, na osvajačke pohode, viteške borbe, dvoboj, tlačiteljsku praksu moćnih - na sve ono što isključuje borbu potčinjenih za slobodu, pogotovu protiv poretka koji se zasniva na tlačenju radnih slojeva od strane parazitskih klasa. Kuberten je svestan "činjenice" da je istorijska borba između bogataške "elite" i radnih "masa" ušla u svoju završnu fazu i da su radne "mase" u stanju ne samo da zbace buržoaziju s vlasti, već i da ukinu klasni poredak. Tom istinski novom istorijskom početku Kuberten nastoji da suprotstavi svoj "novi početak" koji se svodi na uklanjanje emancipatorskog nasleđa građanskog društva, i na uspostavljanje takvih društvenih odnosa koji su postojali u antičkoj Grčkoj u vreme apsolutističke vladavine rodovske aristokratije. To je ono što uslovljava militantni karakter Kubertenove koncepcije i daje dramatiku njegovoj olimpijskoj doktrini i praksi. Suočen sa sve dubljom krizom kapitalizma i njegovih institucija, Kuberten u sportu vidi onu sudbinsku moć koja može da sačuva kapitalizam od propasti tako što će uništiti slobodarsko dostojanstvo obespravljenih.

Dosledan u svom nastojanju da se obračuna s građanskim društvom i građaninom kao konstitutivnim segmentom društva, Kuberten odbacuje olimpizam kao takmičenje između ljudi kao emancipovanih građana i svodi ga na borbu između nacija (rasa) za dominaciju, pri čemu su sportisti samo predstavnici svojih nacija i u tom kontekstu simbolično otelotvorenje vladajućeg duha postojećeg sveta koji putem olimpijske svetkovine dobija božanski oreol. Čovek je podređen, na iracionalnoj osnovi, pseudo-kolektivitetu u kome se gubi njegova individualnost. U tom smislu Kuberten odbacuje ideju o ličnom dostignuću, jedan od najvažnijih doprinosa modernog društva emancipaciji čoveka. Međunarodni sport služi da se u "mirnodopskim vremenima" izazove ratna psihoza, stvori osećanje "nacionalne ugroženosti" i na toj osnovi rasplamsa nacionalistička histerija - da bi se prikrio klasni antagonizam i nezadovoljstvo obespravljenih radnih slojeva usmerilo protiv drugih nacija. Formalnim pristupanjem olimpijskom pokretu zemlja članica objavljuje da je u ratnom stanju sa drugim zemljama članicama. Sa svakom nacijom, svedenom na "protivnika", otvoren je poseban ratni račun, pri čemu "vraćanje dugova", sa čime se raspiruje duh revanšizma, postaje jedan od osnovnih zadataka nacionalnih selekcija.

Što se tiče odnosa između modernih i antičkih olimpijskih igara, one su u svom izvornom smislu bile "sveto primirje" (*ekheheiria*) i kao takve privremeni prekid oružane borbe da bi se učesnici, kao predstavnici polisa, poklonili Zevsu, vrhovnom bogu svih Helena i bogu rata, i na taj način iskazali svoju rasnu pripadnost, superiornost i koherentnost u odnosu prema "varvarskim" narodima, ali i pridobili naklonost bogova u međusobnoj borbi polisa za dominaciju. Poput antičkih, moderne olimpijske igre ne predstavljaju

obustavu rata između nacija (rasa) i uspostavljanje mira, već su svojevrtni ratnički turnir na kome se borba između nacija (rasa) ne vodi oružjem (koje je samo privremeno odloženo), nego telima sportista i kao takve su ritual iskazivanja pokornosti belicioznom duhu koji vlada svetom. **(86)** To što nema oružja ne isključuje pravo na nanošenje telesnih povreda, kao i borbu na život i smrt - što je bila karakteristika i antičkih olimpijskih igara. Otuda takav značaj ima simbolika muskularizma : umesto oružja, "nacionalna (ratnička) snaga" pojavljuje se u obliku mišićavih tela sportista i njihovog borilačkog karaktera koji dobija svoj izraz u "čvrstini" telesnog stava, disciplinovanom ponašanju, "odlučnom" pogledu i spremnosti da se da život za "nacionalne interese". Olimpijski ceremonijal jasno govori o tome da se radi o ratu između nacija. Defile učesnika, zastave, uniforme, strojevi korak, pozdrav nadesno, vojni orkestar, taktovi koračnice - sve dobija simbolični karakter u okviru militarističke olimpijske ceremonije čiji je smisao obračun s pacifističkom svešću. Polaganje "olimpijske zakletve" (*serment olympiques*) tipičan je militaristički ritual: sportisti se zaklinju da će se "časno boriti za svoju otadžbinu", što znači da će poštovati utvrđena pravila koja su uslov opstanka poretka koji se temelji na "pravu jačega" i prirodnoj selekciji. Sama višegodišnja priprema za olimpijske igre, kojoj Kuberten pridaje poseban značaj, postaje priprema ne samo sportista, već čitave nacije za rat. Javnost se sistematski fanatizuje da bi nacionalistička histerija dospela do vrhunca u toku održavanja igara. Neposredni cilj modernih olimpijskih igara nije izazivanje oružanih sukoba, već stvaranje ratne psihoze čiji je osnovni smisao izazivanje neprestanog rata u glavama ljudi i uništavanje pacifističke svesti.

Moderni olimpizam sadrži u sebi dvostranost, kao oblik militarizovanja buržoazije i kao oblik pacifikovanja potlačenih, ali ne kao pojava *sui generis*, već u oba slučaja kao ekskluzivno političko sredstvo buržoazije za očuvanje uspostavljenog poretka. To su dva pojavna oblika, ili dva načina na koji vladajuća "elita" koristi olimpizam da bi sačuvala vlast. Ovo dvojstvo u Kubertenovoj koncepciji izvor je stalnih nesuglasica i zastranjivanja. Branioci Kubertena neprestano ponavljaju njegove "mirotvoračke" fraze "zaboravljajući" pri tom da njih Kuberten, poput nacista, upućuje "svetskoj mladeži" istovremeno dok se zalaže za upotrebu sporta kao prvorazrednog sredstva za razvoj borilačkog karaktera kod vladajuće "elite". U izvornom smislu, za Kubertena međunarodni sport je rat između "civilizovanih" nacija za dominaciju i način njihove duhovne integracije radi kolonijalizovanja sveta. U tom kontekstu olimpijske igre su "sveto primirje" koje je upriličeno da bi se suparničke strane poklonile božanstvima koja vladaju svetom - nastojeći da pridobiju njihovu naklonost. Polazeći od britanskog kolonijalnog iskustva, Kuberten daje sportu karakter univerzalnog i globalnog političkog sredstva za pacifikovanje (depolitizovanje) kolonijalizovanih naroda. Kubertenova "*Oda sportu*" predstavlja tipičan primer "pacifističkog" pakovanja olimpizma. U poslednjoj strofi Kuberten piše: "O Sportu, ti si Mir! Ti kuješ veze sreće između ljudi spajajući ih u dubokom poštovanju za kontrolisanu, organizovanu i samodisciplinovanu snagu. Preko tebe, mladi celog sveta uče da jedni druge poštuju, i tako različitost nacionalnih osobenosti postaje izvor plemenitog i miroljubivog suparništva". **(87)** Analizirajući efekte popularizovanja sporta među "urođenicima", Kuberten dolazi do zaključka da sport može da igra "inteligentnu i efikasnu ulogu u kolonizovanju", jer odvlači "urođenike" sa polja slobodarske borbe i vaspitava ih da

poštuju društveni poredak u kome vladaju jači. (88) Rukovodeći se tom logikom Kuberten se, pogotovu u revolucionarno uzavreloj Evropi nakon Prvog svetskog rata, zalaže za proširenje sporta (kao i telesnog vežbanja) među radnicima da bi se radnici odvucli sa polja političke (klasne) na polje sportske borbe i na taj način se uspostavio "društveni mir". (89) Sport, kao simbol poretka koji se temelji na vladavini jačih, postaje mehanizam putem koga se "mržnja koju siromašni gaje prema bogatima" (Kuberten) pretvara u poštovanje vladajuće klase od strane potčinjenih - i na taj način gubi klasnu posebnost. "To je cena koju mora da platimo", konstatuje Kuberten, svestan da sama priroda sporta kao rata otvara mogućnost i potlačenima da baveći se sportom razviju osećanje grupne pripadnosti, grupne snage, borilačke (pobedničke) volje, što znači da iskoriste sport kao instituciju za klasno organizovanje i klasnu borbu protiv buržoazije. Olimpijske igre, kao sportsko takmičenje na kome imaju prava učešća pripadnici kolonijalizovanih naroda i "nižih društvenih slojeva", rezultat je odnosa snaga između vladajuće "elite" i potlačenih i u tom smislu je iznuđen potez koji ima čisto političku, a ne humanističku ili kosmopolitsku dimenziju. (90) Ako je Kubertenu nešto strano, to je poredak u kome su uspostavljena pravila koja važe za sve podjednako. "Sportska republika" ima za Kubertena smisla samo dotle, dok je od koristi vladajućoj klasi u potčinjavanju radnih "masa".

Prihvatanje međunarodnog sporta kao osnovnog oblika "uključivanja u međunarodnu zajednicu" podrazumeva prihvatanje poretka odnosa i vrednosti koji u sportu dobijaju svoj "čisti" izraz: tzv. *fair-play* se ne temelji na poštovanju čoveka, već na poštovanju poretka. Radi se o prihvatanju "prava" na nanošenje teških telesnih povreda i ubistva; o institucionalnoj degradaciji žene na biće "drugog reda"; o razvoju bespoštednog rivaliteta među decom i uništavanje osećanja solidarnosti; o uništavanju erotskog bića čoveka i nametanja dehumanizovanog i denaturalizovanog telesnog drila kao osnove "telesne kulture"; o uspostavljanju vaspitanja bez obrazovanja i obračunu s umom... U krajnjem, radi se o bespogovornom prihvatanju takvog načina života koji odgovara socijalno darvinističkom i progresističkom ustrojstvu sveta. Otuda je rizik smrti sastavni deo "sportske borbe", a pravo ubiti legalni i legitimni sastojak "sportske igre": pravo čoveka na život podređeno je pravu kapitalizma na opstanak. Zato Kuberten insistira na "viteškim tradicijama": dvoboj na život i smrt ritualni je oblik prinošenja žrtve vladajućoj moći i način iskazivanja potpune potčinjenosti poretku. Kao kod Platona i Huizinge, i kod Kubertena čovek je samo "igračka bogova" i kao takav produžena ruka poretka koji putem dvoboja (rata) dokazuje da ima pravo da odlučuje o životu i smrti svojih podanika. Aristokratsko častoljublje i vlastoljublje, što znači potvrda pripadnosti vladajućoj "eliti" i iskazivanje bespogovorne lojalnosti uspostavljenom poretku, postaje način obračuna s čovekoljubljem i slobodoljubljem. Kuberten prezire ljubav čoveka prema čoveku ("bratstvo nije za čoveka nego za anđele"), ali veliča ljubav čoveka prema oružju koje simbolizuje vladajuću (ubilačku) moć i безусловnu pokornost čoveka toj moći. Ono što je za hrišćanina krst, to je za Kubertena mač. Da se ne radi o preterivanju govori i Kubertenov "pacifistički" stav koji je objavljen u zvaničnom olimpijskom glasilu "*Revue olympique*" 1913. godine: "Kontakt sa oružjem čini mladića čovekom. Divna tradicija koju su uspostavili Nemci i iz koje izvire svo viteštvo". (91) Sposobnost i spremnost da ubije čoveka - najveća je ljudska vrlina! U

ovome je izložena suština Kubertenove "pacifističke" pedagogije i olimpijskog "humanizma".

Kuberten je blizak Heraklitovoj tezi da je rat "roditelj i car svemu" koji je "jedne učinio bogovima, druge ljudima, jedne robovima, druge slobodnima". (92) Međutim, Heraklitova teza da je "rat opšta stvar", kao i da se "sve rađa borbom i nužnošću", (93) zajedno sa njegovom *panta rei* koja je utemeljena u dijalektici prirode, dovodi u pitanje "večni mir", za koji se Kuberten zalaže, koji simbolizuje pozitivnu civilizaciju u kojoj je uspostavljena potpuna i konačna vlast buržoazije nad radnim "masama", ženom i "nižim rasama". Za Kubertena rat nije opšti i večni princip života kome je čovek beznačajno podređen, već je oruđe moćnih za ostvarivanje njihovih strateških interesa. Kuberten ne polazi od antičkog ili hrišćanskog, već od kapitalističkog kosmosa i ne preza da iskoristi prirodne sile i božansku moć kao sredstva za ostvarivanje političkih i ekonomskih ciljeva vladajuće "elite". Samovolja buržoazije, koja se zasniva na razvoju nauke i tehnike koje su otuđene od čoveka i koje su sredstvo za njegovo porobljavanje, postaje totalizujuća moć koja realne i imaginarne sile pretvara u poluge "progresa".

Kuberten i "volja za moć" Fridriha Ničea

Ničeov uticaj na Kubertena je nesumnjiv, mada je teško utvrditi u kojoj meri je Ničeova misao doprinela uobličavanju i razvoju Kubertenove olimpijske ideje, pogotovu što je malo verovatno da je Kuberten imao neposredni kontakt sa Ničeovim delom. Ono što je najvažnije, obe koncepcije zasnivaju se na "filozofiji volje" koja nastoji da se obračuna s idejom uma i slobode, i obe se zalažu za uspostavljanje neposredne i totalitarne vlasti parazitskih klasa nad radnim slojevima. Zaratustrino pitanje svih pitanja: "Ko će biti gospodar zemlje?" - predstavlja neprikosnovenu ideju-vodilju Kubertenove olimpijske doktrine.

Za Ničea, kao i za Kubertena, "pravo jačega" osnov je društvene integracije, ali se ono ne zasniva na evoluciji živog sveta i "progresu", već na aristokratskom nasleđu: aristokratija predstavlja otelotvorenje kosmičke energije i neprikosnoveni je nosilac "volje za moć". Niče je kritičan prema Darwinovoj koncepciji i samim tim prema Kubertenovoj teoriji "progresa": "Pri posmatranju velikih sudbina čovekovih mene najviše iznenađuje što mi pred oči uvek izlazi nešto sasvim suprotno onome što Darwin sa svojom školom vidi ili *želi* da vidi: odabiranje u prilog jačih, bolje sazdanih, napredak vrste. Međutim, baš suprotno tome, bode čoveku oči: brisanje srećnih slučajeva, nekorisnost savršenijih tipova, neizbežna vlast prosečnih tipova, pa čak i tipova koji su *ispod prosečnih*. Ukoliko nam se ne pruži razlog zašto bi čovek činio izuzetak među živim bićima, ja naginjem verovanju da se Darwinova škola svuda varala. Ona volja za moć u kojoj ja uviđam osnovni razlog i karakter svih promena objašnjava nam zašto upravo odabiranje u korist izuzetaka i srećnih slučajeva ne postoji : najjači i najsrećniji su slabi kad protiv sebe imaju organizovane instinkte stada, bojažljivost slabih i

brojnu nadmoćnost. Moj opšti pogled na svet vrednosti pokazuje da, u najvišim vrednostima koje danas vladaju sudbinom čovekovom, nadmoćnost nemaju srećni slučajevi i odabrani tipovi : nego pre tipovi dekadencije - možda nema ničega zanimljivijeg u svetu od ovog *neželjenog* prizora..." (94) I dalje: "Računa se s borbom za život, sa smrću slabijih i sa nadživljavanjem najsnažnijih i najdarovitijih; zbog toga se uobražava da *bića neprekidno napreduju u usavršavanju*. Mi smo se, naprotiv, uverili da u borbi za život slučaj služi slabima isto tako dobro kao i jakima; da lukavstvo često uspešno dopunjuje snagu; da *plodnost* jedne vrste stoji u značajnom odnosu prema njenim *izgledima na uništenje...*" (95) Kod Ničea odnos između prirode i čoveka nije posredovan životinjskim svetom, već je uspostavljena neposredna veza između prirode i čoveka na nivou "organskog" u kome ne dominiraju dijalektički odnosi, već mehanicistički naturalizam (veliko-malo). Niče u "natčoveku" ne vidi nadživotinju, već biće koje "zaobilazi" evoluciju živog sveta i vraća se na onaj nivo organskog na kome ne vlada princip konkurencije, koji nije rezultat momentalnog odnosa snaga između sukobljenih i ima relativni karakter, već princip dominacije koji je izraz "nagomolavanja sile" i ima apsolutni karakter. Za razliku od Kubertena koji insistira na uspostavljenom odnosu snaga između "elite" i "masa" koji je rezultat borbe za opstanak, Niče insistira na poretku u kome je dominacija "elite" datost koja odgovara kosmičkom ustrojstvu u kome važi princip da veće prisvaja manje, što odgovara osnovnom egzistencijalnom principu monopolističkog kapitalizma "veća riba proždire manju ribu". Umesto evolucione, Niče nudi kosmološku varijantu "volje za moć" koja ima mehanicistički karakter: "Svaki živi organizam zahvata oko sebe onoliko koliko mu ta njegova snaga dopušta, i pokorava sve što je slabije od njega : na taj način uživa u sopstvenom životu." (96) I dalje: "Život kao nama najpoznatiji oblik bića, specifično je volja za nagomilavanjem sile; svi procesi života imaju tu svoju pokretnu polugu : ništa ne teži samoodržanju, nego sabiranju i nagomilavanju." (97)

Za Ničea noseća snaga "volje za moć" je kosmička energija i afektivna priroda čoveka; kod Kubertena je to ekspanzionistička moć monopolističkog kapitalizma i borilački karakter čoveka. Pragmatični Kuberten nastoji da, u vidu instrumentalizovane nauke i tehnike, (zlo)upotrebi kosmičke sile za nametanje takvog društvenog (klasnog) poretka koji odgovara odnosima dominacije koji su uspostavljeni u životinjskom svetu. On u razvoju stvaralačkih moći čoveka ne vidi sredstvo za njegovo oslobađanje od zavisnosti prirodi i ukidanje vlasti čoveka nad čovekom, već sredstvo za potpuno potčinjavanje čoveka zakonima evolucije i obezbeđivanje neprikosnovene dominacije parazitskih klasa nad "stadom". Njegova "volja za moć" predstavlja pretvaranje ekonomske, naučne i tehničke moći monopolističkog kapitalizma u totalitarnu političku moć vladajuće "elite". Umesto za totalizaciju sveta putem stvaralačko-slobodarske prakse čoveka, Kuberten se zalaže za totalizaciju sveta putem tlačiteljske prakse parazitskih klasa. Niče u nauci i tehnici vidi sile koje su pobedile prirodu i na taj način se obračunale, u ime "progres", s prirodnim bićem čoveka, a samim tim i s

kosmičkim (prirodnim) izvorom njegove "volje za moć". Niče pokušava, rukovodeći se antičkim uzorom, da putem umetnosti, koja treba da razvije u njemu dionisku životnu moć, vrati čoveka njegovom kosmičkom biću. Istovremeno, Niče u tehnici prepoznaje produktivističku moć "stada" kao motornu snagu progresa. Pomoću nje detronizuje se neprikosnovena moć kosmosa, a samim tim i aristokratije koja je njen ekskluzivni nosilac, i omogućava da "životinje iz stada" u egzistencijalnom smislu budu superiorne u odnosu prema parazitskim klasama. Otuda nije slučajno što Niče obezvređuje produktivističku praksu radnika i što proglašava rat za osnovnu egzistencijalnu delatnost "natčoveka". Niče: "Ne savetujem vam rad nego borbu. Ne savetujem vam mir nego pobedu. Vaš rad neka bude borba, vaš mir neka bude pobeda." (98) Upravo sledeći Ničeovu egzistencijalističku intenciju, rad predstavlja najznačajniju i najvredniju ljudsku delatnost. Ničeov "natčovek" je, u egzistencijalnom smislu, u gorem položaju nego pripadnici prezrenog "stada". Uprkos tome što se pojavljuje kao otelotvorenje kosmičke moći, biološki opstanak aristokratije ne obezbeđuje umetnost i filozofija, kao ni mač i krst, već rad potlačenih i prezrenog "stada". Ničeov "natčovek" je egzistencijalni bogalj. Međutim, Niče daje primat vlasništvu nad sredstvima za proizvodnju nad radom i nastoji da dokaže da opstanak "slabih" zavisi od "jakih", iz čega sledi da je "stado" balast koga aristokratija treba da se oslobodi bez milosti. Niče: "Slabije tera prema jačima potreba za ishranom; ono želi da u njemu nađe utočište i, ako je moguće, da se sjedini s njim." (99) Ovo Ničeovo "otkriće" u potpunosti odgovara Kubertenovoj teoriji po kojoj su "potčinjeni oduvek tražili od svojih gospodara da im obezbede sredstva za život". (100) Kuberten prezire rad, ali ne preza da od radnika prisvoji otuđene produktivističke moći koje se pojavljuju u obliku nauke i tehnike (i na taj način prirodne sile koje su otelotvorene u tehnici) i od njih stvori sredstvo za razvoj osvajačko-tlačiteljskih moći buržoazije i eksploataciju prirode - i da proglasi bogatašku elitu za nosioca "progresa".

I pored insistiranja na umetnosti i filozofiji, Niče ne traži od svojih sledbenika da se late gudala i pera, već biča i mača: sposobnost i spremnost da ubije čoveka predstavlja najviši izazov kako za Ničeovog "natčoveka", tako i za Kubertenovog "novog čoveka". Niče se ne oslanja na najumnije i najkretivnije, već na najbogatije i najbeskrupuloznije. On, poput Kubertena, najveću branu revolucijama i socijalizmu vidi u "imućnim ljudima" koji su "kao jedna duša jedne vere". (101) Da bi opravdao njihovu nezajažljivu gramzivost, Niče se služi najprizemnijom demagogijom koju naziva "moralom razvitka": "Čovek mora želiti da ima više nego što ima da bi *postao* nešto više." Tako "glasi učenje koje sam život propoveda svemu živom." (102) Niče ne kritikuje buržuja zato što se on ne bavi umetnošću, već zato što je "pristao" da prenese svoju tlačiteljsku moć na društvene institucije i "progres" koji pružaju "stadu" mogućnost da ukine klasni poredak. On poziva "bogataše" da odlučno odbace sve norme i institucije koje sputavaju njihovu moć i da nanovo uspostave neposrednu tiransku vlast nad sve brojnijim i politički svesnijim radništvom. Niče se obrušava na "beskrvne

licemere" s "mandarinima na čelu" Kontovog tipa: "Varvarin je dobio priznanje u svakome od nas, kao god i divlja zver. I *baš zbog toga* filozofima će se dati bolja prilika." (103) Ova Ničeova kritika samo se delimično odnosi na Kontovog sledbenika Kubertena, budući da se ovde radi o Kontu iz "druge faze" njegovog stvaralaštva kada je pao u "altruistički" zanos koji je Kuberten sa gnušanjem odbacio.

Kod Ničea nema borbe između rasa i između klasa. "Volja za moć" ekskluzivna je osobenost "natčoveka" koja se dokazuje kao tlačiteljska moć u odnosu prema "stadu". Pri tome, "volja za moć može se pokazati samo na *otporu*", iz čega sledi da "ona, dakle, traži ono što joj se opire..." (104) Postojanje "stada", koje se stalno množi i koje predstavlja neprestanu opasnost za "natčoveka", onaj je "otpor" koji treba da omogući da vladajuća "elita" ostane u dobroj ugnjetačkoj formi. Niče u tlačiteljskom zanosu piše: "Neophodno je da *viši ljudi* objave rat masi! U svim pravcima prosečne glave su se udružile da bi zagospodarile! Sve što mekša, slabi, što pridaje važnost "narodu" ili "ženstvenosti", dejstvuje u prilog opštem pravu glasa, što će reći u prilog vlasti *nižega* čoveka. Ali, mi smo rešili da vršimo represalije i da celo ovo vršljanje (koje je u Evropi počelo sa hrišćanstvom) iznesemo na videlo i pred sud." (105) Niče ide tako daleko da poziva na "uništenje miliona neuspelih" koji "nemaju pravo na život" i koji predstavljaju "nesreću za više ljude". (106) Politički realista Kuberten ne deli Ničeov tlačiteljski entuzijazam i blizak je Kontovoj ideji o potrebi "pomirenja" između vladajućih klasa i radnih "masa", da bi se na toj osnovi uspostavio "socijalni mir". Kuberten shvata da parazitske klase mogu samo da izgube u otvorenom sukobu sa sve brojnijim i klasno organizovanijim proletarijatom, i stoga nastoji da pacifikuje potlačene i integriše ih u duhovnu orbitu kapitalizma. Međutim, to se ne postiže slabljenjem tlačiteljske moći buržoazije i jačanjem odbranbenih snaga potlačenih, već mazohističkim dodvoravanjem slabih jakima koje će biti nagrađeno njihovim "milosrđem": nezadovoljstvo radnih "masa" pretvara se u podaništvo. Niče nastupa kao socijalni hirur; Kuberten nastupa kao socijalni profilaktičar.

Niče insistira na poretku privilegija i na ekskluzivnosti aristokratske duhovne sfere. On teži da stvori "gospodarsku rasu" čiji se "zadatak" ne bi "iscrpeo u upravljanju", već rasu "sa svojom *sopstvenom sferom života*, s obiljem snage za lepotu, hrabrost, kulturu i manire, sve do područja najviše duhovnosti; jedna *afirmativna* rasa, koja sebi može dopustiti svaki veliki luksuz..." (107) Otuda vladavina aristokratije nije posredovana bilo kakvim oblicima mentalnog manipulisanja porobljenima koji podrazumevaju njihovu integraciju u duhovnu orbitu aristokratije. Niče nastoji da putem vaspitanja oponašanjem stvori od aristokratije ekskluzivnu organsku zajednicu; Kuberten, poput Spensera, pokušava da od društva stvori beskonfliktnu zajednicu koja funkcioniše kao organizam. On sledi "univerzalistički" duh buržoazije koja nastoji da uključi i "stado" u svoju duhovnu orbitu i na taj način ga "pomiri" sa postojećim poretkom nepravde. O tome Gramši: "Prethodne vladajuće klase bile su suštinski konzervativne u tom

smislu što nisu težile za tim da izgrade organski prelazak drugih klasa njihovoj klasi, da prošire, naime, "tehnički" i ideološki svoju klasnu sferu; to je koncepcija zatvorene kaste. Buržoaska klasa postavlja sebe kao organizam koji je u stalnom kretanju, sposoban da apsorbira čitavo društvo, prilagođavajući ga svom kulturnom i ekonomskom nivou." (108) Rukovodeći se tom logikom Kuberten stvara pedagogiju za "stado". Međutim, on se ne koristi samo "objektivnim" naučnim znanjem za stvaranje pozitivnog jednoulja, kao što to čini Kont, već nastoji da iskoristi agonalni telesni aktivizam za potpunu (karakternu i duhovnu) integraciju potlačenih u postojeći poredak. Obespravljeni u "sportskoj republici" uče se da prihvate poredak u kome vladaju jači i, istovremeno, putem principa "većeg napora", potiskuju svoje istinske potrebe i razvijaju mazohistički karakter : putem sporta i telesnog drila čovek ne postaje samo neprijatelj bližnjima, već i samome sebi. Kubertenovo "vaspitanje" masa nema prosvetiteljski karakter, već nastoji da se obračuna s kritičkim umom i na taj način stvori od ljudi duhovno "stado": "vladati u glavama" potlačenih alfa i omega je njegove "utilitarne pedagogije". Umesto hrišćanskog raja i "jednakosti pred bogom", on nudi potlačenima sportski "spektakl" i "jednakost" u "sportskoj republici" koja se zasniva na "objektivnim" kvantitativnim kriterijumima. Olimpizam postaje, poput hrišćanstva, globalna i univerzalna religija koja potlačene uvlači u duhovnu orbitu kapitalizma putem njihovog bezumnog agonalnog telesnog aktivizma : borba na sportskom polju postaje kompenzacija za odricanje od borbe za slobodu. Što se tiče pobeđe potlačenih nad njihovim gospodarima, ona treba da nauči potčinjene da poštuju jače, i samim tim da učvrsti poredak u društvu koji se zasniva na "pravu jačega". "Sportska republika" ekskluzivno je političko oruđe parazitskih klasa, svojevrsna ideološka toljaga, a ne sredstvo za emancipaciju čoveka. Za Ničeja je takmičenje između pripadnika "novog plemstva" i "stada", na osnovu pravila koja su obavezna za sve, nezamislivo. Prihvatljivo je samo ono takmičenje koje je privilegija aristokratije i koje se svodi na borbu za pobeđu bez posredovanja progresističkog principa *citus, altius, fortius*. Drugim rečima, za njega su prihvatljive antičke olimpijske igre, kao i antička gimnastika, ali ne i moderne olimpijske igre (sport) na kojima vlada princip "jednakosti na startu" i gde je borba između takmičara posredovana "progresom" koji se svodi na kvantitativno sravnjivanje učinka.

Niče je naslutio destruktivnu prirodu kapitalističkog "progres". On u "progresu" ne vidi samo paralelni proces odvijanja egzistencije, već proces koji je suprotan kosmičkim zakonima i time biološkom opstanku čoveka : "progres" se dešava van čoveka tako što on gubi svoju životnu snagu. Niče u razvoju proizvodnih snaga ne vidi mogućnost za oslobađanje čoveka ropske zavisnosti od prirode, kao što je to slučaj kod Marksa, već uništavanje prirodnog bića čoveka. On je bitno doprineo da se uoči antibiološki (antiegzistencijalni) karakter "Zapadne civilizacije" koji je začet u trenutku kada je Sokrat od uma stvorio oruđe putem koga je doveo u pitanje jedinstvo antičkog čoveka sa kosmosom. Međutim, i Niče otvara mogućnost za nestanak čoveka, s tim što se to ne dešava putem

tehničke, već putem organske sfere koja postaje oblik u kome se čovek preobražava u svoj izvorni (energetski) kosmički prabitak. Ničeovo veličanje tela u odnosu prema duhu služi, u krajnjem, da se dokaže bezvrednost čoveka u odnosu prema "organskom": "Ukratko rečeno: u celokupnom razviću duha reč je možda *o telu*: to je sve *opipljivija istorija obrazovanja jednog višeg tela*. Organsko se penje još na više stupnjeve. Naša žudnja za saznanjem prirode jeste sredstvo pomoću koga telo želi da se usavrši. (...) U krajnjoj liniji, *uopšte nije čovek u pitanju: njega valja prevazići*." (109) Po Niču, u ljudskom telu, koje je "nitvodilja", "oživljava još jednom i postaje telesna" - "cela najdalja i najbliža prošlost celokupnog organskog života". Kroz telo, iz tela i preko tela "kao da struji neka ogromna nečujna reka..." (110) Telo je specifični oblik postojanja kosmičke energije i neposredni oblik dejstva kosmičkih zakona. Slično je kod Kubertena: njegov "novi čovek" otelotvorenje je ekspanzionističke moći kapitalizma i kao takav je pojavni oblik "progresa". Ovde treba reći i to da Ničeovo svođenje čoveka na organski nivo i njegovo vraćanje kosmičkom izvoristu čini besmislenim postavljanje pitanja kako o apokaliptičkoj prirodi hrišćanstva, tako i kapitalizma : i Ničeova kosmološka koncepcija u svojoj biti je fatalistička.

Niče u "želji za slobodom" vidi "*prikriveni oblik volje za moć*", (111) što znači prevaru putem koje "stado" pokušava da se obračuna s vladajućom klasom. On, poput Kubertena, odbacuje ideje-vodilje Francuske građanske revolucije: čovek se ne rađa slobodan, već kao gospodar ili rob zavisno od toga kojoj klasi pripada. Za Ničea sloboda nije pravo čoveka, već privilegija aristokratije i moguća je jedino ukoliko se afektivna priroda "natčoveka" oslobodi civilizacijskih naslaga, što znači da u njemu nesmetano deluju kosmički zakoni. Vrhunac slobode "natčoveka" je ukidanje i poslednje prepreke koja sputava njegovu afektivnu prirodu i njegovo potpuno spajanje sa kosmičkim bićem. Osnovni vid u kome se realizuje sloboda parazitskih klasa je bespoštedno tlačenje "stada", a razvoj njihove tiranske moći postaje mera njihove slobode : razvoj "volje za moć" "natčoveka" postaje obračun s voljom za slobodu potlačenih. Niče ne krije da je za njega "robovanje", kao i "mnogi stupnjevi potčinjenosti" - "preduslov svake više kulture", (112) a to znači umetnosti sa kojom se oslobađa afektivna priroda čoveka i na taj način omogućava nesputano pulsiranje kosmičke energije u čoveku. Zato se Niče bespoštedno obračunava s istorijskom borbom potlačenih protiv tiranije. "Pobuna - to je i odlika robova" - tvrdi Niče. (113) Borba porobljenih za slobodu postaje potvrda njihove ropske, a ne slobodarske prirode: onaj ko se bori za promenu svog društvenog položaja ne zaslužuje da bude nazvan čovekom. Istovremeno, borba za slobodu protiv aristokratske tiranije predstavlja borbu protiv kosmičkog poretka koji je otelotvoren u aristokratiji. Isto je i sa Kubertenom: borba potlačenih za slobodu protiv bogataške "elite" ima antievolucioni i antiegzistencijalni karakter, jer je buržoazija otelotvorenje "progres" bez koga je čovečanstvo osuđeno na propast. Međutim, upravo je kod Ničea prisutan duh pobune protiv postojećeg sveta i to je ono najvrednije u njegovoj filozofiji. Sledeći tu intenciju, Bloh u "ničeovskom Dionizu" vidi

"pobunu" i "svitanje" i dovodi ga u "blisko srodstvo" s Prometejem "koji je ukrao svetlost", a u njegovoj filozofiji vidi "sjaj, vedrinu, lakoću" i put ka "jednom novom, lakšem čovečanstvu". (114) Protivrečnost Ničeove koncepcije u tome je što je provera i dokazivanje snage "elite" moguće jedino ukoliko postoji nastojanje potlačenih da se oslobode. Ukoliko se potlačeni dobrovoljno odreknu tog nastojanja i bespogovorno prihvate svoj društveni položaj, onako kako to Niče od njih zahteva, onda se poredak više ne temelji na tlačiteljskoj snazi i "volji za moć" "elite", već na volji potlačenih da se ne suprotstave tiraniji. Kao što Huizingi unesrećene mase služe kao sredstvo da bi se na njegovoj slici srednjeg veka postigao emotivni naboj i dočaralo "šarenilo" ljudskog, tako Niče u obespravljene radni slojevi služe kao sredstvo za dokazivanje i jačanje "volje za moć" njegovog "natčoveka". Samo tako postaje moguće "strasno" pokoravanje, tlačenje, uništavanje... Što se tiče Kubertena, on jasno stavlja do znanja da će, sa uspostavljanjem potpune dominacije buržoazije na svetskom prostoru i definitivnim (i bukvalno) izbijanjem iz glave potlačenima želje za slobodom i nade da je moguće stvoriti pravedni društveni poredak, u svetu zavladatai "večni mir" - ali ne i prestati borba za mesto pod suncem.

Niče ne polazi od čoveka kao univerzalnog stvaralačkog bića slobode, kao što to čini Marks, već od idealizovanog modela aristokrate-tiranina. Otuda kod njega ne dominira slobodarski, već tlačiteljski nagon. Ničeov "natčovek" je personifikovanje apsolutizovane vlasti "elite" nad "masama" koju ova vrši neposredno i koja se ni na koji način ne može dovesti u pitanje. Njegov poziv na "večno vraćanje istog" nije poziv potlačenima da ukinu tiranski poredak, već poziv parazitskim klasama da se obračunaju s demokratskim institucijama i nanovo uspostave poredak u kome je ostvarena ni sa čim ograničena dominacija "novog plemstva" nad radnim "masama", poput one koja je postojala u antičkoj Grčkoj pre nego što se *demos* pojavio na političkoj sceni. Kuberten, poput Ničea, pod "voljom za moć" podrazumeva volju "elite" da tlači "mase", a ne volju za pokretanje masa da bi se putem nje ostvarili određeni politički, ekonomski, nacionalni ili rasni ciljevi. U tom smislu nacizam, koji insistira na "mobilizaciji masa", je suprotnost Ničeovom aristokratskom i Kubertenovom buržoasko-plutokratskom elitizmu. Populistička priroda nacizma, u kome snaga "natčoveka" postaje snaga narodnih masa ("*Ein Volk - ein Führer!*"), je ono što čini nepremostivi jaz između Ničeovog i nacističkog elitizma, ali i između Ničea i jakobinskog i boljševičkog avangardizma koji teže pokretanju "masa" radi ukidanja poretka tlačenja i stvaranja pravednog društva. Kuberten nastoji da mobiliše "mase" putem rasizma i nacionalizma radi ostvarivanja "nacionalnih" ciljeva, iza kojih se kriju kolonijalni interesi buržoazije, ali ne njenim militarizovanjem, kao što je slučaj s nacistima, već strogo u okviru uloge koju imaju kao radnici. I pored insistiranja na rasizmu i nacionalizmu kod Kubertena, kao i kod Ničea, klasni poredak je neprikosnoveni osnov društvenog strukturiranja.

Niče, poput Kubertena, svodi "život" na pljačkaški poredak i njegove neljudske osobenosti proglašava za vrline "natčoveka": "U velikom čoveku

nalazimo specifične osobine života u najvećoj meri: nepravdu, laž, eksploataciju." (115) Niče ne poziva bogatašku "elitu" da stvori novi svet, već da odbaci sve obzire i da primeni sva ona sredstva u borbi protiv sve brojnijeg i klasno organizovanijeg "stada" koja će obezbediti opstanak parazitskih klasa. Govoreći o moralu "novog soja ljudi" koji treba da postanu "budući gospodari zemlje", Niče konstatuje da on podrazumeva i "okrutnost", "nasilje", "zavodničku veštinu" - koja se pojavljuje kod Zaratustre - "svakovrsnu paklenost", "nejednakost prava", "skrivenost". (116) Fromova analiza psihološkog profila plemića iz doba renesanse, tog za Ničea simbola "jakog vremena", omogućava da se bolje shvati psihološki profil Ničeovog "natčoveka": "Oni su bili slobodniji, ali i usamljeniji. Koristili su svoju moć i bogatstvo da bi iz života iscedili i poslednji gram zadovoljstva, pri tom su morali da se nemilosrdno služe svim sredstvima, od fizičkog mučenja do psihološkog manipulisanja, da bi vladali masama i da bi obuzdali konkurente u vlastitoj klasi. Sve ljudske odnose trovala je ta bitka na život i smrt za očuvanje moći i bogatstva. Čovekovu solidarnost sa bližnjima - ili bar sa članovima iste klase - zamenio je cinično-ravnodušni stav; na ostale pojedince čovek je gledao kao na "objekte" koje je trebalo koristiti, kojima je trebalo manipulirati, ili ih nemilosrdno uništavati, ako je to pogodovalo njegovim ciljevima. Pojedinaac je bio obuzet strasnom egocentričnošću, nezasićenom pohleptom za moći i bogatstvom", kao i "strasnom žudnjom za slavom". (117) Niče ne polazi od čoveka kao samosvojne ličnosti, već od modela "aristokrate" i "radnika" (roba). Nije individualno duhovno bogatstvo osnov posebnosti i različitosti, već društveni položaj, odnosno, klasni status koji postaje osnov određivanja različitosti ("ekstrema"). Shodno tome, Niče ne govori o odnosima između ljudi, već o odnosima između klasa.

Niče nastoji da stvori svog "natčoveka" putem umetnosti i filozofije : sinteza umetničkog senzibiliteta i filozofskog uma daju specifičnost "volji za moć" Ničeovog "natčoveka". Kod Kubertena nema umetnosti, već zloupotrebe umetničke forme kao dekora kojim se nastoji postići određeni psihološki efekat. Ukoliko pođemo od Kubertenove "*Ode sportu*", (118) kao transparentnom obliku njegove olimpijske poetike, videćemo da je njena simbolika sirova, jednoznačna, nakindurena, nemaštovita, pompezna... Radi se o napabirčenim izrazima od kojih Kuberten nastoji da stvori poetski zastor olimpijskom primitivizmu. Istovremeno, u njoj dominira princip maskiranja kojim se zverinjaku nastoji pribaviti "humanistički" veo: "međunarodna saradnja" postaje pokriće za rat koji se između država vodi na sportskim borilištima; "fini muški sport" za krvave bokerske borbe itd. Tiranska samovolja "elite" pojavljuje se u obliku humanističkih fraza kojima se nastoji prikriti njena suština i pridobiti ljudi da veruju da je reč o najvišim dometima ljudskog. Za Ničea umetnost se ne odnosi prema stvarnosti polazeći od racionalno ustanovljenog modela sveta i čoveka koji postaju osnov za uspostavljanje odnosa prema njemu, već je izraz afektivne prirode čoveka i kao takva otelotvorenje nabujale životne snage u čoveku. Njegova estetika podrazumeva ukidanje svih normi koje mogu da budu ograničenje za "volju za

moć". Otuda je nesputana, eksplozivna ekspresivnost osnovna odlika umetnosti. Niče insistira na tome da je sve dozvoljeno, uključujući i drogiranje, što dovodi čoveka u stanje "opijenosti" u kome dolazi do punog izražaja njegova afektivna priroda, što znači do nesmetanog pulsiranja stvaralačko-razarajućih moći kosmičkih sila: energetski kosmički valovi čine igračko biće čoveka. Dok Niče insistira na umetnosti kao sredstvu za uklanjanje svih barijera u čoveku koje sprečavaju realizovanje njegove afektivne prirode, Kuberten insistira na sportu i telesnom drilu kao sredstvu za uklanjanje nagonске i afektivne prirode čoveka i za stvaranje obezličеног mišićавог jurišnika kapitala. Za njega sport je sredstvo sa kojim se čovek dovodi u jedinstvo sa kapitalističkim kosmosom u kome dominira progresistički i ekspanzionistički duh. Za razliku od Ničеove kosmološke koncepcije koja nema instrumentalni i utilitarni karakter i u kojoj se stvari dešavaju tako kako se dešavaju - jer su takve kakve jesu i jer ne mogu da budu drugačije - u Kubertenovoj evolucionističkoj koncepciji čovek je samo oruđe "progresа" kojim treba da se omogući njegovo nesmetano odvijanje.

Dok Ničеov "natčovek" dobija energiju za razvoj "volje za moć" iz nesmetane realizacije njegove afektivne prirode, Kubertenov "pozitivni čovek" dobija energiju putem obračuna se sa svojim izvornim prirodnim i ljudskim potrebama. Oduševljavajući se mazohističkim seansama "svetog" Kolombana, Kuberten konstatuje da on to ne radi u prvom redu zato da bi "obezbedio mesto na nebu", već "da bi očuvao u sebi divnu energiju iz koje je njegovo delo proisteklo i pružilo mu ohrabrujuću predstavu". (119) Mučenje sopstvenog tela predstavlja najveći izazov za njegovu pedagogiju namenjenu XX veku. Odnos Kubertenovog pozitivnog čoveka prema drugima, kao i prema samome sebi, posredovan je progresističkim duhom kapitalizma koji se pojavljuje u obliku principa "većeg napora": ne aristokratsko nasleđe, već narastajuća snaga kapitalističkih monopola, koja se izražava u dehumanizovanoj nauci i tehnici, predstavlja izvoriste "volje za moć" Kubertenovog "novog čoveka". Kod Kubertena je uspostavljen primat duha, koji je realizacija duha vladajućeg poretka u čoveku ("progresа"), nad telom koje je sredstvo za ostvarivanje zadatih ciljeva i izvor energije. Kuberten nema poštovanja prema instinktivnoj prirodi čoveka niti polazi od nje, već fanatizovana svest ("duh") postaje sredstvo putem koga se ona sakati (Eros, pre svega) i na taj način razvija bespoštedni tlačiteljsko-mazohistički karakter. Za Kubertena čovek je po svojoj prirodi "lenja životinja" u kojoj deluje princip "manjeg napora". Sport treba da razvije u njemu volju za "većim naporom" i stvori od njega svojevrstu nad-zver. "Disciplinovanje tela" postaje obračun s instinktima, čulima, maštom - i stvaranje pozitivnog karaktera. U ovome je Kuberten najbliži hrišćanstvu i najdalje od Ničea. Kubertenov stav o "potrebi duše da muči telo da bi ono postalo pokornije" (120) predstavlja za Ničea najgore svetogrđe. Kod Ničea tlačenje nije univerzalni nadljudski princip kome su ljudi beznadežno potčinjeni, već privilegija "natčoveka" i ne odnosi se na njegovo telo, već isključivo na "stado". Njegova "volja za moć" ne poznaje mazohistički princip "većeg napora" koji čini temelj Kubertenove "utilitarne pedagogije". Niče: "Iza tvojih misli i osećanja, brate moj,

nalazi se jedan silan zapovednik, jedan nepoznat mudrac - on se zove vlastitost. U tvome telu boravi, on je tvoje telo." (121) "Stvaralačka vlastitost stvorila je za sebe poštovanje i prezir, stvorila je za sebe uživanje i bol. Stvaralačko telo stvorilo je za sebe duh kao ruku svoje volje." (122) Ničeova ideja o "stvaralačkom telu" nije afirmacija čoveka kao (samo)stvaralačkog bića slobode, već afirmacija kosmičkih zakona stvaranja i uništavanja koji pulsiraju u čoveku čineći ga igračkom kosmičkih sila. Istovremeno, Niče poziva svoju "braću" da slušaju "glas zdravog tela": "Čestitije govori i čistije govori zdravo telo, savršeno i pravo izraslo: i ono govori o smislu Zemlje". (123) Kuberten s prezirom govori o zdravom telu, kao preokupaciji "slabih", i veliča mišićavo telo u borilačkom naponu kao simbolično otelotvorenje ekspanzivne ("progresivne") snage vladajućeg poretka.

Što se tiče filozofije, Niče kritikuje nemačke škole jer u njima "više nemaju nikakvog pojma" o tome da treba "naučiti se misliti". Za mišljenje je "neophodna tehnika, nastavni plan, volja za majstorstvom..." (124) Obračunavajući se s Sokratovim "morbidnim umom" (Sloterdajk), Niče otvara mogućnost za uspostavljanje istinskog uma, dok Kuberten nastoji da ukine um i da ga svede na dehumanizovani i instrumentalizovani *ratio*. Kuberten polazi od stava da su se stari Grci "malo posvećivali knjigama, a još manje razmišljanju" i proglašava ga za glavni pedagoški princip koji nastoji da nametne francuskim školama. Vaspitanje bez obrazovanja i stvaranje mišićavog tela i borbenog karaktera (*mens fervida in corpore lacertoso*) temelj su njegove "utilitarne pedagogije". Kubertenova koncepcija nije samo antiemancipatorska već, za razliku od Ničeove filozofije, i antikulturalna. Kuberten nije lišio svoju buržoasku "elitu" samo svake ljudske odgovornosti za njene postupke, kao što je to uradio Niče sa svojom aristokratskom "elitom", već i stvaralačke snage. Kubertenov pozitivni buržuj nije samo nemoralan, već i neuman i neestetičan. Na mesto Ničeove aristokratske "elite" koja se u svojoj "volji za moć" rukovodi estetikom, stupa buržoaska "elita" koja se u svojoj volji da pokori čitav svet rukovodi socijalnim darvinizmom i progresizmom. Niče je "prevazišao" jaz između vaspitanja i obrazovanja na taj način što je ukinuo normativnu sferu : aristokratsko nasleđe ne prenosi se sa jedne generacije na drugu posredstvom normativnog modela, već neposredno življenjem u aristokratskoj zajednici pri čemu estetika, koja se zasniva na oponašanju, predstavlja glavno integrativno tkivo. Polazište Kubertenove pedagoške koncepcije nisu mimetički impulsi aristokratske kao organske zajednice, već "okolnosti" koje se pojavljuju u obliku "borbe svih protiv svih". Za razliku od Ničea koji polazi od aristokratske kao kulturne zajednice, Kuberten polazi od životinjskog nasleđa čoveka i nastoji da ga "prevaziđe" putem instrumentalizovanog principa "većeg napora", otelotvorenog u sportu i telesnom drilu, koji je oblik u kome se pojavljuje od čoveka otuđene i instrumentalizovane sile prirode i koji izražava progresističku i ekspanzionističku prirodu monopolističkog kapitalizma.

Dok Niče insistira na aristokratskoj statusnoj ekskluzivnosti koja se stiče nasleđem, za Kubertena nasledni faktor je nužan, ali ne i dovoljan uslov da bi neko

stekao gospodarski status: on mora da se potvrdi i razvije u svakodnevnoj borbi za opstanak. Niče je zagovornik statičnog aristokratskog, dok je Kuberten zagovornik dinamičnog (ekspanzionističkog) buržoaskog sveta. To se najočiglednije ispoljava u telesnoj estetici: dok Niče insistira na aristokratskom principu *ordre et mesure*, Kuberten insistira na progresističkom principu *mens fervida in corpore lacertoso*. Kod Ničea estetika je od najvećeg značaja za vaspitanje (obrazovanje), za razliku od Kubertena za koga insistiranje na aristokratskim manirima predstavlja ograničenje za ekspanzivnu i "progresivnu" prirodu buržuja. Kod Ničea je prisutan eksplicitni vrednosni apriorizam koji nema normativni, već mimetički karakter. Ono što se kod "nakaznog idejnog bogalja" Kanta, u kome Niče vidi duhovnu reinkarnaciju Sokrata, pojavljuje kao razumsko-etički, kod Ničea se pojavljuje kao estetski apriorizam: stroga razumsko-etička načela zamenjuje još stroža estetska forma. Niče: "U Atini su u Ciceronovo vreme, koji povodom te činjenice izražava svoje divljenje, muškarci i mladići bili mnogo lepši od žena: ali, koliki je trud i koliki napor u službi lepote zahtevao od sebe muški pol tokom vekova! - Ovde se, naime, ne treba ogrešiti o metodiku : gola disciplina osećaja i misli je skoro nula (- u tome leži velika zabluda nemačkog obrazovanja, koje je potpuno iluzorno) : valja, pre svega, ubediti telo. Strogo poštovanje značajnih i odabranih gestova, obaveza da se živi samo s takvim ljudima, koji nisu "raspušteni", potpuno je dovoljno da čovek postane značajan i izabran: za dva-tri pokolenja sve će to već preći u duhovnu oblast. Za sudbinu naroda i čovečanstva presudna okolnost je da kultura započne na pravom mestu - ne na "duši" (kao što je to bilo sujeverje sveštenika i polusveštenika) : pravo mesto je telo, izgled, dijeta, fiziologija, ostalo sledi iz toga... Grci stoga ostaju prvi kulturni događaj istorije - oni su znali, oni su činili što je bilo neophodno; hrišćanstvo, koje je preziralo telo, bilo je do sada najveća nesreća čovečanstva." (125) Tomas Manova kritika Ničea (126) promašuje cilj: upravo Ničeova pedagogija pruža daleko veću mogućnost za kontrolu nagona od one koja se postiže razvojem duha u vidu razvoja moralne svesti i instrumentalizovanog (dehumanizovanog) razuma. Pored toga, Niče ne odbacuje razum: njegova estetika ima razumsko utemeljenje, tačnije, ona je oblik u kome se pojavljuje razumsko zasnovani odnos prema svetlu. Ničeovo insistiranje na "strogom poštovanju značajnih i odabranih gestova", propisivanje "obaveze da se živi samo s takvim ljudima, koji nisu "raspušteni"", upućuje na racionalni i moralni osnov Ničeove estetike, kao i na privid spontanosti, a to znači igračkog. Spontanost se ne izražava u stvaralačkom ispoljavanju ličnosti i na toj osnovi u razvoju međuljudskih odnosa (igračke zajednice), već u načinu na koji se uči (nekritički usvaja) normativni šablon koji postaje osnov i kriterijum elitističke ekskluzivnosti ("postati značajan i izabran"). Umesto vaspitanja umom, uspostavlja se vaspitanje telom (pokretom) koje pretpostavlja neprikosnoveni estetski model koji se uči podražavanjem ("činiti ono što je neophodno") bez posredovanja razuma (kritičkog rasuđivanja). Istovremeno, podražavanje ima ritualni karakter ("strog poštovanje značajnih i odabranih gestova") koji upućuje na liturgijsku komponentu njegove estetike koja je bliska agonalnoj telesnoj

aktivnosti u antičkim gimnazijama. Aristokratski pogled na svet i aristokratski moral osnova su Ničeove estetike (pedagogije), s tim što Ničeov pedagoški model pretpostavlja življenje životom "značajnih i izabranih", što znači da je pripadnost (aristokratskoj) "elitu" *conditio sine qua non* njegove pedagogije: organska zajednica osnov je duhovne zajednice. Život je za Ničea "igra" (Man), ali se njena pravila kao i forma ne mogu dovesti u pitanje. U suštini, radi se o apsolutizovanju aristokratskog pogleda na svet i aristokratskog morala koji je uobličen u strogom estetskom šablonu. To da se po Ničeu "život može opravdati samo kao estetski fenomen" (Man) znači da je pravi život samo onaj koji se odvija iza zastora njegove estetike. Niče je instrumentalizovao estetiku na isti način na koji je Kuberten instrumentalizovao mistiku: ona postaje sredstvo za integraciju čoveka u postojeći poredak isključivanjem kritičke svesti.

Kuberten je, poput Ničea, shvatio koliki značaj ima (nesvesni) telesni pokret za izgradnju karaktera i svesti čoveka. I kod Kubertena neumni agonalni telesni aktivizam predstavlja osnov stvaranja karaktera čoveka na čijem temelju se razvija odgovarajuća normativna svest. Vaspitanje se stiče življenjem života buržuja koji je sveden na neprestanu i bespoštednu borbu za opstanak i dominaciju, što znači da je nametnuto vladajućom životnom logikom. Kuberten ne polazi od aristokratske sredine koja podrazumeva kulturnu tradiciju i ekskluzivnost, već od društva kao prirodne sredine u kojoj vlada zakon prirodne selekcije. Otuda umesto oponašanja ekskluzivnih estetskih kanona, ponašanje koje je uslovljeno bespoštednom borbom za opstanak i koje nije ograničeno bilo kakvim normama predstavlja osnovni način vaspitanja čoveka. Kod Ničea sticanje gospodarskog karaktera uslovljeno je razvojem dioniske prirode i estetskog čula, dok se kod Kubertena gospodarski karakter stiče ponašanjem koje sponatno sledi logiku prirodne selekcije - iz čega sledi "usavršavanje" čoveka. Umetnost nije glavno sredstvo za razvoj dioniske prirode čoveka i jačanje njegove "volje za moć", kao što je to slučaj kod Ničea, već je dekor primitivnom agonalnom telesnom aktivizmu koji je otelotvorenje duha monopolističkog kapitalizma. Kod Ničea je ukinuta mogućnost stvaranja normativnog modela vaspitanja koji može biti primenjen i na one koji ne pripadaju aristokratiji. Aristokratsko vaspitanje postaje privilegija vladajuće klase i kao takva neprelazna prepreka koja zauvek odvaja "elitu" od "masa". Kuberten nudi potčinjenima "sportsku republiku" nastojeći da ih vaspita da, polazeći od prirode odnosa koji vladaju u sportu i koji odgovaraju prirodi odnosa koji vladaju u društvu, prihvate uspostavljeni društveni poredak nepravde. Stvaranje borbenog karaktera prestaje biti privilegija parazitskih klasa i postaje "pravo" potlačenih. Kuberten je svestan opasnosti koja iz toga proističe i zato u "davanju prava" radnicima da se sa svojim gospodarima takmiče na sportskom polju vidi samo privremenu meru koja, u kriznim trenucima za kapitalizam, treba da odvuče radnike sa polja političke borbe i očuva "društveni mir".

Govoreći o helenskom kosmosu, Anica Savić-Rebac konstatuje da su ga Grci "mogli stvarati u prvom redu stoga što nisu znali za moderne jazeve između

estetskog, etičkog i intelektualnog. Jedan nepodeljen čovek živeo je u sva tri carstva, nesvesno i ne misleći o mogućnosti tih jazeva..." (127) Niče govori u sličnom tonu. U nastojanju da stvori "sintetičkog čoveka" u odnosu prema fragmentizovanom čoveku, Niče u "*antičkom čoveku*" (128) vidi najviši tip čoveka jer je on bio najbliži, u liku olimpijskih bogova, svojoj kosmičkoj suštini. I Kuberten nastoji da se "obračuna" s izdelfenošću čoveka, koja je posledica podele rada, i da ga (re)integriše i na taj način "pomiri" sa postojećim svetom tako, što sakati sve ono u čoveku što može da ga uzdigne iznad postojećeg sveta i razvija do manijakalnosti ono što treba da omogući razvoj tog sveta. Umesto za čoveka kao univerzalno stvaralačko biće, Kuberten se opredeljuje za univerzalnu manipulaciju čovekom od strane poretka; umesto totalizacije sveta putem univerzalne slobodarsko-stvaralačke prakse čoveka, Kuberten insistira na totalizaciji sveta od strane vladajuće "elite" putem tiranske prakse i stvaranjem pozitivnog jednonumlja. Za razliku od Kubertena koji se oslanja na eskpanzivnu moć kapitalizma, Niče računa sa "energijom opšteg postajanja" koja se "penje do izvesnog vrhunca i ponovo pada u večitom kružnom kretanju". Ova "volja za moć" izražava se u *tumačenju, u vrsti utroška sile*: - pretvaranje energije u život i "život na najvišoj potenciji" od sada se javlja kao cilj. Isti kvantum energije ima različito značenje na raznim stupnjevima razvića." (129) Niče u umetnosti vidi najviši oblik "pretvaranja energije u život". (130) Otuda za njega takav značaj ima muzika, pogotovu Vagner u čijim delima je Niče prepoznao veličanstvenu grmljavinu kosmičkih sila. Niče insistira na umetnosti kao stvaralačkom činu u kome dolazi do eksplozije afektivne prirode čoveka, dok Kuberten insistira na efektu koje umetničko delo ima na ljude: olimpijska estetika pojavljuje se kao "kulturalna" forma za ritual oplodnje čoveka duhom kapitalizma. Kubertenovo prizivanje "besmrtnog duha antike" nema ničeg bitno zajedničkog sa Ničeovim principom "večnog vraćanja istog". Niče je nastojao da pomiri apoloniski i dioniski princip; Kuberten je, kao odani Prokrustov sledbenik, "pomirio" Apolona i Dionisa tako što je Apolona lišio uma, a Dionisa erosa. Rukovodeći se principom koristi, koji je operacionalizovan u pozitivističkoj maksimi *savoir pour prévoir, prévoir pour agir*, on instrumentalizuje *ratio*, ukida um, igračko, maštu, poetičko... Kuberten je blizak Rozenbergovim shvatanjima iz "*Mita XX veka*" u kome se ovaj obračunava s Dionisom kao bogom "ekstaze, sladostrašća, razularenog menadstva", svega onoga što je strano "čistom" i "aseksualnom" rasnom biću Helena. (131) Niče ismejava, u vidu Kontovog filistra, uzornog (malo)građanina kao simbola modernog doba koji je sterilisan (nije u stanju da razmišlja, da voli, da se divi...) i čiji se život svodi na glumljenje nametnutih uloga. Radi se o čoveku koji odgovara Kubertenovom modelu "pozitivnog čoveka" koji je lišen uma i Erosa.

Ničeova filozofija odgovara Kontovom "pozitivnom stanju" utoliko što predstavlja obračun s "teološkom" i "metafizičkom" fazom u razvoju čovečanstva, kao i s kritičkim umom i idejom budućnosti. Za Razliku od Konta, Niče insistira na umetnosti i filozofiji i suprotstavlja se tiraniji činjenica. Niče je odlučni protivnik objektivističkog i apsolutizovanog naučnog znanja, kao izvora

pozitivnog jednoumlja, koje se pojavljuje u odnosu prema čoveku i kome je čovek podređen. Polazeći od teze da je naučnik "ovca u carstvu saznanja", (132) Niče kritikuje Tena i "druge Francuze" koji "istražuju ili misle da istražuju, a pri tom još *nemaju* merila vrednosti u rukama", a u njihovom "padanju ničice pred "faktima"" vidi "jednu vrstu kulta". U stvari, tvrdi dalje Niče, "oni *nište* postojeće ocene vrednosti". (133) Kritikujući Sokrata Niče zaključuje: "Pravi život ne unapređuje se naukom: mudrost ne čini "mudrim"..." (134) Oslanjajući se na Konta i Le Plea, Kuberten insistira na pozitivističkoj nauci i Tenovom principu: "*Taisons-nous, obeissons, vivons dans la science!*" Za razliku od Ničeove "radosti saznavanja", kod Kubertena dominira pozitivistički metod saznavanja koji je izražen u maksimi *savoir pour prévoir, prévoir pour agir* koji ima apriorni, instrumentalni i redukcionistički karakter, i čiji je cilj uklanjanje kulturnog nasleđa i stvaranje pozitivnog jednoumlja. Istovremeno, Kuberten nastoji da stvori pozitivni karakter i zato nastoji da pridobije čoveka iz dubine duše instrumentalizovanjem mitova i iluzije. Kubertenova olimpijska doktrina bi, po Niču, spadala u "licemerstvo lažnog naučnog duha". (135)

Nastojanje da se ukine sve ono što posreduje između čoveka i sveta, i što sprečava čoveka da u svakodnevnom životu bude u jedinstvu sa svojim ljudskim moćima, predstavlja jednu od najplodonosnijih intencija Ničeove filozofije. U tom kontekstu Niče, slično Marksu, teži ukidanju sfera u kojima se od čoveka otuđuju njegove moći i "ostvarenju sintetičkog čoveka" u odnosu prema fragmentizovanom čoveku. "Volja za moć" postaje poziv na borbu za vraćanje izvornih ljudskih moći čoveku koje su otuđene od njega tokom vladavine hrišćanstva i u modernom dobu. Otuda Niče teži povratku u vreme u kome još nije došlo do odvajanja čoveka od sveta (kosmosa) i stvaranja normativnog kalupa koji postaje osnov za određivanje "ljudskog". Naglašavajući da je u starom svetu vladao "gospodarskiji moral negoli što je današnji", Niče konstatuje da je "antički čovek" do sada "bio jedini "uspeli čovek"". (136) I dalje: "Čovek se više nigde ne oseća kao u zavičaju, nego najzad žudi natrag tamo gde bi nekako mogao osetiti zavičaj, jer samo tamo i želi da mu bude zavičaj: a to je *grčki* svet!" (137) Nije slučajno što Niče veliča antičkog kao potpunog čoveka i prikazuje ga u romantičnom svetlu. On jeste bio neuporedivo puniji od modernog čoveka, budući da u antici ne postoji sfera nauke, tehnike, umetnosti, filozofije u kojima se od njega otuđuju njegove moći da bi se konfrontirale s njegovim prirodnim bićem. O tome Marks: "Univerzalno razvijanje individue, čiji su društveni odnosi kao njihovi vlastiti, zajednički odnosi podvrgnuti također njihovoj vlastitoj zajedničkoj kontroli nisu proizvod prirode, nego povijesti. Stupanj i univerzalnost razvoja snaga pri kojima ta individualnost postaje moguća pretpostavlja upravo proizvodnju na bazi razmjenskih vrednosti, koja tek se općenitošću otuđenja individuuma od sebe i od drugih proizvodi i općenitost i svestranost njegovih odnosa i sposobnosti. Na ranijim stupnjevima razvoja pojavljuje se pojedini individuum punije upravo zato što još nije razvio puninu svojih odnosa i suprotstavio je sebi kao od sebe nezavisne društvene snage i odnose. Kao što je

smiješno čeznuti za onom prvobitnom puninom, isto tako je smiješno vjerovati da se mora ostati pri ovom potpunom ispražnjenju. Građansko shvaćanje nije nikad otišlo dalje od suprotnosti prema onom romantičarskom pa će ga stoga to romantičarsko shvaćanje kao legitimna suprotnost pratiti sve do njegovog blaženog kraja." (138) Niče ukida posredovanje da bi vratio čoveku njegove otuđene moći, ali tako da njegova slobodarsko-stvaralačka sposobnost postaje od njega otuđena moć koja se u obliku "natčoveka" pojavljuje kao tiranska praksa. Ničeovo nastojanje da ukine fragmentizovanog i stvori "sintetičkog" čoveka postaje težnja za totalizacijom sveta - u kome nema mesta za slobodu, kao ni za ideju budućnosti - bespoštednim tlačiteljskim aktivizmom "natčoveka" kojim se čovek vraća svom kosmičkom prabitku. Kuberten ukida posredovanje da bi konačno ukinuo sve one ljudske osobenosti koje su u suprotnosti s modelom njegovog pozitivnog čoveka - da bi dobio "čisti materijal" (Hitler) sa kojim može da realizuje zahteve koje pred njega postavlja "progres". Umesto Ničeovog "sintetičkog" čoveka, koji je ujedinio svoje (fragmentizovane) moći, Kuberten nudi pozitivnog čoveka koji je ispražnjen od erosa, stvaralačkog, mašte: priroda kapitalističkog "progres" postaje priroda čoveka. On, poput Ničea, ne nastoji da ukine sve oblike posredovanja između čoveka i njegovog života da bi se čovek oslobodio stega građanskog sveta, već da bi uklonio ograde vladajućoj klasi koje dovode u pitanje ostvarivanje njene potpune i konačne dominacije nad "stadom". Oslanjajući se na pozitivizam i jezuitizam, kao i na duh kapitalističke ekspanzije, Kuberten je sa svojim pozitivnim čovekom doveo do kraja proces fragmentizovanja i pražnjenja čoveka. Njegov "novi čovek", kao otelotvorenje maksime *mens fervida in corpore lacertoso*, lišen je kako svog prirodnog, tako i kulturnog bića. Kubertenovo apsolutizovanje progresističke prirode kapitalizma, u kojoj dominira kvantitet, oblik je u kome se "tehnička civilizacija" obračunava s prirodnim bićem čoveka. Nije slučajno što Kuberten inspiraciju za olimpijsku estetiku pronalazi na velikim industrijskim izložbama. On, poput nacista, insistira na "gvozdenom telu", a u "miroljubivim estetama" vidi "telesne degenerike". Za razliku od Ničea koji nastoji da reafirmiše kvalitet dajući prvorazredni značaj estetskom, Kuberten polazi od apsolutizovanog principa učinka i kvantitativnog sranjivanja. Pri tome, princip "većeg napora" ne znači pasivizovanje i "gubljenje" energije na ograničavanje instinktivne prirode, već preobražavanje instinktivne prirode čoveka, pogotovu erotske energije, u osvajačko-tlačiteljski aktivizam - u nagon za dominacijom. Niče insistira na aristokratskom nasleđu kao osnovnom izvoru "volje za moć", dok "moderni" Kuberten u progresističkom duhu kapitalizma, koji se zasniva na razvoju dehumanizovane nauke i tehnike, vidi izvor totalitarne moći buržoazije. Niče insistira na snagama koje čovek ima u sebi; Kuberten insistira na moćima koje su otuđene od čoveka u vidu nauke i tehnike i od njih stvara glavne poluge "progres" - u rukama buržoazije. Nasuprot Ničeovom večnom vraćanju izvornoj ljudskosti (kosmičkom biću), Kubertenov "progres" put je u ništavilo i uništenje: olimpijska doktrina nije samo antislobodarska, već i anti egzistencijalna.

Umesto Kubertenove "dijalektike" koja je uspostavljena u "progresu" i Sokratove dijalektike koja je uspostavljena u mišljenju, (139) kod Ničea je uspostavljena dijalektika u "natčoveku" u vidu sučeljavanja apolonskog i dioniskog koje dovodi do razvoja njegove "volje za moć". Ničeoov "natčovek" model je aristokrate koji simbolizuje jedinstvo aristokratije kao gospodarske klase u odnosu prema sve brojnijem i politički (klasno) svesnijem "stadu". Bogatstvo njegovih osobenosti čini punoću njegovog bića koje predstavlja sintetizovanu snagu "volje za moć". Međutim, kod Ničea apolonsko i dionisko postoje kao dve od čoveka nezavisne moći: čovek nije njihovo izvorište, nego njihovo otelotvorenje. Ničeoov "jedino uspeli" antički čovek u stvari je potpuno prazni čovek kome bogovi (privremeno) podaruju svoje osobenosti. Bogatstvo bogova i njihove sučeljene osobenosti, koje predstavljaju životnu snagu kosmosa, čine punoću ljudskog i njegovu dinamiku. U njemu se sučeljavaju dioniski i apolonski princip : život i oblik, kosmos i njegova ljudska forma su u jedinstvu. Otuda Niče ukida svaki normativni koncept koji posreduje između čoveka i kosmosa i koji ograničava njegovu "volju za moć", i u tom kontekstu se obračunava sa Sokratom koji se pojavljuje kao simbol samopoimanja čoveka posredstvom umne sfere : sama "volja za moć" je ta koja proizvodi "ljudsko". Međutim, Sokrat nije samo na prevaru, putem svoje "babičke veštine" (*maieutika*), izvukao čoveka iz njegove kosmičke materice, već je presekao pupčanu vrpču koja ga je povezivala sa kosmosom i na taj način onemogućio dotok kosmičke energije u čoveka, čime ga je osudio na slabljenje i propast. Ničeoov "natčovek" je *homo natura* (140) i kao takav svojevrsni kosmički "terminator" čiji je zadatak da uništi sve oblike posredovanja koji sputavaju dotok kosmičke energije u čoveka i na koje je preneti njegova životna snaga. Radi se o nastojanju da se svet očisti od naslaga istorije koja počinje sa Sokratom, koji je presekao životnu sponu sa kojom je čovek bio povezan sa kosmosom i na taj način označio početak njegove istorijske odiseje - koja ima antibiološki karakter. Tu ulogu Niče je poverio "novom plemstvu" koje je nosilac projekta "prevrednovanja" svih istorijski stvorenih vrednosti, budući da ono nije degenerisano radom i da je u njemu, putem njegove ratničke (tlačiteljske) aktivnosti, koja odgovara osnovnom kosmičkom zakonu, očuvana izvorna životna moć. Njen zadatak je da uništi sve što je "slabo" na zemlji i da se obračuna s emancipatorskim nasleđem čovečanstva koje predstavlja najgori oblik kosmičke patologije. Kubertenov "novi čovek" ima sličnu prirodu kao Ničeoov "natčovek" : on je otelotvorenje tlačiteljskog duha parazitskih klasa i kao takav je oruđe sa kojim "progres" uklanja emancipatorsko nasleđe čovečanstva i omogućava nesmetani razvoj kapitalizma.

Bliskost između Kubertenove i Ničeoove doktrine je u tome što obe insistiraju na "snaženju tipa, sposobnost za veliko htenje". (141) Međutim, dok su za Kubertena "veliki ljudi" oni u kojima je otelotvoren "progres" koji je uslovljen ekspanzionističkom snagom monopolističkog kapitalizma, za Ničea su to oni u kojima u najvećoj mogućoj meri dolazi do izražaja bogatstvo oblika i protivrečnosti nagonskog bića čoveka. Dok je Kubertenov "novi čovek"

kapitalistički mutirana zver, Ničeov "natčovek" je kosmičko biće u kome su uklonjene sve civilizacijske barijere koje ograničavaju dotok i dejstvo kosmičke energije. Za Ničea "volja za moć" nije oblik ispoljavanja prirodnih zakona evolucije u čoveku ("zakona jačega", prirodne selekcije), kao što je to kod Kubertena, već se pojavljuje kao izraz kosmičke energije čiji je ekskluzivni nosilac aristokratija. Najviši izazov Ničeove euritmije je, kao i u antičkoj Grčkoj, biti u jedinstvu sa kosmičkim bićem, pri čemu dominira "osećanje sopstvene snage". Nije slučajno što Niče preporučuje korišćenje droge: sve ono što omogućava razvoj afektivne prirode čoveka i kidanje lanaca, koji se pojavljuju u obliku istorijske i moralne (samo)svesti, sa kojima je civilizacija okovala afektivno biće čoveka, je dobrodošlo. Afektivna priroda čoveka postaje pupčana vrpca preko koje se kosmička energija "uliva" u "natčoveka" koji je delatna snaga "volje za moć". "Večno vraćanje istog" vraćanje je (nat)čoveka svom kosmičkom (pra)biću, a to znači izvornoj i apsolutnoj "volji za moć" kao izrazu borbe za dominaciju u izvornom smislu. Ničeov "natčovek" otelotvorenje je kosmičkog poretka - najviši oblik u kome pulsira život i smrt, stvaranje i uništavanje - koji u sebi sadrži čitav kosmički svod koji je nekada pripadao olimpijskim bogovima: on postaje simbolično otelotvorenje delatne moći kosmičkog poretka na zemlji i kao takav njen gospodar, svojevrtni bogočovek koji posreduje između kosmosa i zemaljskog sveta. Preko totalitarne tiranske prakse "natčoveka" zemaljski poredak postaje realizacija kosmičkog poretka. Umesto božanske svetlosti, "natčoveka" napajaju kosmički zraci: "volja za moć" kosmički je "sveti duh" koji je otelotvoren u "natčoveku". Otuda tolika samouverenost "natčoveka": dok je Hrist predstavnik imaginarnog boga, Zaratustra je predstavnik kosmičkih sila. Niče je objavio smrt božanskog i ponovno rađanje kosmičkog poretka. Iluzorni svet, koji je postojao u glavama ljudi, zamenjen je stvarnim kosmičkim svetom koji "struji" u telu. Čovek nije samo ponovo progledao, već je nanovo doživeo svoje kosmičko biće. Dok je za Kubertena kapitalistički kosmos prirodna sredina njegovog "novog čoveka", za Ničea Zaratustrina pećina simbolizuje kosmičku utemeljenost "natčoveka": ona je njegov pravi dom.

Govoreći o Ničeovom shvatanju vremena po kome "mora prestati tiranija bivanja nad bitkom ako čovjek hoće da dođe do sebe sama u svijetu koji je istinski njegov vlastiti", Markuze zaključuje : "Čovjek dolazi do sebe samo kad je transcendencija savladana - kad je vječnost postala prisutna ovdje i sada. Nietzscheova se koncepcija završava vizijom zatvorenog kruga - ne napretka, nego "vječnog vraćanja". (142) Niče ne pravi razliku između lažnog i istinskog bitka i ukida istorijsko bivanje koje se pojavljuje kao put oslobađanja radnih "masa" od tiranije parazitskih klasa. Istinski bitak ne podrazumeva samo "večno građenje kuće bitka" (Niče), već i to da ta kuća ne bude kazamat, već prostor ljudske slobode. Ničeovo "večno vraćanje konačnog" jeste "potpuna afirmacija životnih nagona" (Markuze), ali ne čoveka, već aristokratije oličene u "natčoveku", s tim što je njen osnovni "životni nagon", kao parazitske klase, pljačka radnih slojeva, a ne razvoj stvaralačkih moći ljudi: on proističe iz

društvenog položaja, a ne iz nagonske strukture čoveka. Da bi oslobodio "volju za moć", koja je "još zatvorenik" (Markuze) vremena, Zaratustra traži od svojih vernika da očiste sebe od emancipatorskog nasleđa čovečanstva, što znači svega što ih ograničava da tlače i desetkuju sve brojnije "stado", a to pre svega znači od shvatanja da svaki čovek ima pravo na slobodu, da su svi ljudi jednaki i da svako treba da živi od svoga rada. Niče sa svojom kritikom hrišćanstva nastoji da ukine večnost koja je time što je "prenesena na transcendentalni svijet" postala "oruđe potiskivanja", (143) i da uspostavi neposredno tlačenje "stada" od strane aristokratije pri čemu nestaje ideja pravednog sveta i svaka nada u pravedni svet. Ničeovo vraćanje večnosti "dobroj zemlji", koje podrazumeva "vječiti povratak njezine djece, krina i ruže, sunca na gorama i jezerima, ljubavnika i ljubljenje, strepnje za njihov život, bola i sreće" (144) - predstavlja privilegiju gospodarske klase i znači konačno odricanje potlačenih od borbe za slobodu i pravdu : zemlja je "dobra" samo za one koji su nosioci tiranske moći. Insistiranjem na prenošenju večnosti s bivstovanja na bitak Niče ukida istoriju: svako treba da nađe sebe u postojećem svetu polazeći od svoje klasne, rasne i polne pripadnosti. Niče teži oslobađanju čoveka od istorije, ali mu ne pada na pamet da dovede u pitanje njeno nasleđe: klasno društvo, svojinske odnose koji se zasnivaju na vlasti minulog nad živim radom, kao i patrijalhalni poredak - koji su istorijski proizvod. Ničeov tubitak predstavlja reprodukovanje i ovekovečenje tlačiteljskih tradicija parazitskih klasa i obračun s emancipatorskim nasleđem čovečanstva koje pruža mogućnost za stvaranje pravednog sveta. On, poput Kubertena, nastoji da steriliše kapitalizam i uništi klicu *novum*-a koja je u njemu stvorena. Postojeća struktura društva postaje konkretno-istorijski nosilac Ničeovog apstraktnog bitka koji je utemeljen u kosmičkim procesima. Niče kritikuje vreme kao zatvorenost čoveka u prošlost, ali mu to ne smeta da idealizuje onu prošlost u kojoj nije došlo do pojave "stada" na političkoj sceni. On ne uklanja sve istorijske tragove, ali uklanja istorijski put i na taj način izbegava da odgovori na pitanje kako to da je "jedini puni čovek" antičke Helade postao pripadnik hrišćanskog "stada"? Ili, kakvo je to "jako vreme" - iz koga proističe slabo vreme? Radi se o političkom instrumentalizovanju istorijskog nasleđa i o nastojanju da se uništi vera čoveka u bolji svet. Ukidanjem ideje progressa Niče je ukinuo istoriju i budućnost i na taj način čoveka kao stvaralačko-slobodarsko biće. Niče, poput Kubertena, nastoji da zaustavi istoriju u trenutku kada je radnička klasa postala takva organizovana politička snaga koja je sposobna da ukine tiraniju parazitskih klasa i klasni poredak. Istorija ukazuje na to da volja za moć radnih "masa" uvek iznova nadjačava volju za moć tirana i da je njihova borba za slobodu osnovna odrednica istorije i istorijski oblik večnog vraćanja istog - u odnosu prema čemu Niče razvija svoju koncepciju. Nije slučajno što Niče nastoji da ukine istoriju : ona je "čarobno ogledalo" u kome se vidi put propasti parazitskih klasa i obrisi novog sveta u kome je ukinuta tiranija čoveka nad čovekom. Istovremeno, Niče koristi "bezvremenost" da bi se, poput Kubertena, obračunao s onim nasleđem istorije koje upućuje na to da nije samoživost, već društvenost suština instinktivne prirode

čoveka. (145) Kuberten ukida večnost kao transcendenciju koja postaje "krajnja uteha otuđene egzistencije" (Markuze), i ona postaje sinonim za neprestano trajanje postojećeg sveta u kome su mogući samo kvantitativni pomaci i njegovo "usavršavanje" koje se svodi na konačno uklanjanje emancipatorskog nasleđa čovečanstva i čišćenje čoveka od svih onih osobenosti (eros, mašta, um) koje mogu da dovedu u pitanje postojeći svet.

Za Ničea kosmički zakoni dobijaju metafizički karakter; za Kubertena su to zakoni evolucije živih bića. I jedni i drugi nemaju transcendentalni, već imanentni karakter: oni čine život i čovek se ne odnosi prema njima, već je njihovo otelotvorenje i oblik njihovog dejstva. Istovremeno, ukidanjem transcendencije ukida se prošlost i budućnost koje nestaju u sadašnjosti: kod Kubertena je uspostavljeno napredovanje bez napretka, "progres" bez budućnosti. Što se tiče kritike transcendencije, ne sme da postoji bilo koja ideja koja nadilazi postojeći svet i koja može da postane osnov za uspostavljanje kritičko-menjalačke distance prema njemu. Hrišćanski logos i Ničeova koncepcija su dva oblika ukidanja istorije : u prvom slučaju bitak je sveden na apstraktni duh (bog); u drugom slučaju bitak je sveden na apstraktno telo (kosmos). Niče, poput Kubertena, briše istorijske tragove čoveka i sa prošlošću "kontaktira" jedino putem mitova. U tom kontekstu ideja o "večnom vraćanju istog" postaje stvaranje svojevrsnog misaonog vrtloga u kome treba da nestane ideja i težnja ka budućnosti. Niče je ukinuo istorijsku rodnost kapitalizma : on nastoji da uništi zametak novog sveta koji je, na temelju razvoja proizvodnih snaga i slobodarske borbe potlačenih, stvoren u građanskom društvu. Odbačeno je emancipatorsko nasleđe koje, u uslovima uspona "stada", postaje ograničenje za radikalni obračun s potlačenima i istovremeno njihova ideja-vodilja za obračun s tiranijom moćnih. U tom smislu Ničev nihilizam je produktivan: on teži da ukloni sve ograde volji za moć "natčoveku", uključujući i kritički um. Umesto filozofiranja koje posreduje između osnovnog kosmičkog zakona i čoveka i uspostavlja svod koji sa svojim pravilima mišljenja, znanjem i normama izaziva sumnju, zamagljuje i zbunjuje - i na taj način sputava "volju za moć", a samim tim opstanak moćnih - treba omogućiti da kosmičke sile neposredno napajaju svojom snagom "natčoveka" i vratiti čoveka kosmičkom izvoristu (koje je zamučeno sumnjom koju će posejati Sokrat, čija misao simbolizuje prodor *demos*-a na istorijsku scenu, a sa njim ideje o umnoj slobodi i jednakosti). U Ničeovoj teoriji dominira kosmičko vreme koje je određeno procesom stvaranja i uništavanja i koje nije izraz borbe suprotnosti, već je izraz pulsiranja kosmičke energije pri čemu dolazi do kvalitativnih promena: čovek je specifični oblik postojanja kosmičke energije. Uprkos tome što insistira na olimpijskim igrama kao "festivalu proleća" koji simbolizuje ponovno (večno) rađanje životne snage kapitalizma, kod Kubertena dominira mehaničko vreme koje se izražava u linearnom razvoju sveta koje se meri uvećavanjem materijalnog bogatstva parazitskih klasa, a u sportu se pojavljuje u obliku kvantitativnog uvećavanja rezultata (učinka). Čovek je lišen kvaliteta: njegova priroda određena

je dehumanizovanim i denaturalizovanim "progresom", pri čemu je rekord mera otuđenja čoveka od njegove ljudske biti.

Kod Ničea se samo prividno radi o koncepciji koja se protivi "dužnostima" (Sokrat, Kant) i koja insistira na slobodnom razvoju ljudskih moći. Niče se, ustvari, obračunava s ograničenjima koja se zasnivaju na umu i slobodi, i opredeljuje se za ograničenja koja nameće tiranski aristokratski poredak. "Namjesto autonomije uma stupila je samovolja nadčovjeka - to je bio put od Kanta do Nietzschea, što ga je opisalo 19. stoljeće" - konstatuje Vindelband. (146) Niče polazi od "natčoveka" koji je otelotvorenje destruktivnog kapitalističkog iracionalizma i njegovu prirodu proglašava za kosmičku prirodu (nat)čoveka. Otuda nagon za tlačenjem i uništavanjem postaje glavna antropološka osobenost čoveka. Niče teži uklanjanju svih prepreka koje su uspostavljene za razvoj tiranske volje za moć vladajućih parazitskih klasa - da bi se zaustavio uspon sve brojnijeg i politički svesnijeg "stada". Otuda se treba obračunati s onom filozofijom, čiji su predstavnici Sokrat i "moralni bogalj" Kant, koja nastoji da uspostavi kriterijume za ljudsko delanje koji će poštovati određene opšte-ljudske vrednosti i biti obavezna za sve - koja će naći svoj izraz u nemačkoj klasičnoj filozofiji u vidu ideja uma i slobode, kao i u Kantovom "kategoričkom imperativu" i "*Deklaraciji o ljudskim pravima*" koja će nastati na valu Američke revolucije i biti potvrđena u Francuskoj građanskoj revoluciji.

Ničeova filozofija je "s onu stranu dobra i zla". Po Ničeu, "slabi" su izmislili "dobro" da bi ograničili volju za moć i samim tim životnu snagu moćnih: "Prema tome, od iskona je bila osnovna *tendencija slabih i prosečnih da oslabe jake i da ih svedu na nivo slabih : njihovo glavno oruđe u tome bio je moralni sud.*" (147) "Dobro" je, dakle, sredstvo u borbi "slabih" za uništavanje moćnih, iz čega sledi da je "zlo" legitimno oruđe moćnih za očuvanje klasnog poretka. Niče: "Čovek koji nadmoćno gleda, želi baš obrnuto - sve veću *vlast zla*, sve veću emancipaciju čovekovu od skučenog i bojažljivog moralnog sputavanja, porast snage, kako bi čovek mogao staviti u službu najveće prirodne sile - afekte." (148) Obračun s moralom postaje obračun s preprekama koje sputavaju dotok kosmičke energije u čoveka i na taj način slabe njegovu "volju za moć". Kod Ničea postoji borba između dobra i zla, ali se ona nalazi s onu stranu hrišćanskih moralnih postulata i slobodarske borbe potlačenih. Za njega dobro je sve ono što doprinosi razvoju volje za moć njegovog "natčoveka", a zlo sve ono što ograničava tu moć. Kada Niče kaže da je njegov "natčovek" - "zlo biće", on polazi od hrišćanskih kriterijuma, dok je po kriterijumima njegove doktrine "natčovek" uzvišeno biće jer se pojavljuje kao otelotvorenje najvišeg stupnja u razvoju kosmičke energije. Otuda jedna od najvećih opasnosti koja vreba moćne je da prihvate zahtev za "dobrotom" - jer to ugrožava njihov opstanak. Niče stavlja bogatašku "elitu" iznad morala, ali ne i pripadnike "stada": "Mi smo s onu stranu dobra i zla - ali mi zahtevamo bezuslovno čuvanje morala stada" - konstatuje principijelni "imoralist" Niče. (149) Bespogovorno podnošenje tlačenja predstavlja najviši moralni izazov za potlačene. Ovde se Niče pojavljuje kao propovednik ideologije

trpljenja i u tom smislu kao zadržati hrišćanski moralist. I Kuberten odbacuje zahtev za pravdom, slobodom i jednakošću i bespoštedno se obračunava s nadom i verom u bolji svet. Snaga moćnih izvorište je njihovih privilegija : pravo i pravda su ukinuti. Kuberten, poput Ničea, upućuje rigidne moralne zahteve potlačenima da bi oni bespogovorno prihvatili njihov potčinjeni društveni položaj, istovremeno kada vladajuću "elitu", koja pred sobom ima "više ciljeve", oslobađa svake moralne odgovornosti za njene postupke. Umesto zahteva za "dobrotom", zahtev za "ispravnim" delanjem, koji se svodi na učvršćivanje vladajućeg položaja i globalnu ekspanziju, postaje najviši "moralni" izazov za bogatašku "elitu".

Niče, poput Kubertena, odbacuje hrišćanstvo jer se pokazalo da ono više nije efikasno sredstvo za držanje radnih masa u pokornosti, a njegovo učenje sadrži elemente koji bude nadu potlačenima u bolji svet. Ničeoov usklik "Bog je mrtav!" znači da "novo plemstvo" ne treba više da računa sa hrišćanstvom u obračunu sa "stodom", već da se osloni na ogoljenu "volju za moć" koja proističe iz vrhovnog kosmičkog zakona: "zakona jačega". "Smrt boga" ne označava rađanje slobodnog čoveka, nego novo ropstvo i uništenje nade u pravedni svet. Svemoć boga zamenjuje bezuslovna i fatalna svemoć "natčoveka": mač zamenjuje krst. Ničeoov napad na hrišćanstvo i crkvu, upravo sa aspekta njegove političke teorije, promašuje cilj budući da je crkva bila ne samo duhovni, već i najvažniji politički oslonac aristokratskog poretka koji je težio da ima apsolutnu moć nad potlačenima: hrišćanstvo kao laž moćnih postaje, po Ničeu, istina slabih. Nikada hrišćanstvo nije ograničavalo samovolju moćnih, već je bilo način njihovog obogotvorenja. Najstravičniji zločini učinjeni su pod znamenjem krsta: čitavi narodi istrebljeni su i pobijeni milioni pripadnika "stada" koji su se drznuli da se suprotstave hrišćanstvu upravo od strane Ničeoove aristokratije, na čiju se genocidnu praksu poziva i Niče u nastojanju da se obračuna sa sve brojnijim radnicima. Što se tiče Ničeoovog veličanja renesanse kao "jakog vremena", treba reći da je upravo tom periodu crkva dala poseban pečat. Katolička crkva je u tom periodu bila generator zla koje se obrušavalo na "stado" i njegove najbolje umove: masovna pogubljenja, bestijalni obračuni s pobunjenim seljacima, zavere, izdaje, jeziva mučenja, krvavi obračuni velikaša, ratovi, bolesti, glad, očaj... Zločin u renesansnoj Italiji postao je osnovni način života. Međutim, Niče se obračunava s hrišćanstvom u vremenu u kome dolazi do klasnog osvešćivanja i političkog organizovanja radnih slojeva, i u njemu prepoznaje ideje koje mogu da postanu politička platforma za objedinjavanje potlačenih u njihovoj borbi protiv tiranije parazitskih klasa. Niče u hrišćanstvu vidi duhovno izvorište socijalističke misli: "Jevanđelje je vest da je najnižima i siromašnima otvoren put ka sreći - da čovek ima samo da se oslobodi svih institucija, tradicija, i tutorstva viših klasa: utoliko pojava hrišćanstva nije ništa drugo do *tipično socijalističko učenje*." (150) Niče se, poput Kubertena, obračunava s hrišćanskom lažnom nadom u "bolji svet" na nebu, zato da bi uništio nadu ljudima u bolji ovozemaljski svet. On se u formi obračuna s hrišćanstvom obračunava i s Francuskom građanskom revolucijom u kojoj vidi "čedo i nastavljaca hrišćanstva", čiji je "instinkt uperen protiv kaste, protiv

otmenih, protiv poslednjih privilegija." (151) On koristi hrišćanske podvale, kao što je ideja o "jednakosti pred bogom", da bi se obračunao s idejom o jednakosti ljudi u društvu svodeći je na zahtev za jedoobraznošću. Ono što Niče, kao i Kuberten, zahteva je duhovna integracija parazitskih klasa radi konačnog obračuna sa sve brojnijim i organizovanijim radnim slojevima koji postaju politička snaga koja može da detronizuje parazitske klase. Otuda se Niče ne oslanja na boga, već na kosmičke sile: ništa ne sme da sputa volju za moć parazitskih klasa i treba se obračunati sa svakom mišlju koja budi nadu potlačenih u bolji svet. Niče ukida hrišćanski duhovni svod - koji se pojavljuje u obliku "boga", "Hrista", "svetog duha", "đavola", "pakla", "raja" i sl. - i uspostavlja svoj duhovni svod u vidu "kosmičke energije" i "kosmičkih zakona". On otima od popova "stado" i daruje ga svome "natčoveku" koji se pojavljuje u obliku nemilosrdnog kosmičkog tiranina. Niče se u formi obračuna s hrišćanstvom obračunava s idejom o istinskom svetu: "Od kardinalne je važnosti da se raščisti sa *istinskim svetom*. To je najveće sumnjalo i umanjivač vrednosti *sveta koji mi predstavljamo*: to je bio do sada naš najopasniji *atentat* protiv života." (152) Nastojanje da se ubije nada i vera potlačenih u pravedni svet predstavlja zajedničku karakteristiku Ničeovog i Kubertenovog učenja.

Kao što Kuberten prisvaja rezultate stvaralačke moći radnih "masa" i od njih nastoji da stvori ekskluzivno sredstvo buržoazije za njihovo tlačenje, tako Niče prisvaja rezultate slobodarske borbe "stada" i od njih stvara sredstvo kojim će se izvojevati konačna pobeda "novog plemstva", otelotvorenog u "natčoveku", nad "stodom". Ničeov "natčovek" postaje oblik u kome se slobodarsko-stvaralačke moći čoveka pretvaraju u tiransku moć parazitskih klasa. On je novi pokušaj obogotvorenja od čoveka otuđene moći koja je detronizovala crkvu i koja je u stanju da stvori novi svet u kome nema mesta za staro ili "novo plemstvo". Sve ono što Niče nastoji da dodeli svom "natčoveku" najbolji pripadnici "stada" stvorili su davno pre Ničeovog Zaratustre i na taj način dokazali da umeju da nađu svoj put i idu dalje. Mnogi slobodarski umovi, poput Getea, Fojerbaha i Marksa, u čoveku su prepoznali natčoveka, ali ne tiranina, već slobodara koji je u stanju da se obračuna s hrišćanskim dogmama i stvori svet po svom ljudskom liku. Upravo u borbi protiv crkve ljudi su stasali i dokazali da nisu "stado". Zato Niče ne govori o istorijskoj borbi protiv hrišćanstva čiji su simbolični izdanci Kopernik, Galilej i mnogi drugi koji su, poput Đordana Bruna, završili na lomači ili vešalima. Niče se bespoštedno obračunava sa socijalistima koji su do kraja radikalizovali obračun s hrišćanstvom - polazeći od Marksovog stava da je religija "opijum naroda" - odbijajući da i dalje budu "ovce" koje će novi gospodari musti i šišati po svojoj volji. Što se tiče Kubertena, on se ne odriče katoličke crkve jer u njoj vidi političkog saveznika u borbi protiv proletarijata, ali se samo po potrebi poziva na boga, istovremeno odbacujući hrišćanstvo kao ideologiju koja nije bila u stanju da spreči nastanak građanskih revolucija i da odvuče proletarijat sa polja političke (slobodarske) borbe. Dok se Hrist pojavljuje kao predvodnik potlačenih u otporu moćnima, Kuberten se pojavljuje kao duhovni predvodnik nove "gospodarske

rase" koja treba da se zauvek obračuna s emancipatorskim nasleđem čovečanstva. Kuberten u Zaratuštri, kao i u katoličkoj crkvi, ima rivala, ali i saveznika: oni se bore između sebe za vođstvo, ali i svi zajedno za očuvanje klasnog društva. I Niče je, poput Kubertena, bio uveren da njegova filozofija "donosi pobedonosnu misao, od koje najzad moraju propasti svi ostali sistemi misli". (153) Ničeov "*Zaratuštra*" je jevanđelje parazitskih klasa, u odnosu prema "*Bibliji*" koja je, po Niču, jevanđelje "stada". On poziva na obračun "zla", koje je otelotvoreno u aristokratiji, s "dobrim", koje je otelotvoreno u "stadu". "Imoralist" Niče ide tako daleko da, poput Kubertena, nudi svoje usluge evropskoj oligarhiji: "Evropski vladari bi zaista valjalo da razmisle mogu li se lišiti naše potpore. Mi imoralisti danas smo jedina moć kojoj nisu potrebni saveznici da bi pobedila: zato smo neuporedivo najjači među jakima." (154) To je tvrdio i Kuberten koji je proglasio olimpizam za najvišu religiju XX veka. Međutim, samo postojanje Ničeove koncepcije upućuje na njenu neistinitost: čemu Zaratuštra ukoliko je kosmička moć neprikosnovena? Isto je i sa crkvom: ukoliko je božja volja sveprisutna i svemoćna postojanje crkve je besmisleno. Kubertenova olimpijska doktrina ima isti problem: čemu MOK ukoliko je "progres" neminovan i nezaustavljiv? Sve tri koncepcije nemaju prosvetiteljski, već dogmatski karakter: njihov osnovni zadatak nije da stvore umne ljude koji teže istini, već fanatike koji će bespogovorno slediti uputstva svojih duhovnih vođa. Tome je potčinjena i njihova retorika: popovi, Zaratuštra i Kuberten drže propovedi sa kojima se ne obraćaju razumu, već "srcu", što znači da pokušavaju da pridobiju čoveka iz dubine njegovog bića za ostvarivanje zadatih ciljeva. Radi se o "veštini zavodjenja" koja se zasniva na instrumentalizovanom umu koji je privilegija i kao takva sredstvo "elite" za očuvanje vlasti nad "stadom". Međutim, Ničeova poetizovana retorika otvara mogućnost za postavljanje bitnih pitanja, i u tom smislu se nalazi daleko iznad Kubertenove "*Ode sportu*", kao i njegove olimpijske doktrine. Za Ničea "pevanje" je izvorni oblik mišljenja koje ne sputava razvoj afektivne prirode čoveka i omogućava razvoj njegove "volje za moć". On u filozofskom jeziku ne vidi samo ograničenje da se iskaže celovitost ljudskog bića, već i da se ovlada celokupnim bićem čoveka. Mudrac i prorok Zaratuštra ne pojavljuje se u filozofskoj, već u estetskoj odori sa kojom se uklanja svaka mogućnost provere zasnovanosti i istinitosti njegovih stavova. Niče je protiv dijaloškog, kauzalno-eksplikativnog, spekulacije, "unutrašnjeg čula", "intelektualnog opažaja", "stvari po sebi", mistike, metafizičkog - svega onoga što se pojavljuje kao prepreka između kosmosa i afektivne (delatne) prirode "natčoveka". Težnja ka istini kao umna aktivnost jalov je posao koji u konačnom samo potvrđuje ograničenost i besmislenost same umne delatnosti. Ne težnja ka istini, već ka uvećavanju "volje za moć", a to znači obezbeđivanje neprikosnovene vlasti parazitskih klasa, predstavlja suštinu Zaratuštrine misije. Niče nije napisao svoja dela sa namerom da razvije filozofiju, već da pridobije i fanatizuje pripadnike parazitskih klasa da krenu u konačni obračun sa sve brojnijim i politički aktivnijim "stadom": Zaratuštra je poslednji filozof. U osnovi se radi o psihološkoj manipulaciji koja po svojoj celovitosti

prevazilazi klasičnu hipnotičku seansu: pesnički izraz postaje način prodiranja u podsvest da bi se u biće čoveka utisnule određene poruke koje treba da postanu putokaz za njegovo delanje - bez mogućnosti racionalne provere. Zaratustra nastoji da, poput hrišćanskih demagoga, svojim usamljениčkim patosom uspostavi emotivnu bliskost sa slušaocem (čitaocem) i na taj način stvori klimu poverenja sa kojom će se ukloniti svaka racionalno zasnovana sumnja i obezbediti nesmetani prolaz njegovih poruka u dubinu ljudskog bića. Suština izlaganja nije prosvećivanje, već ovladavanje celokupnim bićem čoveka i njegovo fanatizovanje. Simbolika je probrana i ima instrumentalni karakter. Istovremeno, umetnički karakter Ničeovog filozofiranja u Zaratustri odgovara njegovom nastojanju da putem umetnosti razvije afektivno biće čoveka na taj način, što će ukloniti sve oblike posredovanja koji sprečavaju dotok kosmičke energije u čoveka koja je motorna snaga "volje za moć". U tom kontekstu Niče nastoji da prevaziđe fragmentizovanog i stvori "sintetičkog" čoveka koji će biti u stanju da doživi svoje celovito biće.

Niče u podnaslovu svoje knjige "*Tako je govorio Zaratustra*" poručuje da je to "knjiga za sve i ni za koga", ali je ona upućena onima koji imaju razvijeno umetničko-filozofsko čulo, a ne "životinjama iz stada" koje su ostavljene na milost i nemilost (otuđenom) radu koji sakati njihovo umetničko čulo i um. Ničeov Zaratustra je svetionik koji zrači svetlošću koja prodire samo u biće odabranih i predstavlja najvažnije sredstvo za njihovo duhovno i telesno sjedinjavanje: stvoriti od aristokratije ekskluzivnu organsku zajednicu jedan je od prevashodnih zadataka Ničeove filozofije. Ukoliko se ima u vidu osnovna intencija Ničeovog dela, "čisto" filozofsko razmatranje i izlaganje Ničeove misli unapred je osuđeno na propast jer ono specifično i neponovljivo u Ničeovom delu ostaje van domašaja hladnog umovanja. Dosledno sledeći duh Ničeovog dela može se doći do sledećeg postulata: da bi se mislilo o Ničeovom delu, potrebno je misliti sa Ničeom; da bi se mislilo sa Ničeom, potrebno je doživeti Ničea.

x x x

Fusnote

- (1) "*Olympia*" - iz 1929. Kod: MacAloon 80.s. Kuberten ide toliko daleko u veličanju značaja Arnoldove pedagoške reforme za "britansku obnovu" da za nju kaže da "dejavuje kao svojevrzni radijum". (Pierre de Coubertin, *Pédagogie sportive*, 45.s. J. Vrin, 1972, Paris, Prvo izdanje, 1919.)
- (2) Pierre de Coubertin, *The Olympic Idea*, 8.s.
- (3) Iv Pjer Bulonj, *Olimpijski duh Pjera de Kubertena*, 78, 79.s. Narodna knjiga, Beograd, 1984.
- (4) Isto, 79.s.

- (5) Isto, 79.s.
- (6) Isto, 79.s.
- (7) Kod: Iv-Pjer Bulonj, Olimpijski duh Pjera de Kubertena, 172, 173.
- (8) Pierre de Coubertin, Lecons de Pédagogie sportive, Préambule. Édition, La Concorde, Lausanne, 1913.
- (9) Aristotel, Politika, 17.s. Kultura, Beograd, 1970.
- (10) Pierre de Coubertin, Un Programme, 14.s. Imprimerie Chaix, Paris, 1887.
- (11) Thomas Hobbes, Leviathan, 117.s. Reclam, Stuttgart, 1976.
- (12) Miloš Đurić, Istorija helenske književnosti, 502.s. Pod. M.Đ. Šesto izdanje, Zavod za udžbenike, Beograd, 1990.
- (13) Nikolo Makijaveli, Vladalac, 62.s. Rad, Beograd, 1982.
- (14) Isto, 26.s.
- (15) Isto, 28.s.
- (16) Isto, 35.s.
- (17) Isto, 36.s.
- (18) Isto, 88.s.
- (19) Isto, 91.s. Thomas Hobbes, Leviathan, 119.s.
- (21) Isto, 284.s.
- (22) Isto, 138.s.
- (23) Isto, 284.s.
- (24) Isto, 295.s.
- (25) Vidi, na primer, 31. poglavlje, 295.s.
- (26) Isto, 278.s.
- (27) Uopredi: Thomas Hobbes, Naturrecht und allgemeines Staatsrecht in den Anfangsgrunden, 199.s. Wissenschaftliche Buchgesellschaft, Darmstadt, 1976.
- (28) Locke's Two Treatises of Government, 348.s. The University Press, Cambridge, 1970.
- (29) Isto, 349.s.
- (30) Isto, 297.s.
- (31) Pierre de Coubertin, Un Programme, 7s. Imprimerie Chaix, Paris, 1887.
- (32) A.Compte, Cours de philosophie positive, 410.s. Kod: A.Fiamengo, Saint-Simon i Auguste Comte, 147.s. Fus. Naprijed, Zagreb, 1987.
- (33) Pierre de Coubertin, Un Programme, 7.s.
- (34) Pierre de Coubertin, "*L' utilisation pédagogique de l' activité sportive*", U: Pierre de Coubertin, Textes choisis, I tom, 480.s. Comité International Olympique, Weidmannsche Verlag, Zürich, 1986.
- (35) Pierre de Coubertin, "*Message by Baron de Coubertin*", - to the Athletes and all taking part at Amsterdam in the Games of the IX th Olympiad, U: Pierre de Coubertin, The Olympic Idea, 106.s. Discourses and Essays, Carl Diem Institut Ed., Pub. and Copy by Karl Hofmann Verlag, Schorndorf bei Stuttgart, 1966.
- (36) Pierre de Coubertin, "*The Philosophic Foundation of Modern Olympism*", U: **Pierre de Coubertin, The Olympic Idea, 133.s.**
- (37) U: "*Quel Corps?*", mai **1980.N.16.s.40.**

- (38) Pierre de Coubertin, *"The Philosophic Foundation of Modern Olympism"*, U: Pierre de Coubertin, *The Olympic Idea*, 133.s.
- (39) Pierre de Coubertin, *"L' éducation des flammes"*, U: Pierre de Coubertin, *Textes choisis*, I tom, 262, 263.s.
- (40) Pierre de Coubertin, *Un Programme*, 391.s.
- (41) Isto, 392.s.
- (42) Iv Pjer Bulonj, *Olimpijski duh Pjera de Kubertena*, 103.s.
- (43) Pierre de Coubertin, *L' Évolution Francaise sous la Troisième République*, 335.s. E. Plon, Éd. Paris, 1896.
- (44) Iv Pjer Bulonj, *Olimpijski duh Pjera de Kubertena*, 125.s.
- (45) Isto, 125.s. Kuberten je, inače, bio oduševljen *"Svetskom industrijskom izložbom"* koja je 1889. godine održana u Parizu. Ona je bila "posebna" i po tome što su na njoj, pored tehničkih dostignuća, bili izloženi, kao životinje, i "urođenici" koji su dovedeni iz kolonija u za njih napravljenim "kolonijalnim gradovima". Bio je to "etnološki zoološki vrt" ili "popularna etnografija" sa kojom je trebalo demonstrirati kolonijalnu moć evropskih kolonijalnih metropola. (Uporedi: John J. MacAloon, *This Great Symbol*, 134, 135.s. University of Chicago Press, Chicago, 1984.)
- (46) Pierre de Coubertin, *Histoire universelle*, U: Pierre de Coubertin, *Textes choisis*, I tom, 354.s.
- (47) Kod: Iv Pjer Bulonj, *Olimpijska duh Pjera de Kubertena*, 125.s.
- (48) Pierre de Coubertin, U: *"La Revue du pays de Caux"*, 1903, no 1, Kod: Jean-Marie Brohm, *Le mythe olympique*, 399.s.
- (49) Pierre de Coubertin, *Histoire universelle*, isto.
- (50) H.S. Chamberlain, *Grundlagen des Neunzehnten Jahrhunderts*, 1899. U: Pitirim Sorokin, *Sociologija*, 360, 361.s. Knjiga prva, Geca Kon, Beograd, 1932.
- (51) Govoreći o revolucionarnom dobu, Gobino konstatuje da je Evropa bila "teško bolesna" i u tom kontekstu osuđuje "morbidnu eksploziju Francuske revolucije". (Le Comte de Gobineau, *Deux études sur la Grece moderne*, 117.s, Plon-Nourrit et Cie, Paris, 1905.) Govoreći o faktorima koji su uslovlili posebnost azijskih Grka, Gobino u prvi plan ističe njihovu rasnu krv. (Isto, 269.s.) Borbu Grka protiv Turaka Gobino vidi kao rezultat dejstva njihove rasne krvi, a ne kao izraz ljudske potrebe za slobodom. Istovremeno, borbu Grka za slobodu Gobino vidi kao borbu helenske rase, kao stožera evropske kulture, protiv "azijske rase" otelotvorene u Turcima. U tom smisli Grci treba da budu, kako to tvrdi pisac predgovora interpretirajući Gobinoa, "zaštitna barijera" Zapada i to ne samo od "azijatizma", već i od "slavizma". Slična shvatanja nalazimo u drugim Gobinoovim delima: "Idući od jedne indukcije do druge, došao sam do zaključka da etnički (rasni) problemi gospodare nad svim drugim problemima istorije. Oni su njihov ključ; rasna nejednakost dovoljna je da objasni celokupan niz sudbina raznih naroda." (Gobineau, *Essai sur l' inégalité des races humaines*, I knjiga, 11-12.s. U: Pitirim Sorokin, *Sociologija*, Knjiga prva, 351.s, Geca Kon, Beograd, 1932.) Na sličan način piše još jedan od Kubertenovih duhovnih uzora, Ipolit Ten.

U uvodu za svoje "*Kritičke i istorijske eseje*" Ten insistira na "čistom rasnom duhu" koji se "prenosi sa generacije na generaciju". (Taine H, *Essais de critique et d'histoire*, Septième Édition, Librairie Hachette et C-ie, Paris, 1896.) U svom eseju "*M. Troplong et M. de Montalembert*" Ten govori o "nacionalnom karakteru" (Isto, 321.s.) i konstatuje da se "svaka nacija pojavljuje kao jedan veliki eksperiment koji je ustanovila priroda". (isto, 326.s.) Po Bulonju, "Ten je bio sledbenik primenjenog pozitivizma. Smatrao je da je najbolji onaj način upravljanja koji je u skladu sa zakonima prirode. Kako je sama priroda učinila ljude nejednakim stvorivši višu, upravljачku klasu i prosti narod koji je morao da se pomiri sa svojom sudbinom, svako prirodno vaspitanje treba da teži reprodukcivanju te aristokratije, jer ono predstavlja jedino jemstvo kako stabilnosti tako i dinamizma društva. Viša klasa je, po Tenovom mišljenju, ona klasa koja poseduje osobene karakterne odlike i osobenu otmenost, koje su plod jednog vaspitnog sistema u kome se telesnom vaspitanju pridaje veći značaj nego obrazovanju, a moralno zdravlje stavlja iznad telesne čvrstine. (...)...izuzetno je važno da podvučemo da je Kuberten u potpunosti prihvatio elitističko shvatanje koje je Ten izneo, i da će, pošto bude otkrio Le Pleove radove, uticaj koji je na njega vršila ta prva pouka o životu u društvu veoma ojačati." (Iv Pjer Bulonj, *Olimpijski duh Pjera de Kubertena*, 59.s. Narodna knjiga, Beograd, 1984.s.) Ten je, po Mekalunu, snažno neposredno i posredno uticao na Kubertenovu misao 1880.-tih i 1890.-tih. (MacAloon J, *This Great Symbol*, 46.s.) Njegov stil u etnografiji je "primitivan i nesistematičan po današnjim standardima". (47.s.) Po Makalunovom shvatanju, "Tenovi metodi su postali Kubertenov kompas, iako ih je baron primenjivao usput i bez Tenove inventivnosti".(isto, 47.s.) Kuberten je, tvrdi Mekalun, imao sklonosti za "klasifikovanje i kategorizaciju" koja je "bez sumnje proisticala iz njegovog jezuitskog obrazovanja", čemu je išla u prilog i intelektualna atmosfera koja je stvorena u poslednjim desetlećima XIX veka u Parizu kojoj je Ten doprineo. (isto, 47.s.) Kuberten je kasnije postao skeptičan kada je u pitanju uloga koju nasledni faktori imaju u društvenom i moralnom životu." (isto, 47.s.) Po Mekalunu, Kuberten se "u celini" nikada nije odvojio od Tenovog isticanja nacionalnog genija i nacionalnog karaktera. (isto,48.s.) Istovremeno, Ten je bio "jedan od najvažnijih apostola devetnaesto vekovne doktrine o "progresu"". (isto, 48.s.) Mekalun tvrdi da je "i Kuberten bio progresist, bez Tenovog ponekad morbidnog osećanja ljudske slabosti i zla". (isto, 48.s.) Govoreći o Kubertenu Mekalun naglašava "tradicionalni kosmopolitizam" njegove klase. (isto, 44.s.) Kuberten je protiv "kosmopolitizma" a za "internacionalizam" koji je "stanje svesti onih koji iznad svega vole svoju zemlju". (Pierre de Coubertin, "*Does Cosmopolitan Life Lead to International Friendliness?*", Kod: MacAloon, 265.s.) Inače, Kuberten je poštovao Žila Ferija (Jules Ferry) "više nego bilo kog drugog državnika Treće Republike". (MacAloon, 113.s.) Reč je o jednom od krvnika Pariske komune i pariskog proletarijata i o jednom od najbeskrupuloznijih predvodnika francuske kolonijalne ekspanzije - koji je započeo osvajanje Tunisa.

(52) "Nikakav dokaz o "humanizmu" ne može zbrisati činjenicu borbe. Gde se boj ne bje topovima, on se vrši tiho u grudima društva pomoću brakova, uništavanjem onih rastojanja i razlika koje dalje utiču,menjanjem otporne snage u raznim tipovima čovečanstva, pomeranjem bogatstva, stvaranjem novih uticaja i uklanjanjem starih, kao i mnogim drugim pokretnim snagama. Ali, ova je borba u stvari borba na život i smrt, ma kako ona izgledala tiha." (H.S.Chamberlain, Grundlagen des Neunzehnten Jahrhunderts, 578.s, 1899. U: Pitirim Sorokin, Sociologija, 364.s.)

(53) Pierre de Coubertin, Histoire universelle, II tom, U: Jean-Marie Brohm, Le mythe olympique, 447.s. Christian Bourgeois Éditions, Paris, 1981.

(54) U: Albert Speer, Inside the Third Reich, 73.s. Macmillan Pub. Comp. New York, 1970. Iritiran poredama Džesija Ovensa na Berlinskim olimpijskim igrama, Hitler je zamerio Amerikancima što dozvoljavaju da njihovu zemlju predstavljaju crnci. Istovremeno, Hitler zahteva da se oni isključe sa budućih olimpijskih igara budući da su "njihovi preci došli iz džungle" i da zato "predstavljaju nepošteno takmičenje". (U: Albert Speer, isto, 73.s.) Na moguću sliku sporta u nacističkom "novom poretku" upućuje i Gebelsova izjava izrečena 29.1.1940. godine, nakon poraza nemačkog hokejaškog tima od strane od nemačke okupirane Češke, da je poraz u Pragu primer "lakoumnosti" da se "sa kolonijalizovanim narodima merimo na onom polju, na kome smo slabiji". To odgovara Gebelsovoj izjavi od 2. januara iste godine: "Nemci u svakom slučaju moraju da nastupaju sa nadmoćnošću koja pripada gospodarskom narodu." (Uporedi: Hajo Bernett, Sportpolitik im Dritten Reich, 117.s. Karl Hofmann Verlag, Schorndorf bei Stuttgart, 1966.). Karl Dim se izjasnio u prilog takmičenju sa drugim narodima da bi Nemci u sportskoj borbi rasno ojačali i "pokazali svetu šta mogu".(Carl Diem, "Weltspiele?", U: Olympische Flamme, 245.s. Utscher Verlag, Berlin, 1942.)

(55) Pierre de Coubertin, "La Force Nationale et le Sport", U: Revue des Deux Mondes, Tome Septième, 923.s, 1902.b

(56) Pierre de Coubertin, "Les sports et la colonisation", U: Pierre de Coubertin, Essais de Psychologie Sportive, 234.s, Librairie Payot, Laussane et Paris, 1913.

(57) Isto, 237.s.

(58) Kod: Erih From, Bekstvo od slobode, 203.s. Nolit, Beograd, 1973.

(59) Uporedi: Carl Diem, Olympische Idee in Neuen Ordnung, U: "Quel Corps?", mai 1980. N.16.

(60) Pierre de Coubertin, "Les sports et la colonisation", U: Pierre de Coubertin, Essais de Psychologie Sportive, 238.s.

(61) Uporedi: Aristotel, Politika, 17.s.

(62) Urlike Prokop, Soziologie der Olympischen Spiele, 39.s. Kurz. U.P.Hanser, München, 1971.

(63) H.Marcuse, Um i revolucija, 347.s. Veselin Masleša-Svjetlost, Sarajevo,2. izdanje, 1987.

(64) Pierre de Coubertin, "*Exercices de sport*", U: Pierre de Coubertin, Textes choisis, III tom, 432.s. Comité International Olimpique, Weidmannsche Verlag, Zürich, 1986.

(65) Pierre de Coubertin, "*Une nouvelle formule d'éducation physique*", U: Pierre de Coubertin, Textes choisis, III tom, 457.s.

(66) Kod: Reinhard Kuhn, Der deutsche Faschismus in Quellen und Dokumenten, 118.s. Pahl Rugenstein, Zweite Auflage, Köln, 1977.

(67) Isto, 118.s.

(68) U: "*Quel Corps?*", mai 1980. N.16.s.40. U magazinu "*L'Auto*" od 29.8.1936. objavljen je tekst A.Langa koji je napisan na osnovu intervjuja koji je Lang napravio sa Kubertenom i koji je 27.8.1936. objavljen u francuskom listu "*Le Journal*". U njemu Lang navodi i sledeće: "Ipak mi je rekao da je strahovao da Igre, u rukama Nemaca, ne postanu instrument za propagandu. Ali, on je uputio najviše čestitke gospodinu Hitleru, kome je odao priznanje kao jednom od najvećih graditeljskih duhova ovog doba, koji je znao da izbegne opasnost i da krasno posluži olimpijskom idealu ne izobličujući ga". („*Mais il félicite hautement M.Hitler, en qui il salue un des plus grands esprits constructeurs de ce temps, d'avoir su éviter le danger et d'avoir magnifiquement servi, sans le défigurer, l'ideal olympique.*“) (U: "*Quel Corps?*", mai 1980. N. 16.s.40.) U svojim neobjavljenim memoarima ("*La Symphonie inachevée*") Kuberten konstatuje: "Ne zaista, ja uopšte ne žalim što sam živeo u jednom periodu istorije tako punom, tako raznolikom, tako silnom kao što je ovaj u kome sam bio svedok i u izvesnom smislu učesnik. Moja najranija sećanja o javnom životu dosežu do Napoleona III i do Svetske izložbe iz 1867.; i evo na pragu svetkovanja jedanaeste olimpijade (1936.), koje sam nanovo uspostavio, ukazuje se taj neobični lik (*étrange figure*) Adolfa Hitlera, jedan od najčudnijih i najneočekivanijih sa kojim sam se susreo proučavajući istoriju („*l'une des plus curieuses et des plus inattendues que j'ai rencontrées en étudiant l'histoire*“). (U: "*Quel Corps?*", mai 1980. N.16.s. 42.) Što se tiče Bulonjovog stava da aristokrata Kuberten nije mogao da ima poštovanje prema Hitleru jer je ovaj bio "niskog porekla", treba podsetiti da je Kubertenov *spiritus rector* po njegovom tvrđenju bio Tomas Arnold, "obični" pripadnik engleske građanske klase koji je postao direktor državne škole u Ragbiju. Kada se imaju u vidu i drugi Kubertenovi "uzori" (poput Adolfa Tjera, krvnika pariskog proletarijata) očigledno je da je za Kubertena bio mnogo važniji značaj koji je neko imao u borbi za ostvarivanje političkih ciljeva za koje se on zalagao, nego da li je pripadao aristokratiji. Kuberten je imao poseban razlog da bude zahvalan Hitleru. Naime, ostarelom Kubertenu gotovo ništa nije preostalo od ogromnog imetka (500 000 zlatnih francuskih franaka) koji je nasledio. Jedan deo je Kuberten uložio u svoju olimpijsku kampanju, a više od polovine je propalo u berzanskim špekulacijama tokom Prvog svetskog rata. Na predlog Kubertenovog naslednika na mestu predsednika MOK-a, belgijskog grofa Baje-Latura (Baillet-Latour), osnovan je "*Fond Pjera de Kubertena*" sa kojim je trebalo pomoći Kubertenu da premosti finansijske poteškoće. Shvatajući da bi to bio dobar

propagandni potez, nacistička vrhuška predlaže Hitleru da bude "široke ruke" prema Kubertenu. Hitler je odmah odobrio da se Kubertenu isplati 10 000 rajhs maraka. Po svedočenju Levalda (Lewald), koji je drugu ratu lično uručio Kubertenu, "otac modernog olimpizma" je "sa velikim zadovoljstvom i velikom zahvalnošću primio ček". Da su nacisti u Kubertenu videli "iskrenog prijatelja" svedoči i to što je Hitler (28.1.1936. godine) prihvatio predlog svojih "saradnika" da se prostor ispred južnog ulaza na olimpijski stadion u Berlinu nazove po Kubertenu. S tim u vezi je i izjava Dima, iz 1946. godine, da je samo u (nacističkoj) Nemačkoj podignut spomenik Kubertenu i da je samo u njoj jedno mesto dobilo njegovo ime. Pored toga, nacisti (koji su dominirali MOK-om) su na zasedanju MOK-a u Garmišpartenkirhenu (Garmischpartenkirchen) za vreme Zimskih olimpijskih igara iz 1936. godine, predložili Kubertena za Nobelovu nagradu za mir kao protivkandidata Karl fon Osijeckom (Carl von Ossietzky), koji je kao i mnogi drugi protivnici nacističkog režima trunuo u tamnici, iza kojeg je stajala svetska demokratska javnost. Kuberten je prihvatio kandidaturu nacista računajući na podršku Norveškog olimpijskog komiteta. Nakon što je Norveški mirovni komitet Nobelovu nagradu dodelio Osijeckom, Kuberten, razočaran, piše nacističkom ministru za sport, Hansu fon Čameru i Ostenu (Hans von Tschammer und Osten): "Zato znam da sam tokom pedeset godina više doprineo miru time što sam izgrađivao međunarodni sport, nego što bih to mogao da učinim uzaludnim govorima i beskorisnim primedbama. Vaše priznanje u tom pogledu mi je dragoceno."(Uporedi: Ljubodrag Simonović, Olimpijska podvala, Treće dopunjeno izdanje, Beograd, 1994.) Odnos Kubertena prema okupacionoj pruskoj soldatesci, u vreme i neposredno nakon Pariske komune, upućuje na odnos Kubertena prema nacističkoj Nemačkoj i Hitleru. Interesantan je, u tom smislu, zaključak Bulonja, iz kojeg on inače nije izveo odgovarajuće pouke o odnosu Kubertena prema nacističkom režimu: "Kuberten je pravi predstavnik te građanske klase, koja je nacionalistička, ali je okrenuta prema Versaju i koja iz straha od aveti socijalizma paktira sa Bizmarkom. A od tog straha od socijalizma Kuberten se nikada nije oslobodio." (Uporedi: Yves-Pierre Boulongne, Pierre de Coubertin, *Ein Beitrag zu einer wissenschaftlichen Untersuchung seines Lebens und seines Werkes*, U: Die Zukunft der Olympischen Spiele, 87.s. Hrsg.Hans-Jürgen Schulke, Pahl-Rugenstein, Köln, 1976.) Iz ovog sledi zaključak da je Kuberten iz istog razloga paktirao i sa Hitlerom. Bulonj izbegava takav zaključak jer na taj način dovodi u pitanje navodnu Kubertenovu "demokratsku" orijentaciju i opredeljuje se za medicinsko objašnjenje: Kubertenovo približavanje nacistima posledica je "šizofrenije" od koje je bolovao, dakle pomračenja uma, a ne njegovog svesnog opredelenja. Pored toga, Bulonj ne govori o tome šta Kuberten podrazumeva pod "socijalizmom" i na taj način stvara utisak da je Kuberten bio u stvari protiv poretka koji će se pojaviti pod imenom "socijalizam". Na osnovu Kubertenovih dela na koja se poziva, Bulonj je lako mogao da dođe do zaključka da se Kuberten u vidu obračuna sa "socijalizmom" obračunava, u stvari, s idejama vodiljama Francuske građanske revolucije i s emancipatorskim nasleđem građanskog

društva, a ne sa staljinističkim poretom koji se upravo temeljio na bespoštednoj eksploataciji radnika - što je blisko Kubertenovoj koncepciji o socijalnom ustrojstvu. Uostalom, upravo u zemljama "realnog socijalizma" Kuberten je uživao izuzetan ugled i nikada nije napisan ni jedan kritički tekst protiv njegovog dela i političkog angažmana. Što se tiče Kubertenovog odnosa prema totalitarizmu, njegovo oduševljenje nacizmom i Hitlerom jasno govori za kakvu se "demokratiju" Kuberten u stvari zalagao. (Uporedi: Yves-Pierre Boulongne, isto, 80, 81.s.) Odnos građanskih teoretičara prema Kubertenovom delu i njegovoj saradnji sa nacistima uslovljen je njihovim odnosom prema sportu i olimpizmu u kojima vide glorifikaciju kapitalističkog "humanizma". Otuda je Kubertenovo priklanjanje nacizmu i veličanje Hitlera nešto što ne sme da ima bilo kakve veze s njegovom olimpijskom doktrinom. Da bi opravdao Kubertenovu saradnju s nacistima Mekalun, povodom Kubertenovog (emitovanog) govora na završetku Berlinskih olimpijskih igara, konstatuje da je to posledica toga što je Kuberten bio "velikodušan, ali senilan i romantičan, humanist" koji se "našao među ljudima koji su težili osvajanju, a ne da se dobro bore". (Mac Aloon J, This Great Symbol, 5.s.) To je sve što Mekalun ima da kaže o Kubertenovoj saradnji s nacistima! Šta je sa ostalom gospodom iz MOK-a koja su, sa izuzetkom Ernsta Li Jankea koji je zbog javnog zalaganja da se MOK ogradi od nacista bio jednoglasno izbačen iz MOK-a, pružila otvorenu podršku nacistima? Što se tiče Bulonja, on je, videli smo, Kubertenovu saradnju sa nacistima objasnio njegovom "šizofrenijom". Da li su i ostali članovi MOK-a bili "šizofreničari"? (Vidi detaljnije o tome: Ljubodrag Simonović, Olimpijska podvala, 153-162.s.)

(69) Uporedi: H. Marcuse, Um i revolucija, 342.s. Veselin Masleša-Svjetlost, Sarajevo, 2.izdanje, 1987.

(70) U: Carl Diem, Olympische Flamme, "Das Erbe Coubertins", 257, 258.s. U nameri da prikaže Kubertena u pacifističkom svetlu, Mekalun insistira na tome da je Kuberten pravio razliku između "patriotizma" i "nacionalizma". Po njemu, Kubertenov zahtev "da se povрати stara slava Francuskoj" ("*rebronzing*" of France") bio patriotski, dok je revanšizam bio nacionalistički." (Uporedi: MacAloon, 258.s. Pod. M.A.) Mekalun, poput drugih građanskih teoretičara, koristi verbalno žongliranje da bi sakrio istinu da je Kubertenov poklič "*Rebronzer la France!*" bio poziv upućen francuskoj buržoaziji da krene u nova kolonijalna osvajanja, što jasno govori da se njegov "patriotizam" dokazuje ognjem i mačem.

(71) Pierre de Coubertin, "Le sport et la guerre", U: Pierre de Coubertin, Essais de Psychologie Sportive, 263.s.

(72) Iv-Pjer Bulonj, Olimpijski duh Pjera de Kubertena, 172, 173.s.

(73) Pierre de Coubertin, "Speech by Baron de Coubertin", Address delivered at the Opening Meeting of the XVIII th Plenary Session of the IOC., on Thusday, 17, August 1920, U: Pierre de Coubertin, The Olympic Idea, 84.s.

(74) Pierre de Coubertin, "Les echalons d' une éducation sportive", U: Pierre de Coubertin, Textes choisis, III tom, 445.

(75) P. de Coubertin, L' Évolution Française sous la Troisième République, 176.s.

(76) Pierre de Coubertin, "*Speech by Baron de Coubertin at the Close of the Berlin Olympic Games*", U: Pierre de Coubertin, *The Olympic Idea*, 135, 136.s.

(77) Kod: Hans Joachim Teichler, "*Coubertin und das Dritte Reich*", *Sportwissenschaft*, 12(1), 35, 36, 1982. Nacizam je utkan u olimpijske igre i kao takav je nerazdvojni deo savremene olimpijske istorije. Nacistički "doprinos razvoju olimpizma" postao je jedan od najprepoznatljivijih osobenosti olimpijskih igara. Radi se, pre svega, o uvođenju prakse nošenja baklje, čiji je "idejni tvorac" bio Kubertenov odani sledbenik Karl Dim, od antičke Olimpije do mesta gde se održavaju olimpijske igre. Tzv. "olimpijska baklja" zloupotreba je antičkog duhovnog blaga na nacistički način, u čemu je učestvovao grčki dvor, vlasti zemalja koje su dozvolile prolazak baklje, kao i sportisti. 20. jula 1936. godine u Olimpiji održan je ceremonijal paljenja olimpijske baklje. Dok je šezdeset mladića u horu recitovalo Pindarovu osmu olimpijsku odu, petnaest devica je, pomoću jakog sočiva, upalilo olimpijsku vatru. Nakon što je pročitana Kubertenova "*Poslanica nosiocima olimpijske baklje*", odeknuo je, tačno u dvanaest sati, topovski pucanj sa Kronosovog brda i Konstantin Kondilis, najbolji grčki trkač, poneo je olimpijsku baklju ka nacističkom Berlinu. Da bi perverziju doveli do kraja, nacisti su tražili da se proverí da li su devojke stvarno device. Inače, baklja je nošena i preko jugoslovenske teritorije (pravac Niš-Beograd-Subotica). Povodom njenog prolaska kroz gradove vlasti su organizovale svečane dočeka. Prilikom "boravka" baklje u Beogradu sa njom je upaljena sveća na grobu kralja Aleksandra, čije ubistvo su organizovali nacisti. Prolazak baklje kroz Grčku, Bugarsku, Jugoslaviju, Mađarsku, Austriju i Čehoslovačku dao je novi podstrek "domaćim" fašistima i doprineo popularizaciji nacističke Nemačke i nacističke ideologije. To je bio pravi efekat ove "pacifističke manifestacije". "Most prijateljstva među narodima" koji su nosioci nacističke baklje uspostavili bio je, u stvari, put smrti kojim će uskoro krenuti nemačka soldateska s namerom da uništi balkanske narode. Kuberten je oduševljen Dimovom idejom o nošenju baklje jer je u tome video pokušaj uspostavljanja neposredne veze sa rasističkim nasleđem antike. Nacisti su dali još mnoge druge "neprocenjive doprinose" razvoju olimpizma. O tome Miloš Crnjanski: "Nemačka je prva sport istinski proširila u mase. Spremanje za Olimpijadu vrši se u masama sistematski. Rađaju se ne samo rekordi, novi sportovi, nego sasvim novi metodi vežbanja i novi pogledi na sport. Jačanju mišića, sportskoj zajednici, daju se novi, spartanski pojmovi, celom sportu dubok značaj i smisao. (...) Nemačka, međutim, očigledno radi i na obnavljanju duboke misterije Olimpijade, na duhovnom značaju Olimpijskih igara. Koliko je važno da to radi baš Nemačka, ne treba dokazivati. Ideja mira, poštovanje među nacijama, koja kao zvono ođekuje nad svim pripremama za Olimpijadu u Berlinu, sada u ovim sudbonosnim danima, ideja mira, koja se provlači kroz sve programe nemačke Olimpijade, olimpijskih svečanosti, kroz celu duhovnu stranu ovog sportskog, internacionalnog kongresa, daje ovoj Olimpijadi širu vrednost nego što je i jedna dosad imala. Novi smisao naroda, nacije, čoveka, zajednice, pojedinca, primer pregaranja, rada, obnove, primer ponosa, pouzdanja u sebe i uzvišene

ideale neprolaznosti žrtve i podviga, uz primer jedne grandiozne zemlje, čine da je berlinska Olimpijada i sa duhovnog gledišta jedinstvena. Nemačka koja je prva prešla da iskopa Olimpiju, sveto mesto antičkih igara, koja je ne tražeći za sebe nijednu skulpturu iz iskopina koje je 1875. sa budžetom od 800.000 maraka počela, koja je predanim radom svojih najčuvenijih arhitekata i arheologa vaskrsela Pajonovu Nike i Praksitelovog Hermesa, zaslužila je zaista da bude domaćin koji će dočekati cvet čovečanstva, koji će doći u Berlin sa svih strana globusa."(Miloš Crnjanski, *"Olimpijada u Berlinu"*, Kod: Zoran Avramović, Crnjanski o nacionalsocijalizmu, 49,50.s, Beleta, Beograd, 1900.) Što se tiče nemačkih arheoloških iskopavanja u Olimpiji, pod patronatom nacističkog režima, ona su sprovedena kao reklamna akcija koja je trebalo da obezbedi "kulturni" prestiž Trećem Rajhu. Obrazlažući Hitleru potrebu da se nastave iskopavanja, koja su započeta u vreme Bizmarka i trajala šest godina (1875-1881.), Hans fon Čamer i Osten (Hans von Tschammer und Osten), ministar sporta, konstatuje da će "završetak iskopavanja od strane Trećeg Rajha pokazati svetu koliko se razvoj ljudske kulture shvata kao nemački zadatak". Magična formula "završetak iskopavanja od strane Trećeg Rajha" biće potkrepljena i sledećom Čamerovom vizijom: nakon okončanja iskopavanja "nebrojani pripadnici svih naroda će posetiti ovo kulturno delo Trećeg Rajha" koje će u njima "izazvati divljenje" i koje će "za sva vremena biti spomenik Trećem Rajhu izvan njegovih granica". Hitler je bio oduševljen ovom idejom. U svom nalogu od 28.12.1935. godine šef kancelarije Rajha Lamer (Lammer) piše ministru prosvete Rustu (Rust): "Firer i kancelar Rajha pozdravlja ovaj predlog i želi što skoriju realizaciju ideje". Koliko je Hitleru bilo lično stalo da da svoj pečat okončavanju arheološke kampanje u Olimpiji govori i podatak da on nije prihvatio Čamerov predlog da se iskopavanje finansira iz prihoda od Berlinskih olimpijskih igara, već je, iz fonda koji mu je bio na raspolaganju, dao arheolozima traženu sumu od 300 000 rajhs maraka. Za dan objavljivanja svoje odluke da se iskopavanja u režiji nacističke Nemačke nastave, Hitler je izabrao 1.avgust 1936.godine, dan otvaranja Berlinskih olimpijskih igara. Nakon okončanja svečanosti paljenja olimpijske vatre koja je, u prisustvu 28 000 članova "*Hitler-Jungen*"-a, održana u parku Lustgarten, mestu na kome su se organizovali politički skupovi, Hitler je primio u zgradi Rajha članove MOK-a i tom prilikom objavio: "Odlučio sam se, radi očuvanja uspomene na proslavu XI berlinske olimpijade iz 1936. godine, da nanovo pokrenem iskopavanja olimpijskih hramova i sportskih zdanja, koja su započeta 1875. godine, i da ih dovedem do kraja". (Uporedi: Hajo Bernett, *Sportpolitik im Dritten Reich*, 69.s) Već nakon Olimpijskih igara u Berlinu se pokazalo da Hitler ima nameru da zauvek preseli olimpijske igre u Nemačku i da od njih napravi manifestaciju koja simbolizuje neposrednu vezu između helenske civilizacije i Trećeg Rajha. U tom kontekstu Hitler izdaje naređenje svom arhitekti Albertu Šperu (od 1943. godine ministar privrede) da napravi planove za "*Nemački stadion*", koji je trebalo da bude izgrađen u Nirnbergu, na kome će se zauvek održavati nacističke olimpijske igre pod nazivom "*Nemačke borilačke igre*" (*Deutsche Kampfspiele*) koje će imati

pangermanski karakter, po uzoru na izvorne panhelenističke (rasističke) olimpijske igre, i čiji je smisao duhovna integracija i militarizacija "arijevske rase" radi uspostavljanja i očuvanja "novog poretka". (Uporedi: Hajo Bernett, Sportpolitik im Dritten Reich, Karl Hofmann Verlag, Schorndorf bei Stuttgart, 1966.) Imajući u vidu suštinu Kubertenove olimpijske ideje, njegovu političku praksu, kao i njegov odnos prema nacistima, može se zaključiti da je Kuberten, kao što će to uraditi njegovi verni sledbenici iz MOK-a 1941. godine, prihvatio da olimpijske igre budu integrisane u nacistički "novi poredak" i njegove rasističke nazore. Na to upućuje i odnos Kubertena prema antičkim olimpijskim igrama i njihovo oduševljeno prihvatanje kao demonstracije rasnog ekskluziviteta Helena kao "gospodarske rase". Na osnovu Kubertenove "*Poslanice nosiocima olimpijske baklje*" može se zaključiti da je Kuberten u fašističkom "novom poretku", koji se "rađa u jutarnjoj magli" (Kuberten), video realizaciju novog svetskog poretka za koji se zalagao kada je krenuo ka olimpijskim vrhovima, a u nacistima autentične nastavljače helenske civilizacije i obnovitelje izvornog rasističkog duha. U nošenju "olimpijske vatre" od antičke Olimpije do Berlina, koje je inicirano od strane Karl Dima i organizovano od strane nacista, Kuberten vidi težnju nacista da nacistička Nemačka postane neposredni nastavljač rasističkog duha helenske civilizacije. Oduševljeni odnos Kubertena prema nacističkim olimpijskim igrama i nacističkom poretku; zaveštavanje njegove pisane zaostavštine nacistima i proglašavanje nacista za čuvare njegove olimpijske ideje; krajnje nipodoštavajući odnos prema "nižim rasama" i njegova podrška nastojanju nacista da uklone Jevreje, kao "nižu rasu", sa Berlinskih igara; poveravanje nacistima da zakopaju njegovo srce u "*Olimpijskoj dolini*" u Olimpiji - sve to govori da Kubertenovo odlučno zalaganje da se buduće olimpijade održavaju "sa hitlerovskom snagom i disciplinom" nije imalo samo udvorički (a pogotovu ne, kako to prikazuje Bulonj, "šizofreni") karakter i da je Kuberten u nacističkom olimpizmu video povratak izvornoj antičkoj (rasističkoj) tradiciji, kao i realizaciju svoje izvorne olimpijske ideje po kojoj su pravo učešća na olimpijskim igrama imali samo "civilizovani narodi". Što se tiče dodeljivanja letnjih Olimpijskih igara 1940. godine "japanskoj imperiji", Kuberten ne krije da se radi o pokušaju da se izvrši "prodor" na Daleki istok u čemu on, dosledan svojoj evrocentrističkoj i rasističkoj koncepciji, vidi oblik duhovne kolonizacije Dalekog Istoka, a u fašističkom Japanu saveznika (fašističke Nemačke) u uspostavljanju globalnog totalitarizma.

(78) P.d.Coubertin, "*Sport et la Société moderne*", U: Pierre de Coubertin, Textes choisis, I tom, 617.s. Interesantan je, u ovom kontekstu, odnos koji vojska SAD ima prema sportu. Njegova suština je sadržana u "pacifističkom" stihu američkog generala Dagleasa Makartura (koja u potpunosti odgovara maksimi da je "bitka na Vaterlou dobijena na sportskim poljima koledža Itona", kao i maksimi da "oni koji uče da komanduju na utakmicama uče da komanduju Indijcima", od kojih je Kuberten krenuo da bi uobličio svoju olimpijsku ideju), koji je bio ispisan na ulazu u vojnu akademiju na kojoj je on predavao: "Na poljima prijateljske borbe,

posejana su zrna, koja će u budućnosti, na drugim poljima, roditi plodove pobjede." (U: Jack Scott, *The Athletic Revolution*, 21.s. The Free Press, New York, 1971.)

(79) Pierre de Coubertin, "*Ce que nous pouvons maintenant demander au sport*", U: Pierre de Coubertin, *Textes choisis*, III tom, 603, 604.s.

(80) Kod: Jean Marie Brohm, *Le Mythe olympique*, 379.s. Kod nacista su postojale dve struje. Jedna, koja se oslanjala na nacionalističke i veliko-nemačke tradicije *Turnbewegung*-a i koja je bila protiv učešća Nemačke u međunarodnom sportskom takmičenju, i druga "internacionalistička", kojoj je pripadao Dim, koja je težila uključivanju Nemaca u međunarodno takmičenje da bi se na taj način razvio borbeni i osvajački duh kod nemačke omladine. Obe struje su bile militantno i velikonemački orijentisane. Tako je Karl Dim u svojim člancima između dva svetska rata, uprkos tome što nije pripadao Hitlerovoj partiji, sa takvom strašću zagovarao revanšizam da su mu na tome mogli pozavideti i najokoreliji nacisti. U svojim ratno-huškačkim tekstovima između dva rata Dim se (1931.) obračunava s pacifistima: "Ko se odrekne svojih sposobnosti za borbu, odriče se svog naroda, svoje sreće, svega svoga." (Carl Diem, *Olympische Flamme*, 93.s. Utscher Verlag, Berlin, 1942.) U svom govoru prilikom otvaranja "*Nemačke visoke škole za telesno vaspitanje*" 1923. godine, Dim, vojnik i oficir u Prvom svetskom ratu, u revanšističkom zanosu veliča vojne uspehe Nemačke i sa ponosom ističe da je nemačka armija u Prvom svetskom ratu "zbrisala Srbiju". (Carl Diem, *Olympische Flamme*, 38.s.) Povodom održavanja Berlinskih olimpijskih igara, jugoslovenski kralj Petar Drugi Karađorđević odlikovao je, pored drugih nacističkih glavešina, Karl Dima, organizatora Igara, ordenom "*Jugoslovenske krune drugog stepena*". Orden je uručio dr Josip Rogić, jugoslovenski ministar za fizičko vaspitanje. ("Vreme", 2. avgust 1936.) Dim insistira na razvoju sporta kao sredstva za masovnu integraciju Nemaca na temelju primarnog nacionalnog cilja - "nemačka sloboda!" ("*Die deutsche Freiheit!*") (Isto, 97.) Ovde je, principijelno gledano, Dim na suprotnim pozicijama od Kubertena za koga postoji samo osvajački rat, dok je borba za slobodu najgore svetogrđe. U predvečerje Drugog svetskog rata i tokom rata Dim je napisao veliki broj članaka i objavio knjige koje do manijakalnosti veličaju nacistički režim i "novi (nacistički) poredak". Poredeći sport sa ratom Dim konstatuje: "Rat je najosobeniji, najizvorniji sport, sport *par excellence* i izvor svih drugih sportskih disciplina, a ipak, nešto u nama nas sprečava da rat nazovemo sportom. Pre bi nam izgledalo, kao da sport i rat moraju da budu suprotnost, što uopšte ne isključuje da sport spada u rat ili da služi ratu." (isto, 86.s.) Govoreći o tome da u svetlu vojničkog zanosa, radi ostvarivanja nacionalnih ciljeva, izjednačavanje igre i rata "blasfemično" i "neprirodno", Dim konstatuje: "U tom smislu, rat i sport su suprotnosti, jer rat je "krvava zbilja", dok je sport "vedra igra". I zato, "avaj, ako se rat vodi kao da je igra, i isto tako avaj, ako se sport uzme isuviše ozbiljno". (isto, 87.s.) Ovakav pristup borbi na sportskom polju u potpunoj je suprotnosti s onim što se dešavalo na antičkim olimpijskim igrama, u rimskim arenama i na srednjovekovnim viteškim turnirima, što predstavlja polazište Dimove teorije o

sportu. Što se tiče građanskih teoretičara, za njih sve navedene manifestacije, uključujući i rat, spadaju u "igru". Odnos školskih pedagoga prema Karl Dimu u posleratnoj (Zapadnoj) Nemačkoj, u kojoj će on postati prvi generalni sekretar novouspostavljenog Nacionalnog olimpijskog komiteta (1948.), razotkriva pravu prirodu "denacifikacije" Nemačke. Na završetku VI kongresa nastavnika telesnog vaspitanja, koji je od 10-13. oktobra 1973. godine održan u Oldenburgu, biće odati posebno priznanje Lizelot Dim i njenom preminulom suprugu Karl Dimu: "Istorija sporta našega doba poznaje mnoga imena, ali ni jedno nije poznatije od imena Dim. Kada Vam danas, poštovana gospođo Dim, iskazujemo poštovanje, ne možemo to da učinimo, a da se istovremeno ne prisetimo Karl Dima koji će u našem sećanju i dalje živeti kao jedan od velikih preteča sporta. On je bio Vaš učitelj, i postaće Vaš životni saputnik. Zajedno sa njim srećno se dopunjujući borili ste se za razvoj i ugled sporta i bitno ste doprineli njegovom uklapanju u društvo, primerenom njegovom značaju, a isto tako i njegovom uključivanju u oblast nauke. Više od tri decenije ste bili aktivni na Nemačkoj visokoj školi za telesno vežbanje a kasnije na Nemačkoj visokoj sportskoj školi u Kelnu, na kojoj ste u periodu od 1967.do 1969. bili na položaju rektora." (U: Sozialisation im Sport, Herausgeber Ausschuss Deutscher Leibeserzieher, 458.s, Verlag Karl Hofmann, Schorndorf bei Stuttgart, 1974.) U ovom kontekstu i napomena da je, po tvrđenju Iv Pjer Bulonja, Institut za telesno vaspitanje u Kelnu, koji nosi ime po Karl Dimu, predložio da se iz bibliografije Karl Dima, koga Bulonj naziva "nacističkim vukom", povuče njegova "čuvena" knjiga "*Olimpijska ideja u novoj Evropi*" ("*Die Olympische Idee in neuen Europa*") - u kojoj Dim tvrdi da je cilj nacističkog poretka "da svi narodi sveta budu srećni" - da bi se prikrila fanatična odanost Dima Hitleru i idejama nacizma. (Uporedi: Yves-Pierre Boulongne, Pierre de Coubertin, *Ein Beitrag zu einer wissenschaftlichen Untersuchung seines Lebens und seines Werkes*, U: Die Zukunft der Olympischen Spiele, 94.s.) Što se tiče Bulonja, on nema čvrste kriterijume kada ocenjuje vodeće ličnosti olimpijskog pokreta. On se, naime, bespoštedno obračunava s "nacističkim vukom" Karl Dimom, ali zato u Everi Brendidžu, koji je bio neskriveni rasista, vatreni propagator nacističkog režima u SAD, član Lindbergove Fašističke partije i neprikriveni obožavalac Hitlera do kraja svog života, vidi "strogog Kubertenovog sledbenika koji će ostati upamćen po svom vatrenom i mesijanskom moralnom čistunstvu". (Uporedi: Iv Pjer Bulonj, Olimpijski duh Pjera de Kubertena, 168.s.) Ako se zna da je Brendidž bio bliski Dimov prijatelj koji je učinio sve što je u njegovoj moći da nakon poraza nacističke Nemačke rehabilituje "nacističkog vuka" Dima, onda stvarno ima razloga da se sumnja u Bulonjovu nepristrasnost.

(81) Iv-Pjer Bulonj, Olimpijski duh Pjera de Kubertena, 148.s.

(82) Pierre de Coubertin, L' Évolution Francaise sous la Troisième République, 17,18.s.

(83) Pierre de Coubertin, "*Speech by Baron de Coubertin at the Close of the Berlin Olympic Games*", U: Pierre de Coubertin, The Olympic Idea, 135, 136.s.

(84) Karl Marks, Građanski rat u Francuskoj, K.M.-F.E, Dela, 28. tom, 265.s.

(85) Miloš Đurić, Istorija helenske književnosti, 82.s.

(86) "Sportski sistem je velika mašina u kojoj se tela-mašine bore da postignu pobedu. Sport je rat tela." Jean-Marie Brohm, Corps et Politique, 199.s, 1975. Pod. J.M.B. Éditions universitaires, Paris, 1976.

(87) Pierre de Coubertin, The Olympic Idea, 40.s. U istom duhu je napisan i sledeći Kubertenov stav o ratu: "Ratovi izbijaju zato što nacije pogrešno razumeju jedna drugu. Nećemo imati mir dokle god se ne prevaziđu predubedenja koja sada razdvajaju različite rase. Da bi se postigao taj cilj, šta ima bolje od toga da se mladi iz svih zemalja periodično sastaju da bi na prijateljski način oprobali mišićnu snagu i hitrinu." (Pierre de Coubertin, "The Olympic Games of 1896", Kod: John J. Mac Aloon, This Great Symbol, 262.s.) Kubertenova "pacifistička" retorika u potpunosti odgovara nacističkoj olimpijskoj retorici. Na prijemu povodom otvaranja nacističkih Olimpijskih igara Gebels je, pred 1.200 učesnika, "izrično demantovao, da Nemačka ima nameru da preko Olimpijade vrši propagandu: "Mogu da vam izjavim da nije tako. Nemačka doduše, kao što se i samo po sebi razume, želi da pokaže svoje najbolje strane, ali to nema nikakve veze sa političkom propagandom. Mi bi hteli, da vidite Nemačku onakvu kakva je ona ustvari, a nikako nemamo nameru da vam prikazujemo Potemkinova sela." G.dr. Gebels završio je svoj govor sa željom da ova Olimpijada bude u stvari svečanost mira, da doprinese unapređenju i sreći naroda, da posluži opštem blagostanju i da bude most na kome će da se sretnu svi narodi." ("Vreme", 1. avgust 1936.) Kubertenovo pacifističko pesničko nadahnuće u potpunosti odgovara duhu nacističkog "pacifizma" koji je simbolično izražen u "olimpijskoj poruci" koju nacistički orao sa "zvona mira" poslao svetu: "*Ich rufe die Jugend der Welt*" ("*Pozivam omladinu sveta*"). Ono u potpunosti odgovara i duhu "pacifističkih" govora najviših predstavnika nacističkog režima, poput onog koji je, povodom otvaranja Berlinskih olimpijskih igara, održao predsednik organizacionog komiteta Levald (Lewald): "Hiljade vas sa svih pet kontinenata živeće u toku narednih nedelja u najužoj drugarskoj vezi, u olimpijskoj naseobini, za čije smo uređenje zahvalni nemačkoj vojsci, koja je i inače stekla veliku zaslugu za pripremanje ove naše manifestacije mira i prijateljstva među narodima. Neka i pored najžešćeg takmičenja i pored najstrasnijih sportskih borbi među vama stalno vladaju sloga i srdačno drugarstvo, neka se vazda ispoljava harmonija vaših duša, kako biste time poslužili kao svetao primer za mirnu saradnju svih naroda, koji je vođa i državni kancelar Rajha, u toliko mahova označio svojim idealom." ("Politika", 2.8.1936.) Govoru je prethodio trijumfalni ulazak Hitlera i međunarodne fašističke svite na Berlinski olimpijski stadion, nakon čega je, kao udarni deo "veličanstvene svečanosti" (Kuberten) otvaranja Igara, bila izvedena najpopularnija nacistička koračnica tog vremena "*Horst Wessel Lied*". Za Kubertena i za njegove olimpijske saborce nacističke Olimpijske igre nisu bile politička, već isključivo "sportska manifestacija". To je i danas zvanični stav Međunarodnog olimpijskog komiteta. U svom izveštaju broj 6 u "*Olympischen Rundschau*" iz 1939, Karl Dim navodi reči tadašnjeg predsednika MOK-a Baje-

Latura (Baillet-Latour), koje je ovaj izrekao na sednici MOK-a u Londonu, da su Berlinske olimpijske igre ostale "potpuno slobodne od uticaja politike". (Uporedi: Hajo Bernett, Sportpolitik im Dritten Reich, 118.s.) Nakon Drugog svetskog rata, Karl Dim brani Berlinske olimpijske igre kao "oazu slobode u vladavini nasilja". (isto, 73.s.) Kuberten je oduševljen nacističkim Olimpijskim igrama jer su one bile oblik razvoja rasističko-kolonijalnog duha i militarizacije Nemaca, istovremeno kada i način stvaranja "pacifističke" slike o Nemačkoj sa čim je trebalo ubediti već planirane žrtve buduće nemačke agresije u nacističko "mirotvorstvo" i na taj način ih odvratiti od ozbiljnijih priprema za odbranu. Nije slučajno što je Hitler kao najznačajniju karakteristiku Berlinskih igara naveo to da su one, u jeku završnih priprema za rat, ponudile svetu "sliku jedne miroljubive Nemačke". (Kod: Hajo Bernett, Sportpolitik im Dritten Reich, 94.s.) Kubertenovo priklanjanje nacistima, pogotovu proglašavanje nacista za izvršioce njegovog olimpijskog testamenta i čuvara njegove olimpijske ideje, samo govori u prilog tome da je Kuberten u nacističkom olimpizmu video kontinuitet i otelotvorenje svog izvornog olimpizma. To je bio dodatni motiv za Dima, koga je Kuberten proglasio za svog "genijalnog prijatelja", da napiše: "I u časovima nacionalnog samoosvešćenja ne zaboravljamo na našu evropsku misiju. Nemačka je odavno preuzela vodeću ulogu na polju telesne kulture koju je privremeno imala Engleska i delimično Švedska. Danas Nemačka nije samo čuvar svetosti olimpijske ideje (*Grals-hüter des olympischen Gedankens*), već i livnica u kojoj se problikuju plodonosni oblici telesnog vaspitanja u jednu opštu ljudsku nauku." (Carl Diem, Die Olympische Flamme, 133.s.) Kao najvišu potvrdu privrženosti Nemaca olimpijskoj ideji Dim, u svojoj knjizi "*Olimpijska ideja u novoj Evropi*" (objavljenoj 1943. godine), navodi Hitlerove reči, koje je on izgovorio povodom održavanja Berlinske olimpijade: "Neka se olimpijski plamen nikada ne ugasi". (U: "Quel Corps?", mai 1980. N. 16.s. 43.) Gospoda iz Međunarodnog olimpijskog komiteta imala su isti odnos prema nacističkoj Nemačkoj kao i njihov "duhovni otac" Kuberten. U tome je prednjačio njegov naslednik na mestu predsednika MOK-a, belgijski grof Baje-Latur koji je bio saglasan sa nacističkim zahtevom, nakon početnih "uspeha" nemačke armije, da se olimpijske igre zauvek presele u "novu" Nemačku. I general Šeril (Sherill), jedan od američkih predstavnika u MOK-u, nije krio svoje oduševljenje fašizmom. On je otišao na hodočašće Musoliniju da bi od njega zatražio da dođe u SAD i "sredi" komuniste. Šeril je 1936. godine dobio iz svoje zemlje značajano pojačanje. Bio je to Everi Brendidž (Avery Brundage), tadašnji predsednik Olimpijskog komiteta Sjedinjenih Američkih Država, koji će postati član MOK-a umesto svog zemljaka Ernesta Li Jankea (Ernest Lee Jahncke), jedinog člana MOK-a koji se javno suprotstavio pronacističkoj politici međunarodne olimpijske gospode i zbog toga, jednoglasno, bio izbačen iz MOK-a. Everi Brendidž je postao "čuven" ne samo po svom fanatičnom rasizmu, već i po tome što je, u osvit nemačke invazije na Poljsku, držao govore po SAD-u u kojima je tražio da se i u Americi, po uzoru na nacističku Nemačku, otvore koncentracioni logori za Jevreje i komuniste. Za vreme Drugog svetskog rata je postao član

Lindbergove (Lindbergh) Fašističke partije, a nakon rata je bio rame-uz-rame sa Džozefom Makartijem (Joseph McCarthy), zloglasnim "lovцем na veštice", u jednom od najsravnijih perioda u novijoj istoriji "američke demokratije". Everi Brendidž, koji je inspiraciju za svoj nadahnuti olimpizam pronašao u Hitlerovom "*Mein Kampf*"-u i Kubertenovom olimpijskoj filozofiji, je 1952. godine postavljen za predsednika MOK-a. Koristeći svoj uticaj i veze u američkoj vlasti, Brendidž će spasti zatvora svog predratnog prijatelja iz MOK-a, SA grupenfirera i nacističkog ratnog zločinca Karl fon Halta (Karl von Halt). Halt postaje ne samo počasni predsednik Lakoatletskog saveza Zapadne Nemačke, već ostaje u MOK-u i 1957.godine postaje član Izvršnog odbora MOK-a. U međuvremenu, 1951. godine, Halt će, zbog svojih "zasluga u borbi za olimpijske ideale", postati predsednik Nacionalnog olimpijskog komiteta Zapadne Nemačke. Pored nacističkog zločinca Halta, u MOK-u će nakon Drugog svetskog rata ostati i saradnik Nemaca (proveo šest meseci u francuskom zatvoru) francuski markiz Melšior de Polinjak (Melchior de Polignac). Zatim, fašistički general Đordo Vakaro (Giorgio Vaccaro), kao i fašisti grof Paolo Taon di Revel (Paolo Thaon di Revel), grof Alberto Bonakoza (Alberto Bonacossa), saradnik nacista vojvoda Adolf Fridrih Meklenburg-Šverin (Adolf Friedrich Mecklenburg-Schwerin, prvi predsednik Zapadno-nemačkog Olimpijskog komiteta) i pristaša nacista švedski grof Klarens fon Rozen (Clarence von Rosen). Interesantno je da je Brendidž sačuvao fašističku strukturu MOK-a pozivajući se na "sveto" geslo da "sport nema ništa sa politikom". Držeći se tog gesla, Brendidž će se zbliziti sa još jednim "oduševljenim olimpijcem", fašističkim diktatorom Frankom. Da bi krunisao približavanje između fašističke Španije i SAD (u pitanju je bilo otvaranje američkih vojnih baza na španskom tlu, još jedna "mirotvoračka" akcija MOK-a), Brendidž je 1965. godine održao zasedanje MOK-a u Madridu. Predsedavao je, ko bi drugi, poznati "mirotvorac" Franko koji je sa usklikom "*Živela smrt!*" ("*Viva la muerte!*") i uz obilatu pomoć Musolinija i Hitlera i prečutnu saglasnost "demokratskog" Zapada (upravo u vreme masakra španskih rodoljuba i internacionalnih brigadista održavaju se nacističke Olimpijske igre u Berlinu na kojima zvaničnici "slobodnog sveta" veličaju Hitlerovo "mirotvorstvo" (!)) u krvi ugušio špansku republiku. Ubijeno je milion ljudi, a koljački zanos falangista nastavlja se i nakon pada republike. Preko dvesta hiljada antifašista obešeno je i masakrirano u prvim mesecima nakon što su fašisti došli na vlast. Stotine hiljada ljudi je izbeglo iz Španije tražeći spas po okolnim zemljama. Za većinu onih koji su ostali, Španija je postala koncentracioni logor. Vrtoglava olimpijska karijera Huana Antonia Samaranča (Juan Antonio Samaranch), predsednika MOK-a od 1980. godine, jedan je od neposrednih rezultata zblizavanja MOK-a sa fašističkim diktatorom. Brendidž je "lansirao" Samaranča u međunarodnu olimpijsku orbitu kao bliskog saradnika (i porodičnog prijatelja) Franka i kao "preduzumljivog čoveka" koji je stekao ugled kao uspešni reklamni agent fašističkog režima Španije. Rukovodeći se geslom da "sport nema ništa sa politikom" Samaranč će, upravo se koristeći sportom kao prvorazrednim političkim sredstvom, dospeti do najviših vrhova u fašističkoj hijerarhiji

moći. Kupovanje Španske federacije hokeja na koturaljkama i učestvovanje u organizaciji II Mediteranskih igara u Barceloni (1955. godine) bili su samo prvi koraci koji su ga uveli u Nacionalni olimpijski komitet Španije i doveli do mesta ministra za sport na koje će ga lično postaviti (1966.) fašistički diktator Franko. Pozicije koje je stekao putem sporta omogućile mu da ga Karero Blanco (Carero Blanco), zloglasni i nesuđeni "naslednik" Franka, postavi za predsednika regionalnog veća Katalonije u vreme početka agonije fašističkog režima. U pristupnoj besedi Samaranč izjavljuje: "Izražavam svoju iskrenu odanost i vernost režimu, vernost principima "Movimienta" (fašistički pokret, prim. aut.), svoju pokornost španskom princu i svoju apsolutnu odanost Franku". Nakon atentata na Karero Blanco (koji su 1973. godine izveli komandosi ETA), Samaranč je dobio zadatak da rukovodi merama odmazde. Po izjavama svedoka, u toku 1974. i 1975. godine "došlo je do represije u obliku tolikog broja hapšenja, mučenja i vešanja, koja nije zabeležena još od kasnih četrdesetih godina". Za ubijanje levičara policija je koristila poseban metod falangista, davljenje uz pomoć metalne ogrlice ("garrote vil"), koji je primenjivan sve do Frankove smrti. Samaranč je ostao veran fašističkom režimu sve do njegovog kraja. Dan uoči smrti fašističkog diktatora, 20. novembra 1975. godine, Samaranč u fašističkoj uniformi, koju nije skidao četrdeset godina, učestvuje u proslavi posvećenoj osnivaču "Falange", jedne od najkrvavijih zločinačkih organizacija za koju istorija zna. Ono što je zapanjujuće, ukoliko se pođe od proklamovanog karaktera međunarodnog olimpijskog pokreta, je da je Samaranč marširao u fašističkoj uniformi ulicama Barcelone i pozdravljao fašističkim pozdravom u svojstvu potpredsednika Međunarodnog olimpijskog komiteta i uz njegovu bezrezervnu podršku. Uostalom, samo nekoliko godina kasnije "stoprocentni frankovac", kako je Samaranč sebi voleo pred prijateljima da tepa, postao je predsednik MOK-a. Nakon smrti fašističkog diktatora Samaranč izjavljuje: "Frankov primer će nas uvek pratiti u našoj borbi za jednu bolju Španiju!" (Uporedi: Jaume Boix/Arcadio Espada, *El deporte del Poder*, Ediciones Temas De Hoy, Madrid, 1991; Vyv Simson/Andrew Jennings, *Geld, Macht und Doping*, Knaus Verlag, München, 1992; Ljubodrag Simonović, *Olimpijska podvala*, Treće dopunjeno izdanje, Beograd, 1994.)

(88) Pierre de Coubertin, "*Les sports et la colonisation*", U: Pierre de Coubertin, *Essais de Psychologie Sportive*, 237.s.

(89) Pierre de Coubertin, "Olympic Letters", 13. January 1919, U: Pierre de Coubertin, *The Olympic Idea*, 60.s.

(90) Pierre de Coubertin, "*Speech by Baron de Coubertin*", Address delivered at the Opening Meeting of the XVIIIth Plenary Session of the IOC, at the Town Hall of Antwerp in the presence of H.M.the King of the Belgians, on Tuesday, 17 August 1920, U: *The Olympic Idea*, 84.s.

(91) Pierre de Coubertin, "*Les échelons d' une éducation sportive*", U: Pierre de Coubertin, *Textes choisis*, III tom, 445.

(92) Kod: Miloš Đurić, *Istorija helenske književnosti*, 483.s.

- (93) Isto, 483.s.
- (94) Fridrih Niče, Volja za moć, 295.s. Kurz. F.N. Prosveta, Beograd, 1972.
- (95) Isto, 289.s. Kurz. F.N.
- (96) Isto, 39.s.
- (97) Isto, 318.s. Kurz. F.N.
- (98) Fridrih Niče, Tako je govorio Zaratustra, 82.s. Oktoih, Podgorica, 1998.
- (99) Fridrih Niče, Volja za moć, 68.s.
- (100) Pierre de Coubertin, "*Olympic Letters*", U: The Olympic Idea, 56.s.
- (101) Fridrih Niče, Volja za moć, 77.s.
- (102) Isto, 77.s. Kurz. F.N.
- (103) Isto, 51.s. Kurz. F.N.
- (104) Isto, 119.s. Kurz. F.N.
- (105) Isto, 47.s. Kurz. F.N.
- (106) Isto, 44, 45.s.
- (107) Isto, 118.s. Kurz. F.N.
- (108) Antonio Gramši, Problemi revolucije, 103, 104.s. BIGZ, Beograd, 1973.
- (109) Fridrih Niče, Volja za moć, 418, 419.s. Kurz. F.N.
- (110) Isto, 65.s. Kurz. F.N.
- (111) Isto, 408.s. Kurz. F.N.
- (112) Isto, 78.s.
- (113) Fridrih Niče, Tako je govorio Zaratustra, 83.s.
- (114) Uporedi: Ernst Bloch, Oproštaj od utopije?, 28.s. Izdavački centar Komunist, Beograd, 1986.
- (115) Fridrih Niče, Volja za moć, 386.s. Kurz. F.N.
- (116) Isto, 76.s.
- (117) Erih From, Bekstvo od slobode, 59, 60.s. Nolit, Beograd, 1973.
- (118) Pierre de Coubertin, "*Ode to Sport*", U: The Olympic Idea, 35.s.
- (119) Pierre de Coubertin, "*L' éducation physique au XXe siècle: la peur et le sport*", U: Pierre de Coubertin, Textes choisis, I tom, 374.s.
- (120) Isto, 374.s.
- (121) Fridrih Niče, Tako je govorio Zaratustra, 67.s.
- (122) Isto, 68.s.
- (123) Isto, 66.s.
- (124) Fridrih Niče, Sumrak idola, 54.s. Pod. F.N. Grafos, Beograd, 1988.
- (125) Isto, 89, 90.s. Pod. F.N.
- (126) Uporedi: Tomas Man, Ničeova filozofija u svetlosti našeg iskustva, Odabrana dela Tomasa Mana, Eseji, II, 180, 181.s. Matica srpska, Novi Sad, 1980.
- (127) Anica Savić-Rebac, Helenski vidici, 5.s. Srpska književna zadruga, Beograd, 1966.
- (128) Fridrih Niče, Volja za moć, 177.s. Kurz. F.N.
- (129) Isto, 170.s. Kurz. F.N.
- (130) Isto, 170.s. Kurz. F.N.

- (131) Uporedi: Wilhelm Reich, Masovna psihologija fašizma, 95, 97.s. Drugo izdanje, Mladost, Beograd, 1981.
- (132) Fridrih Niče, Volja za moć, 56.s.
- (133) Isto, 60, 61.s. Kurz. F.N.
- (134) Isto, 310.s.
- (135) Isto, 61.s.
- (136) Isto, 76.s.
- (137) Isto, 73.s. Kurz. F.N.
- (138) K.Marks, Osnovi kritike političke ekonomije, 1.knj. U: K.Marx-F.Engels, Dela, 19.t.66,67.s. Prosveta, Beograd, 1979.s.
- (139) Fridrih Niče, Volja za moć, 304.s. 305.s.
- (140) Isto, 94.s.
- (141) Isto, 320.s.
- (142) Herbert Marcuse, Eros i civilizacija, 100, 101.s. Naprijed, Zagreb, 1965.
- (143) Isto, 101.s.
- (144) Isto, 102.s.
- (145) Vidi: Fridrih Niče, Volja za moć, 159.s.
- (146) W.Windelband,H.Heimsoeth, Povijest filozofije, Knjiga druga, 258.s. Kultura, Zagreb, 1957.
- (147) Fridrih Niče, Volja za moć, 87.s. Kurz. F.N.
- (148) Isto, 163.s. Kurz. F.N.
- (149) Isto, 63.s.
- (150) Isto, 209.s. Kurz. F.N.
- (151) Isto, 255.s. Kurz. F.N.
- (152) Isto, 308.s. Kurz. F.N.
- (153) Isto, 52.s.
- (154) Isto, 182.s.